

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВАНИК

Шведска 28.00 SEK,
USA 3.50 USD,
Македонија 65.00 ДЕН,
БиХ 2.00 KM,
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 8.00 KN

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

21. 2. 2003. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXV • ЦЕНА 50 ДИНАРА • БРОЈ 2663

АВИОН
ПАДА,
А ПОСАДА?

незамењивих

БАР-
кратка
повест
о
славном
граду

За све од 7 до 107

ЖЕНСКИ РЕКОРД У БРЗОЈ ВОЖЊИ

ИЗНОСИ 838 КИЛОМЕТАРА НА САТ И ПОСТИ-
ГЛА ГА ЈЕ КИТИ О'НИЛ 1976. ГОДИНЕ ВОЗЕКИ
ПРЕКО ПУСТИЊЕ АЛВАРД У ОРЕГОНУ 11,5
МЕТАРА ДУГАЧКО ВОЗИЛО НА ТРИ
ТОЧКА.

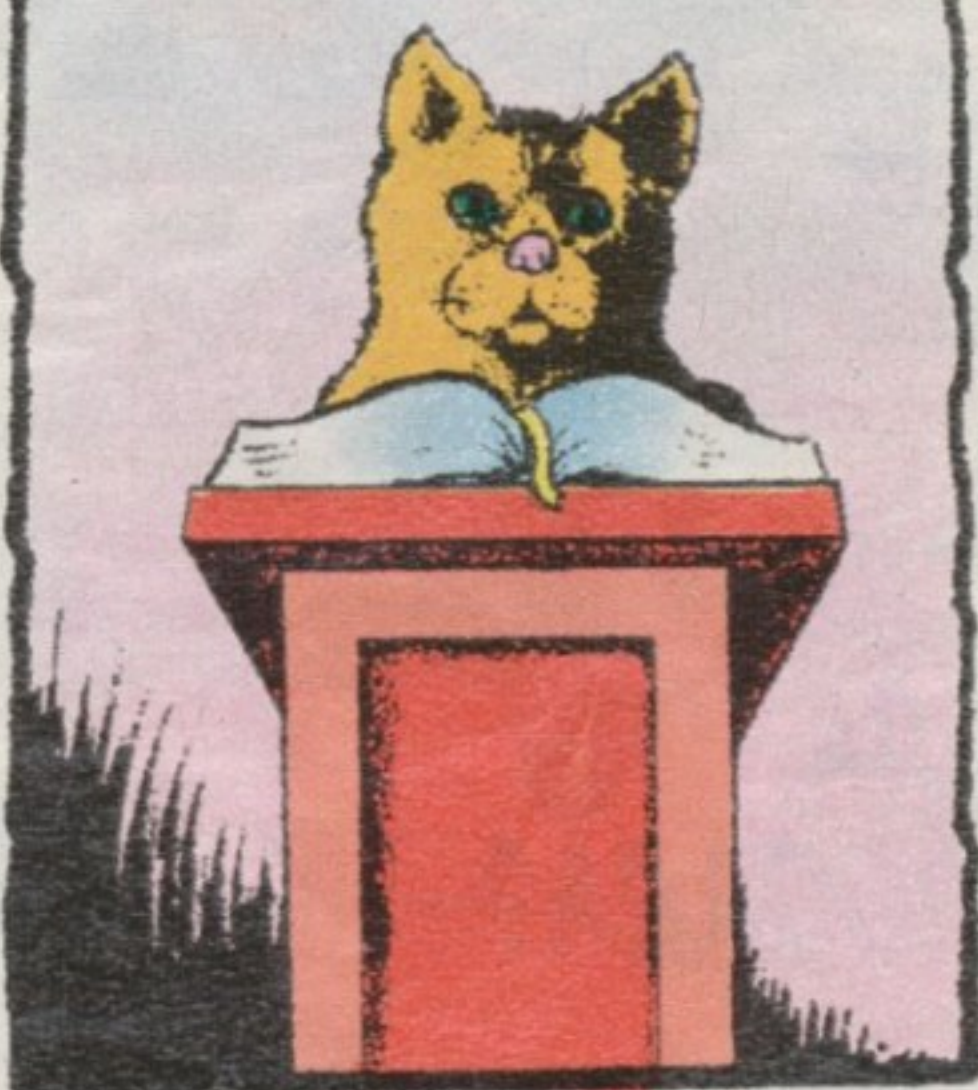
СА ДВЕ ГОДИНЕ ПОЧЕЛА ЈЕ ДА СЛИКА

ДО ШЕСТЕ ЈЕ ИМАЛА
4000 РАДОВА, ВАНГ ЈАН
ИЗ КИНЕ, И НАЈМЛА-
БИ ЈЕ УМЕТНИК КО-
ЈИ ЈЕ ИМАО
ИЗЛОЖБУ НА
ИНСТИТУТУ
СМИТСОНИЈАН.

РУКОПОЛОЖЕНИ СВЕШТЕНИК, МАЧАК ТЕДИ

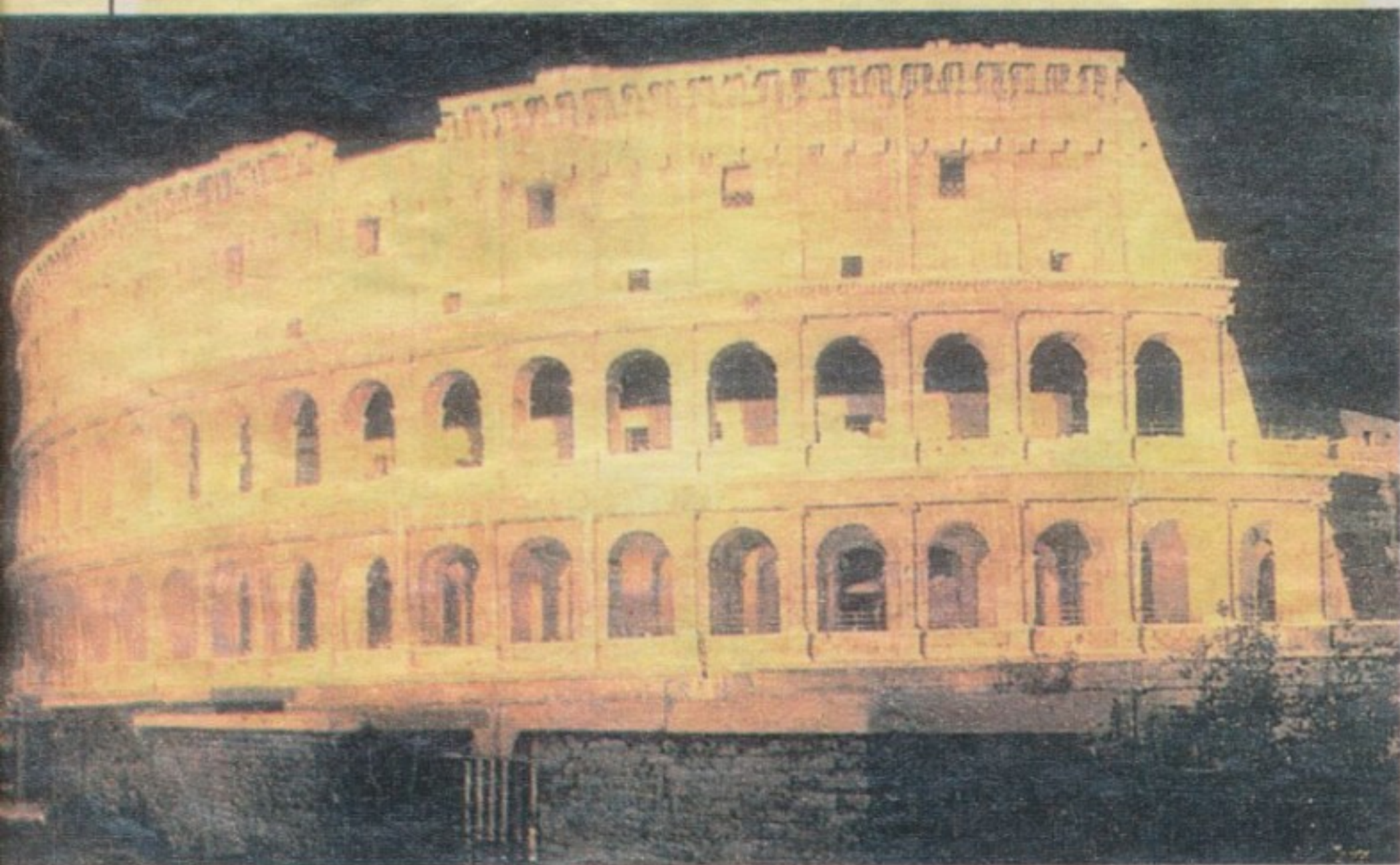
ВЛАСНИШТВО
ЈЕ КЕТИ КАЛИГАН
ИЗ
ХАНДСВИЛА У
АЛАБАМИ.

ли већ чули да...

●●● римски Колосеум имао је 50.000 места.
Улазнице су биле глинене плочице ■

●●● „бело чудовиште тро-
ши огромне количине воде и
електричне енергије“, гово-
рило се кад су се појавили
први фрижидери. Фирма
AEG произвела је први фри-
жидер 1911. године. Због
великих трошкова, ти први
фрижидери били су доступ-
ни само веома имућнима.
Тек 1925. израђују се модер-
нији и по цени доступнији
фрижидери ■

●●● за истребљење мишева
у кућама на Борнеу користе
питоне а не мачке ■

●●● најговорљивији од свих
Шекспирових јунака је Хам-
лет који изговара 1500 сти-
хова. На другом месту је Ри-
чард III са 1161 стихом ■

●●● сматра се да је изре-
ку „крв није вода“ сковао
немачки цар Виљем II
(1888-1918) мислећи на
сродство, односно зајед-
ничко порекло Енглеза и

Немаца. Мада су ове две
земље раздвојене водом,
припадници ових народа
треба по његовом мишље-
њу да стоје једни уз друге
јер је од свих разлика јача
заједничка крв ■

●●● у 19. веку Парижани
су били обавезни да се,
пре но што ступе у позори-
ште или концертну двора-
ну, обилно намиришу до-
брим парфемом ■

●●● и мачке могу у старо-
сти да оболе од Алцхајме-
рове болести – губитка пам-
ћења ■

●●● сирене за полицијска,
ватрогасна и кола хитне
помоћи прва је произвела
саксонска фирма „Макс
Мартин“. Било је то 1932.
године. Од 1950. праве их и
други произвођачи у свету,
али у многим земљама за
све овакве сирене задр-
жао се назив „мартин“ ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ШТА ЈЕ С ВАМА, МОМЦИ?
ТРЕБАЛО ЈЕ ДА ИСПЛОВИМО
ЈОШ ПРЕ САТ ВРЕ-
МЕНА!

НЕМАМО
ШТА ДА
ЧЕКАМО!
НА
ПОСАО!

ДИЖИ СИДРО!
ЗАТЕЖИ УКАД!
РАЗВИЈ
ЈЕДРА!

РЕКОХ
ЈЕДРА!

МОРАШ ДА МУ
КАЖЕШ!

ЗАШТО
УВЕК ЈА!

ЗАБОРАВИЛИ СМО
ДА УЗМЕМО ЈЕ-
ДРА ИЗ ПЕРИОНИ-
ЦЕ!

ГРРР!!

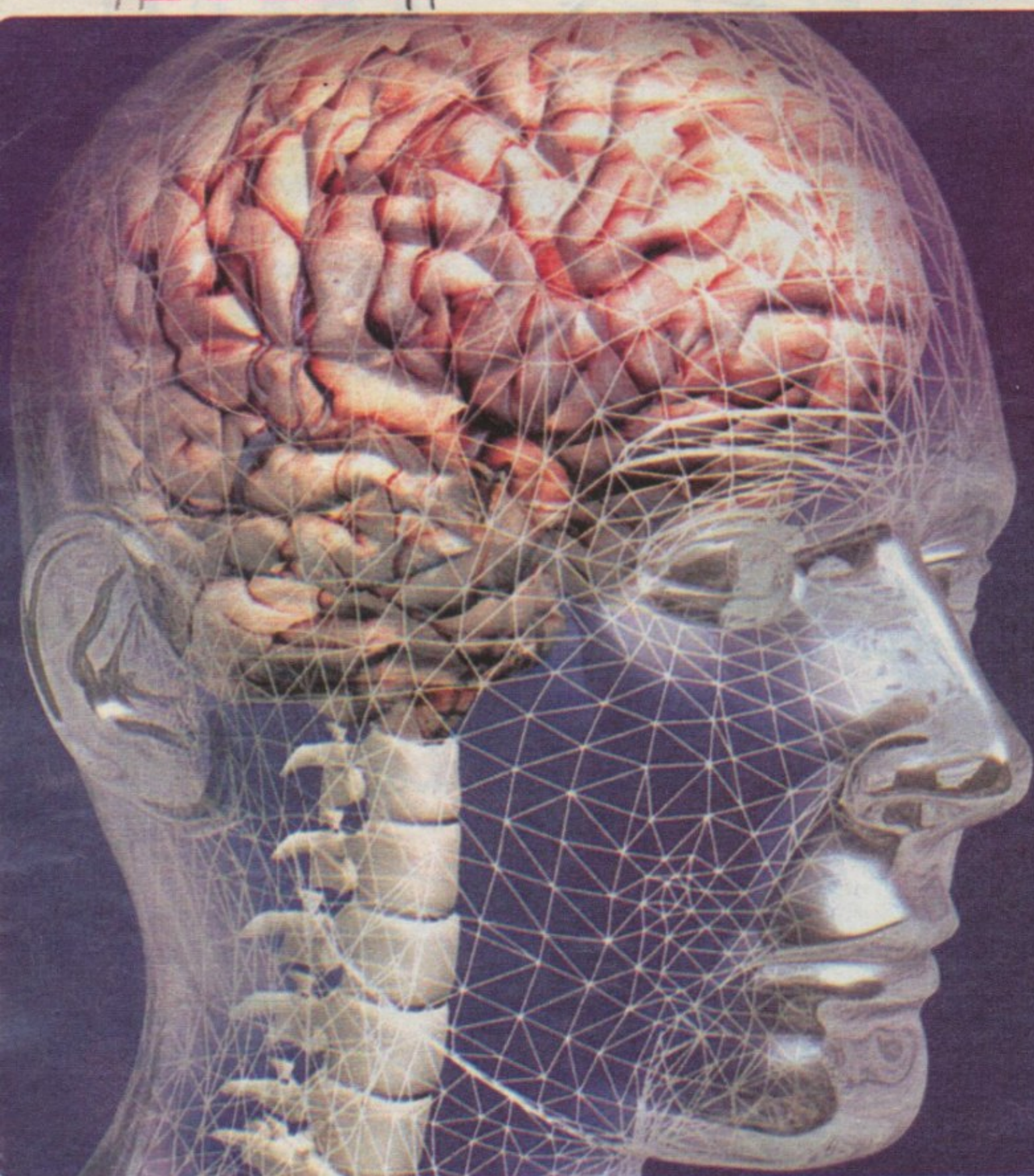

Е, ОНДА КЕТЕ ВЕСЛАТИ
ЦЕЛИМ ПУТЕМ!
НА ВЕСЛА!
СМЕСТА!

И, ШТА САД
ЧЕКАМО?

Мало је оних који никада нису осетили неправду околине према себи и разгневили се због тога. Већина људи често се, и поред најбоље воље, расрди и озлоједи разноразним приликама у којима им је очигледно нанета неправда – понекад је узрок осиноост руководиоца на послу, понекад увредљива зловољна и дрска службеница за неким шалтером, а разљути нас и неодговорност најближих чланова породице и пријатеља. Одговори на неправду углавном су различити и зависе од нарави појединца, али несумњиво је да на изазвани бес обично узвраћамо, било кроз благе опаске или веома оштро. Понекад тај бес прерасте у инат, што нам је, нажалост, познато. Али, шта се заиста збива у нашем мозгу када побеснимо због неправде, кад се инатимо и тако лако изгубимо самоконтролу?

На ова питања покушали су да нађу одговор Џејмс Рилинг и Алан Санфл са Универзитета Принстон и са

својим сарадницима крајем 2001. године почели испитивања људског мозга. Сазнање до кога су дошли заиста је запањујуће – сваки пут кад се разгневимо, изгубимо живце или се заинатимо, температура у нашем мозгу расте. Рилинг и Санфл саопштили су ово почетком 2002. године а до конференције Друштва за неуролошке науке одржане током јесени отишли су и неколико корака даље.

У својим истраживањима успели су да одреде област мозга – под називом anterior insula – задужену за гнев. Ово средиште у мозгу приметно се загрева сваки пут кад се разбеснимо или се инатимо с људима који су нас повредили. Што смо више љути, anterior insula све је топлија и топлија. Ово, „унутрашње острвце“ у мозгу, како би буквално могао да се преведе латински назив ове мождане области, непосредно је повезано са инатом и гневом, закључили су Рилинг и Снафл ■

С. Б.

РЕКЛИСУ И ОСТАЛИ ЖИВИ

„Зашто бисмо уопште помињали Тицијана када разговарамо о ликовној уметности?“

ЗАШТО ТИЦИЈАН?

Вилијем Блејк,
енглески
песник и графичар (1807)

Галерија Уфици: „Урбинска Венера“,
ремек-дело италијанског сликара
Тицијана (1488–1576)

Мик Џегер и Кит Ричардс
на концерту 2002. године

ЈОШ ДВЕ ГОДИНЕ...

„Стонсима дајем још највише две године“.

Мик Џегер,
певач групе „Ролингстонс“
(1964)

Кратка и (при)ручна
повест о
„славном граду”

Једна од патрицијских
палата, у време Турака
банка, недавно је потпуно
обновљена

НЕМА БАРА У ЦАРА

Овај град је, пола
века пре Стефана
Првовенчаног, био
сведок првог
крунисања у нас,
овде су градитељску
вештину показивали
и Раде Неимар и Фра
Вито Которанин,
а Новак Ковач после
Маркове сабље ковао
оружје и овдашњим
витезовима...

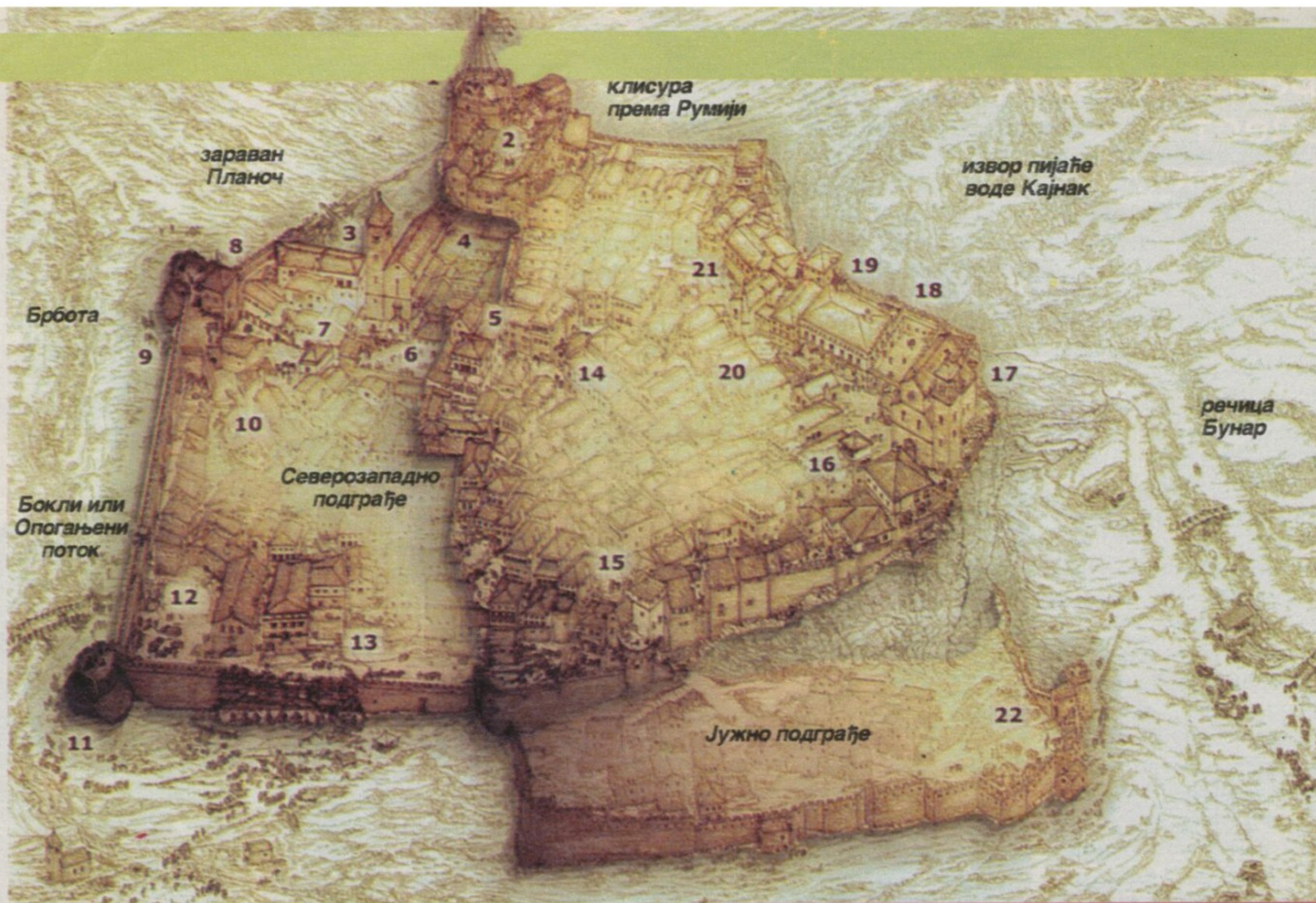
Тепали су му од давнина, од Стефана Првовенчаног који је од свих својих градова само њега звао „славни град Бар“ до потоњег црногорског владара који му је, након мучне и разарајуће опсаде, монархистички вешто испевао и стих: „Нема Бара у цара!“.

Истина, цареви, бар колико се зна, нису столовали у Бару – претпоставља се само да га је једном походио цар Душан – али је зато овде, још тамо далеке 1067. године, зетски кнез Михајло добио краљевску круну и постао први познати краљ с ових простора. Венчао се краљевском круном тачно пола века пре Стефана Првовенчаног који је, као и Михаило, краљевско знамење добио од папе, и то уз знатну помоћ Барске надбискупије основане у 11. веку. А да је Бар био важно место и за припрему

будућих владара, посебно из времена Немањића које је овде трајало скоро два века, сведоче и сачувани записи. Они потврђују да је у Бару, приликом његовог заузимања, био и сам Немања, да се ту владарској вештини учио и његов првенац Вукан, да је у њему утеху тражио и (нашао?) краљ Владислав. Слутити се, мада поузданих података нема, да је у Бару умро краљ Урош Први, а да је, можда управо због тога, овде дуго боравила и његова жена краљица Јелена (Анжујска) која је у граду стиснутом испод Сутормана и Румије оставила и данас препознатљив грађевински печат. Верује се да Бар није заобишао ни Стефан Дечански. После битке код Ангоре (Анкаре) 1402. године ту је бродом, заједно с братом Вуком, стигао и деспот Стефан Лазаревић, а његов наследник Ђурађ

Бранковић управо се одавде спремао да заседне на престо у Смедереву...

Бар се угнездио и у историју ратовања. Овде је кнез Војислав (из династије Војислављевић која је изнедрила седам краљева) 1042. године поразио византијску војску и то тако страхотно да су две трећине Византинаца са све седам стратега (војсковођа), остали на бојном пољу. О томе, уосталом, постоји велик и леп запис у „Барском летопису попа Дукљанина“, несумњиво најстаријем спису код свих Јужних Словена, насталом, по свој прилици, у другој половини 12. века. О њему је, међутим, у науци изношено – и још се то чини – толико опречних судова и закључака да и сам наслов има неколико ишчитавања: „Летопис попа Дукљанина“, „Sclavorum Regnum“

1. кастел, 2. цистерна, 3. црква Св. Николе, 4. фрањевачки самостан, 5. капија Јелене Анжујске, 6. карантин, 7. царина, 8. стара улазна капија, 9. млетачка капија Порта гранде, 10. четврт града за рафинисање маслиновог уља, 11. бастион Гвадиола, 12. бискупија, 13. палата градског кнеза, 14. црква Св. Петра, 15. јужна градска капија, 16. бискупске палате, 17. катедрала Св. Ђорђа, 18. градска цистерна, 19. општинска палата Лонца, 20. патрицијско гробље, 21. самостан Св. Венеранде

Легенди је тешко одолети, посебно тамо где трагови материјалне културе нису превише причљиви. А о томе шта су, недавно откривени, испричали говори нам Омер Перочевић, археолог. Овако:

— Међу ова четири и по хектара, смјештена у зидине Старог Бара, налази се узбудљива смјеша различитих култура чије се трајање, према најновијим археолошким сигнаlima, пружа тамо до седам-осам вијекова прије наше ере. То су потврдили нађени фрагменти праисторијске керамике који се оквирно смјештају у то вријеме. Важан показатељ су и, такође недавно, пронађени дијелови прекрасног саркофага који упућују на антички живот овдје...

Предање се побринуло да то много раније исприча уверавајући знатижељне да су град основали још Тројанци и да су морали да устукну пред гусарима и другим моћницима, међу којима је нама данас најпознатији Диоклецијан. Једно је, бар што се проверених података тиче, извесно: Бар се први пут под тим именом помиње у 10. веку. Пре тога је за Грке био Антибарис, на латин-

ском је то звучало као Антибарум, за Арбанасе је био Тивари, на италијанском Антивари. Многи су склони да му име доведу у везу са Баријем, преко пута мора. А подаци који, засад, не трпе сумњичења кажу да не чуди што овде живот траје од давнина јер се ту стекло мноштво предуслова неопходних за живот. Од главне градине с три стране заштићене стрмим стенама Румије и Сутормана, јаким врела воде испод града, мирне руже ветрова и поља где су становници углавном садили маслине (у једном тренутку је избројано 100.000 стабала) које претпостављају да су грађани ту намерни остати што дуже.

Не чуди stoga što su mnogi pokušavali ovdje da pušte korene i što su se u upravljanju gradom mnogi smenjivali: od Rimljana, Vizantiје, Duklje i Zete, pa Rашke, односно Србије. Potom su изa његових зидина бивали Балшићи, Млечани, Лазаревићи, Бранковићи па опет Млечани. Oнда су ту, 1571. године, стигли Турци и то, опет позивамо у помоћ легенду, без испашеног катапулта јер је девојка из града издала град, а нови го-

ПОДПИШКИ
ЗАБАВНИК

21. 2. 2003.

Гравира Бара из
1571. године...

ви, izdaji i stradanju dukljan-
skog kneza Vladimira i makedonske princeze Kosare. Trag te legende, danas čuvan i sa-
čuvan u porodici Andrović iz
okoline Bara, jeste Vladimi-
rov krst čije je jezgro od drve-
ta, okovano pozlaćenim sre-
brom i obogaćeno reļefnim
figuarama. Po svoj prilici na-
stao je u nekoj od mnogih bar-
skih zlatarskih radiionica, a
po predaњу ga je nesrećni
knez Vladimir primio od ne-
vernog Jovana u Prespi oko
1015. godine, neposredno pre
smaknuća. Krst se i danas, na-
kon mnogo vekova, svake godi-
ne o Duhovima, uz mnoštvo
sveta, iznosi na vrh Rumiје da
taмо дочека izlazak sunca...

 („Краљевство Слове-
на“), „Барски родо-
слов“. И даље непознат ау-
тор, мада се најчешће поми-
ње извесни Гргур, у спису од
47 поглавља неједнаке дужи-
не и разнородне тематике,
сместио је преглед владар-
ских породица и династија у
размеђу три века, од 10. па
до краја 12. века.

У мноштву непознаница vezanih za „Барски летопис“, извесно је да су „већ тада у граду живели људи којима је овакав спис био потребан. Наводи то на размишљање да ли можда и порекло писца „Миротављевог јеванђеља“ не би требало тражити, сем у другим нашим значајним приморским градовима – Дубровнику и Котору – можда и овде...“. Захваљујући овом спису и данас је жива приповест о љуба-

Црква Св. Венеранде (Петке) била је доминикански самостан

Бастион Гвадиола

сподари је, у знак захвалности, прогласили за светицу, ако тога има у исламу, посебно кад су у питању жене.

Војска књаза Николе, три века доцније, очигледно није имала тако поузданог и вештог доушника међу опседнутим зидинама, те су се око Бара три месеца надмудривали топовима и осталим ратним смицалицама за освајање добро утврђене утврде.

Подразумева се да се у једном новинском тексту, чак ни овлаш, не може сместити многовеки живот једног града, са свим његовим менама, те је ово – да се разумети – тек узгредни запис потакнут сјајним цртежима Владана Здравковића који су и основа ове забелешке. А цртежи настали на основу доступних докумената приказују град онакав какав је постојао деценију-две пред пад под Турке. Значи, право средњовековно градско средиште, са свим оним што су таква насеља значила. У основи, реч је о граду који по свом урбано-архитектонском склопу припада такозваним градовима – шкољкама, као и већина „градова од мора“.

Да се наслутити да је у то време, а тиче се доба владавине Венеције (1443–1571), град бројао између 2800 и 3100 становника, да је у њему постојала прилично строга подела на племство (74 племићке породице), грађане и народ, да су сви знали своје место, чак и после смрти, о чему сведоче трагови гробаља, да је њиме владао кнез уз помоћ, прво Великог па потом и Малог већа, да је и свештенство у доброј мери било подељено између богатијих доминиканаца и сиромашнијих фрањеваца. Зна се, још, да је у граду међу њима било сасвим озбиљних туча, да и кнез није често био сигуран, ни у граду ни ван њега, да је 1507–1512. године беснео грађански рат између патриција и пучана.

Заостали материјални трагови помешани са (штакљи-

вим) записима испричаће да су свештена лица била склона продаји својих (радних) места, али и бројним љубавним скандалима, па су, кад се открије (не)дело и прозори од конака и цркава, често део одбрамбеног зида, морали да буду зазидани да се не би и даље тајновито улазило тамо где се претпоставља да ваља куцати на главна врата. А у граду је, колико се на основу трагова зна, било 14 цркава, неке и са два олтара (римокаатолички и православни), а да је најближа околина бројала и до 40 богомоља.

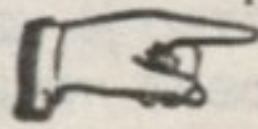
Наравно, Бар је по свему наликовао средњовековним приморским градовима, посебно што се тиче архитектуре која је овде умешно користила положај да се утврди на сигурном. А ту је своју вешту мистрију користио чак и из народних песама чувени Раде Неимар мада се сумња да је ту градитељско умеће испробавао и Фра Вито – Которанин, градитељ гласовитих Дечана, а и Новак Ковач је, у паузи ковања сабље Марку Краљевићу, стижао да опреми и овдашње бојовнике. Цар Душан је, као сви владари који су успели да досегну ту највишу титулу, мудро проценио да му је корисније да му Барани, уместо уобичајеног пореза, царску милост исплаћују у маслиновом уљу, том течном злату чијих је десет тона сваке године одлазило манастиру Свети Архангели код Призрена, његовој задужбини. А колико је оно било драгоцено нека, поред осталог, посведочи и податак да су скупљаче маслина у пољу пред градом обавезно штитиле наоружане чете.

Била је то варош, опипљиви трагови су и овде непоткупљив сведок, где су палате

досезале и четири-пет спратова. Наравно, скучен простор је био пресудан, али и једна, данас у приличној мери банална ствар. Племићи су то, наиме, чинили јер канализација није била баш пристојно решена, тек су Турци на томе нешто озбиљније порадили. Отпаци су се пуштали између зграда на улицу, чак и кроз топовске цеви – отуд и Опогањени, Турци би рекли Бокли, поток са северозападне стране зидина. Јер, горе ближе небу и задах је, кад кише прореде, био много мањи. До тих горњих одаја водило је, углавном, спољње дрвено степениште које се ноћу, зарад безбедности, подизало. Вода је, наравно, била од животне важности, посебно у утврдама кад с ону страну вреба непријатељ. Зато се овде, поред две цистерне међу зидинама, бригало и да се до врела изван безбедно стигне, па је подигнут својеврстан тунел, уз већ постојећи аквадукт којим се вода доводила с планине. А колико је старање о води било важно, сведочи и податак да је службеник задужен да о овом питању води рачуна (fontegaro) био члан Градског већа.

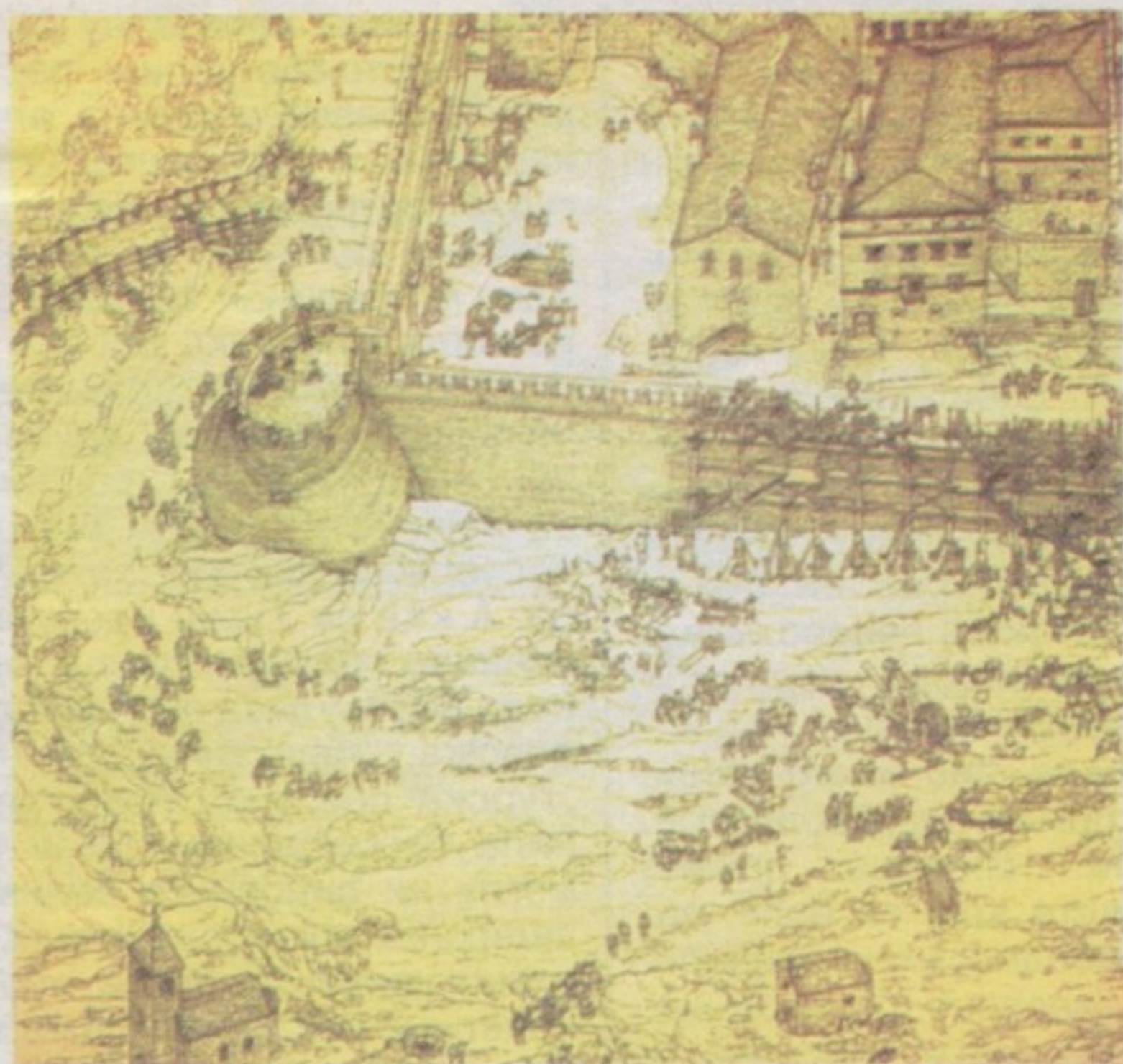
У град се није могло увек и није могао свако. Заразе су односиле мноштво људи те је пијаца, размена добара, обављана ван зидина. За оне који су успевали да уђу с ову

страну зида, кроз једну од четири постојеће капије, постојала је обавезна царина, али и карантин и свратиште. О сигурности града и безбедности грађана бринула је посада. Тако је средином 16. века Бар бранила млетачка посада од око 110 људи, од којих једна чета са 50 војника, друга са 20, ескадрон од 20 коњаника, 12 војника на капији и пет у кастелу са још два артиљерца. А кад су Турци кренули у коначан обрачун, град је бранило 800 људи, а онда је једна девојка, мештанка, доцније „турска светица“, отпор учинила бесмисленим. Нису помогли ни силоси са великим залихама жита смештеним у станој цркви Св. Ђорђа, као ни капелице подигнуте изнад капија да би, веровање је дотад било тврдо, магијом одбранили утврду.

Турци су за три столећа у граду много тога изменили: озидали, дозидали, президали. А онда је црногорска војска, у ослободилачкој тромесечној опсади, много тога предала прошлости зарад будућности. Уследили су потом пожари, нехатне експлозије, барутана, земљотрес 1905. године. И град је постао – остатак града. Докусурио га је последњи земљотрес из априла 1979. године мада је он придев Стари званично добио 1909. године кад је новој вароши удаљеној четири километра, уз саму обалу, свечано ударен темељ.

Јужна капија

Пијаца се налазила ван кастела, између куле (бастиона) Гвадиола и Јужне капије

И десило се оно што је најпогубније једној урбаној целини: град је био заборављен.

Ваља за крај ове кратке приповести рећи да је Стари Бар – понајпре захваљујући екипи археолога из Савезног завода за заштиту споменика на челу с упорним и педантним Ђурђем Бошковићем – још у раним педесетим годинама управо минулог века био детаљно истражен и да је то, може се рећи, одлучујуће допринело да се пре двадесетак година озбиљно крене у његову обнову.

А у Старом Бару, сведочанство је из прве руке и проверено неколико пута, већ ста-

нују сликари, лети га окупирају глумци, музичари и писци, а намернику се уме десити, за неверицу, да и залута у сплету бројних улицица и да дуго остане нем пред призором који се пружа са Лонце (Леп поглед), како су давно Турци назвали један од градских видиковаца... ■

Текст и снимци
Петар Милатовић
Цртеж
Владан Здравковић

ОСАМ

Битка за необичну

ПОДУХВ

Какапо је највећи, али и најугроженији папагај на свету. Научници и добровољци из целог света удружили су се да спасу ову птицу са Новог Зеланда... Назиру се први знаци наде

Какапо има јак мирис што је необично за једну птицу. Нешто као мирис воћа и мошуса у исто време. Делом и због мириса, ову необичну животињу пратиле су велике невоље на њеном путу до невероватног опстанка. Заиста, данас постоји само 36 какапоа на свету. Па ипак, и тај број је велики успех.

Какапо, птица која не лети и чије име на полинежанском значи „ноћни папагај“, познат је Европљанима од средине 19. века. Пре доласка Полинежана на Новом Зеланду живеле су хиљаде какапоа. Дошљаци доводе са собом псе и киоре (*Rattus exulans*), мале полинежанске пацове. Уз то, као добри ловци, они цене перје и месо ове птице.

На Новом Зеланду није било сисара већ милионима година, осим две врсте слепих мишева. Једини непријатељ какапоа био је циновски орао који је давно изумро. Против њега какапо је користио као маховина зелену боју својих пера како би се уклопио у околину: застао би, као окамењен, и постао невидљив за орла. То је била једина одбрана ове птице.

Доласком паса и киоре, какапо је користио исти механизам одбране. Али, сада му то уопште није помагало јер га је откривао јак мирис. Тако су папагаји постали лак плен.

Сеча шума и непријатељски расположени сисари доводе до неслућеног смањења броја какапоа. Зато је због ноћног папагаја покренут најдужи и најстари-

ЛИЧНА КАРТА

Какапо (*strigops habroptilus*) живи на Новом Зеланду. Највећи је папагај на свету. Кад одрасте, достиже висину до 65 центиметара, док му се тежина креће од 1,5 до 4 килограма.

ОСОБИНЕ:

- нема блиских рођака у свету
- не лети, али се вешто пење по дрвећу и користи крила за одржавање равнотеже
- за једну птицу живи веома дуго, и дуже од 60 година
- његова пера веома су мека, маховиназелене боје, мало црна позади и са жуто-зеленим перјем на стомаку

● какапо је таквих боја да лако може да се сакрије, али његови непријатељи без тешкоћа могу да га нађу јер има јак мирис

● какапо је биљојед

КАКАПО ЈЕ:

- најтежи папагај на свету
- једини папагај који не лети
- једини „ноћни“ папагај
- једини папагај који користи „лек“ систем парења
- какапо је нађен само на Новом Зеланду!

Ко жели да зна више:
www.kakaporecovery.org.nz
www.kakapo.net/en/
www.kcc.org.nz/birds/kakapo.ht

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

21. 2. 2003.

АТ КАКАПО

ји подухват спасавања. А он траје већ више од сто година.

Борба почиње

1890. Новозеландска влада доноси одлуку да сачува птицу какапо тако што ће купити три острва и од њих направити природне резервате. Међутим, природњак Ричард Хенри први је посветио добар део свог живота очувању какапоа.

1894. Ричард Хенри започиње усамљену битку која ће трајати петнаест година. Преноси 300 какапоа из области Фиорланд у резерват – острво – Резолушн. Нажалост, творови доказују да су добри пливачи. Заузимају острво. Уништавају све какапое.

У сваком случају, то је први пример борбе за очување у којој се птице преносе далеко од њиховог родног краја да би се сачувале од грабљивица.

1977. Постоји још 167 какапоа. До **1982.** године њихов број нагло се смањио на 77. Године **1991.** остаје их само 56?!

1977. На острву Стјуард, најјужнијем острву у Новозеландском архипелагу. Дон Мерџон, вођа екипе „New Zealand Wildlife Service“, открива колонију од 200 јединки птице какапо. Неке од њих управо су се размножавале. Чланови ове екипе мисле да је врста спасена. Нажалост, нада се није обистинила. Острвски пси убрзо уништавају какапое.

1982–1995. Оно што следи сигурно је најсвеобухватнији од свих подухвата спасавања који су икада изведени. Уједињује се знање биолога, жестина новозеландске јавности и страст многобројних добровољаца.

Све преживеле јединке пренесене су на острва резервате где се налази је-

дан сисар грабљивац. Дали је то било добро решење? Одговор је и даље негативан. Јер, ту је киора, а она једе јаја и младе какапоове птиће.

Екипа „Какаро Recovery Programme“, коју води Пол Јансен, почиње немилосрдни рат против киора. Године 1999. све преживеле је-

ке вике праћене брундањем, а затим и „тутњавом“ која се чује на километре унаоколо. Придружују им се женке, бирају партнере и паре се.

Понекад мужјаци не долазе у област за парење. То је друга особеност ових птица. Количина хране веома утиче на њихово размно-

це. Јансен и његова екипа преносе 20 женки спремних за парење. Од тог тренутка стални прилив добровољаца помаже истраживачима да надгледају гнезда 24 часа дневно. Неки од њих стижу из Јапана, Канаде, Немачке.

Најзад, у децембру исте године, мужјаци почињу да брундају. Парeње почиње. Двадесет женки, без изузетка, носе јаја. Од 26 излeжених птића 24 су преживела. И број какапоа повећава се на чудесних 86 примерака. Какапо није био тако бројан у последњих двадесет година!

динке поново преносе на два острва: Мод и Стјуард где су киоре уништене. Сада је највећа невоља – размножавање какапоа.

Песмом до љубави

Ово је „лек“ птица, што значи да не образује парове. Женка посећује мужјака само за време парења, а затим сама одгаја младе.

Да би привукли женке, мужјаци изводе читав репертоар јединствених песама. Скупљају се на одређеном месту на острву где остају по целу ноћ. Њихово певање састоји се од звон-

жавања. Наиме, какапо чека дозревање једног огромног дрвета четинара, које се назива риму (или pin das cryde) да би осигурао своје потомство!

Људи су се зато и досетили да се птицама донесу залихе хране како би се створили услови за њихово чешће парење. Узалуд. Птице се строго придржавају сигнала са свог дрвета. Природа ће им, на крају, ипак помоћи.

2001. године у јесен чека се да падне жир са четинара риму на острву Кодфиш па да се тамо пренесу пти-

Ипак, да ли је битка добијена?

– Све се било окренуло против њих – каже Пол Јансен. – Али, сада број какапоа не би требало да пада као раније. Ако их препустимо себи, могли би да се одрже чак и да нађу некакав лакши начин да се размножавају. Не би требало да се заустави на овоме. Чланови „Какаро Recovery Programme“ већ сада разгледају друго острво. То је Кембел, 500 километара јужно од архипелага. Последња киора тамо је убијена ове године ■

Тијана Стокић

Поклону се у зубе не гледа

Постоје људи који обожавају да приме поклоне. Због тога су стално у некој врсти ишчекивања. Унапред се радујући, размишљају шта ће им ко поклонити. С друге стране су они којима посебно задовољство причињава када даривају друге. Смишљају шта ће коме поклонити и како даром обрадовати пријатеља. Но, то не значи да су они први похлепни, а ови други – несобични (или обрнуто). У потрази за љубављу човек можда чека тек мали знак наклоности... А онај који поклања неки пут то чини с лошим намерама, рачуна ради, имајући можда у виду једну древну арапску пословицу која каже: „Рука која даје увек је изнад оне која прима“. Таштина је, дакле, и у овом, као и у многим другим случајевима када је реч о односима међу људима, један од најважнијих чинилаца.

Дарови међу блиским пријатељима и члановима породице могу бити свакојаки, али углавном – прави или погрешни. „Поклону се не гледа у очи, али поклон сам гледа у очи“, написао је познати песник Момчило Настасијевић. Углавном добијеном поклону диве се сви, а шта заиста мисле, није увек лако закључити. Као и обично, деца су и у овом случају – најискренија. Један београдски основац, добивши књигу за рођендан од своје добре другарице, на крају славља забринуто је упитао: „Имаш ли ти намеру да ми нешто поклониш за рођендан? Изгледа да си постала заборавна?“ „Па, поклонила сам ти ону предивну књигу“, одговорила је она. „Ах, мислиш на то!“, узвикнуо је разочарано слављеник. „Књига није поклон“... Дакле, био је то заиста погрешан дар. У Земуну је некада давно живела једна девојчица која је у првом разреду основне школе на поклон од другарице из одељења добила – камен. За девојчицу је то био онај прави, одговарајући поклон. За-

Фрижидер за краљицу

Највиши државни представници не би смели да примају поклоне, али то ипак чине да одбијањем не би изазивали дипломатске скандале. Међу државничким даровима понекад се налазе и врло необичне ствари

мишљала је да је чаробан и да доноси срећу. Никада није заборавила ни камен, а камоли пријатељицу која се звала Ружица.

Подмићивање на високом нивоу

Често се говори о подмићивању и томе какав прекр-

шај чине они који поклонима подмићују званичне представнике власти или запослене. Није крив само онај који подмићује: подједнако су одговорни и они који примају поклоне док су на неком положају. Али, шта учинити у прилици када би одбијање дара подразумевало дипломатски скандал? А државници су ти који по правилу добијају највише поклона. Због тога у великом броју земаља постоје државне збирке које су председници и многи други високи чиновници дужни да пуне добијеним даровима. Сви поклони се пописују: можда ће их у будућности видети и поданици? Као што је то прошлог лета учинила британска краљица Елизабета II приредивши у

Лондону изложбу највреднијих, али и најнеобичнијих поклона које је добила.

Поједини поклони могу постати и општенародна добра. Али, какву би корист амерички народ имао од парфема, дезодоранса и помаде за лице које је као званични дар од италијанског премијера Силвија Берлусконија добио амерички председник Џорџ Буш Млађи?

Председници држава, премијери, краљеви, министри и разноразни функционери сваке године размењују хиљаде и хиљаде поклона. У извесним приликама ти поклони су велики (златници, старине, уметничка дела...), понекад чак и гломазни. Краљица Елизабета добила

Фрижидер у облику
циновског инсекта:
поклон француског
председника Жоржа
Помпидуа енглеској
краљици

Поклон југословенских исељеника у Француској другу Титу:
графики Франсиска Гоје

понизио афрички диктатор Жан-Бедел Бокаса поклонивши му прекрасне дијаманте. Француз их је примио вероватно из дипломатских разлога. Свет му се, међутим, злобно смејао. Практичан је, с друге стране, био поклон председника Вијетнама владару, односно народу Камбоџе: две хиљаде тона пиринча и две хиљаде метара платна. Детињаст поклон Жака Ширака оставио је изгледа дубок утисак на италијанског председника Косигу: Ширак је некадашњем италијанском председнику поклонио збирку старински израђених, обојених оловних војника. Овај поклон Косига и даље чува у свом кабинету у Сенату...

У Сједињеним Америчким Државама сваке године штампа се билтен по-

клона уручених званичним путем члановима администрације, као и председнику. Служећи народу, они би требало да одбију сваки поклон. Али, као што смо напоменули, избегавајући дипломатске неспоразуме, сви углавном примају те званичне поклоне. Америчка администрација потом их ставља на аукцију или их сам председник сврстава у (председничку) библиотеку. Поклоне чија цена не премашује 259 долара може и да задржи ако жели. Испоставило се, међутим, да су Бил и Хилари Клинтон присвојили многе државничке скупцене поклоне мимо закона, управо смањујући им вредност. Између осталог, нашла се ту и скулптура од

Џими Картер, бивши председник САД, за време свог мандата добио је 40.000 дарова, његов колега Роналд Реган чак 100.000 поклона. Линдон Џонсон добио је шездесетих година прошлог века понуду од малезијског председника који је желео да му поклони два слона: сазнао је, наиме, да их у Америци нема, док их у Малезији има доста. Џонсон га је вешто одбио следећим речима: „Не долази у обзир. Код нас би ваши слоновии страшно патили!“

Када је реч о садашњем америчком председнику Џорџу В. Бушу, дародавци га изгледа виде пре свега као каубоја. Стога су покло-

Барбика за папу

је, рецимо, на дар од председника Француске Жоржа Помпидуа покретни велики фрижидер, а од чувене коњичке полиције Канаде коња. Исти поклон добио је италијански председник Косига од алжирских власти. Поклон је, наравно, примио да не би увредио дародавца. Изгледа да је узалудан посао увек тражити смисао у поклонима које људи који владају светом поклањају једни другима. Понекад сваки смисао изостаје.

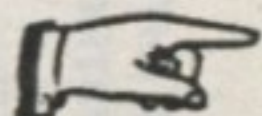
Тако је некадашњег француског председника Валерија Жискара д'Естена

Необични поклони за црквеног поглавара:
палица за хокеј и – сабља!

38.000 долара, кристална чинија од 25.000 долара и много тога још.

САД на поклон дао удицу и „Сонијеву“ камеру. Дарежљив је

једанаест

био и Сулман бин Хаман бин Иса Ал Калифа: америчком председнику подарио је златну сабљу вредну бар 10.000 долара.

Титови поклони

Изненађујући су поклони који стижу у Ватикан, седиште римокатоличке цркве. Мајице, венчанице, лопте, шешири, чак и аутомобили. Док је био млађи, папа Војтила добијао је прегршт спортских поклона, пре свега, бицикле. Са једног од до-

бијених бицикала пао је и угрувао се монсињор Емери Кабинго. Године 1987. папа је добио мајице са најугледнијих бициклических трка. Са свих путовања папа Павле Други враћа се као Божић Бата. Приликом боравка у Мексику добио је чак три хиљаде дарова. Међу њима је била и лутка Барбика. Од једног малог Италијана папа је добио жваку. Многи дарови одлазе у добротворне сврхе, а они највреднији чувају се у музејима Ватикана.

Загонетна личност, комунистички вођа са истанчаним смислом за лепо када је реч о личним стварима и потребама, некадашњи југословенски председник Јосип Броз Тито (1892–1980) добио је мноштво вредних дарова док је био председник СФРЈ. Сви су знали да воли лепе и скупocene ствари. Неким поклонима изгубио се траг, остали су смештени у Музеј револуције или су постали део Спомен-збирке која се налазила у вили, у комплексу некадашњег Ме-

моријалног центра Јосип Броз Тито.

У палати (вила Мир) постојало је више збирки. Између осталих, збирка је садржала древну египатску скулптуру Озириса из 6. века пре нове ере, златни медаљон Цезара из 3. века пре нове ере, икону Богородице с Христом из 16. века из цркве светог Вазнесења крај Охрида (поклон града Скопља из 1963. године), литографију Ђорђа де Кирика, дела фламанских мајстора... Музејски фонд Меморијалног центра настајао је у раздобљу од 1944. до 1980. године. У том времену најразноврснији предмети, око две стотине хиљада, били су разним поводомима поклањани или уручени као признање Јосипу Брозу Титу. Поред дела најславнијих домаћих сликара, ту су и дела великана светске уметности.

Los Caprichos

Ове зиме, у Музеју историје Југославије у Београду, на видело је изашао један посебно вредан поклон који су некадашњем југословен-

ском председнику Титу 1956. године уручили југословенски исељеници у Француској: једанаест листова бакрописа (отисака са оригиналних плоча) чувеног шпанског сликара Франсиска де Гоје (1746–1828) из серије „Капричоси“ (Los Caprichos). Без сумње, има не-

Јапански премијер поклања америчком председнику стрелу која је, према предању, погодила самог ђавола

ке симболике садржане у тексту који је Франсиско де Гоја написао уз ове своје графике говорећи о људским слабостима, пре свега о сујети и пороцима. Занимљиво је да је и сам шпански уметник године 1803. поклатио шпанском краљу 240 непродатих комплета и бакарне плоче серије „Los caprichos“. Није Гоја тај поклон учинио тек тако. Заузврат је од краља тражио доживотну пензију за свог сина! И добио...

Било како било, Гојине речи биле су следеће:

„Збирка графика и каприциозних тема, смишљена и гравирана руком дон Франсиска Гоје. Аутор је убеђен да осуда људских грешака и порока може бити достојна тема сликарства: као погодне теме за своје дело он је из мноштва глупости и грешака изабрао оне које су заједничке сваком грађанском друштву, а међу уобичајеним помрачењима и лажима које су проузроковане обичајима, незнањем или самољубљем, оне за које верује да су најприкладнија тема за подсмех, али које у исто време подстичу машту...“

Припремила М. Огњановић

Моја двогодишња кћерка заиста је геније, али геније да ме просто излуди. Прошле недеље мала Сања се завукла у кућицу свог пса и почела да једе храну намењену великом вучјаку, али када сам се спремио да је поштено и по ко зна који пут изгрдим, Сања је, гутајући залогај псеће хране, одговорила: – Тата, буди срећан...

На тренутак сам застао. Сањине речи натерале су ме на размишљање. Шта може једна двогодишња девојчица да зна о срећи? Откуд њој помисао да је срећа нешто на шта може да се утиче? И, што је најважније, како неко може да буде срећан док му остаци псеће хране цуре низ браду?

Много пута сам размишљао о тој тајни која се зове срећа, то јест како неки људи могу увек да буду весели и расположени, док су они други – међу којима сам и ја – толико „плитки“ да виде остатке псеће хране, а не виде срећан осмех на лицу свог детета?!

Професорка психологије Соња Љубомирски, која се бавила истраживањем среће на Универзитету Калифорније у Риверсајду каже да су срећни људи продуктивнији и да зарађују много више новца, имају више пријатеља и бракови им трају дуже. Осећају се здравије, креативни су и спремнији да помогну.

У једном истраживању професорке Љубомирски, 75 одсто људи који су гледали комичне филмове успевало је да реши разне проблеме, за разлику од 13 одсто оних других који нису љубитељи комедија.

Професорка Рут Венховен из Ротердама отишла је и корак даље. „Срећни људи живе дуже“, рекла је она. Треба јој веровати с обзиром на то да је оснивач виртуалне светске базе података о срећи „World Database of happiness“ која се бави поређењем статистичких података у разним друштвеним уређењима широм света. Али, за разлику од живота и слободе, срећу је теже одредити. Штавише, можда ће вам бити лакше да је сами одредите ако се вратите на причу о мојој кћерки Сањи и схватите да је она већ нашла одговор на то питање. Дакле, срећа је заборављена здела пуна

ПОДПИСНИЦИ
ЗАБАВНИК
21. 2. 2003.

Из Титове збирке поклона: скулптура Озириса (Египат, уметност Новог царства, 6. век пре нове ере)

МАЛЕ ПРИЧЕ О ВЕЛИКИМ СТВАРИМА

псеће хране. Ја се, ипак, нисам задовољио таквим заклучком и кренуо сам да истражујем даље, почев од класика филозофије.

Древне идеје о срећи

Већ на почетку свог истраживања нисам морао да залазим у далеку прошлост да бих пронашао некога ко је сматрао да је појам задовољства погрешно схваћен. Грчки филозоф Аристотел сматрао је да само прости људи могу да поистовећују срећу и задовољство.

ти њене благодети или пак можете упасти у велику беду и несрећу, а ипак се осећати врло часно?! По речима овог грчког филозофа, оба проблема могу водити срећи као коначном циљу.

Дакле, ако је срећа, у ствари, циљ а не само осећање, шта онда ту срећу уопште узрокује? Аристотел је сматрао да она долази из личног самодопуњавања, то јест да уз помоћ разних разлога користите своје могућности за достизање циљева. Све то звучи заиста разумно

на да, по будизму, будемо срећни. Већина нас то нити може, нити жели, а многи никада нису ни размишљали о томе. Смисао је да што већи део човечанства не жели да води монашки живот, бар не у овом животу.

Како бити срећан у 21. веку?

Истраживања о срећи, чак и радови људи који проучавају појам среће (а има их много), рећи ће вам да је дефиниција среће управо љубав према животу. Профе-

више да достигну срећу од оних затворених у себе.

Професорка Љубомирски открила је да хронично срећни и хронично несрећни људи имају потпуно различит приступ свакодневном животу. Они несрећни више се базирају на негативне ствари или бар на ствари које могу лоше да утичу, а то је емоционални еквивалент просјачењу у неком подземном пролазу.

Љубомирски и њени студенти усред су истраживања о томе да ли позитивно размишљање и добра дела могу учинити да се нека особа осећа срећнијом. Тај тест

ТАЈНА СРЕЋЕ

Шта је срећа и како је достићи недоумица је која постоји већ више хиљада година

– Велики део човечанства свакако је погрешно васпитан када су у питању њихови укуси – рекао је Аристотел – тако да више воле живот који пре одговара животињама. Чак и да у овој реченици није мислио на једење псеће хране, ја сам схватио право значење. Немали, дакле, нечега префињенијег од безграничног уживања у храни, пићу или сну?

Аристотел је, надаље, сматрао да су част и богатство два додатна и сумњива извора среће. Нивоља с чашћу је то што можете једноставно заспати са осећајем части и не осети-

и логично до оног тренутка када негде прочитате да је „цео живот само патња“...

Срећа је када схватите да сте очајни!

За разлику од Аристотела, који је сматрао да је срећа када сами себе отварате целом човечанству, Буда је мислио да потпуна супротност томе води у просвећење и срећу, а то су одрицања и терање самог себе да патите. Иако су ово упрошћене мисли о срећи, ипак су распрострањене. Међутим, оно што мене збуњује јесте чињеница да треба да се одрекнемо и људи и ствари за које смо везани, а то је један од начи-

сорка Венховен каже да смо срећни ако се у највећем броју случајева одлично осећамо. Дакле, она сматра да срећа захтева испуњење свих ваших животних потреба. Ако је веровати професорки Венховен, треба бирали где ћемо живети, где ћемо се запослити и радити само оно што волимо. Јер, ваша срећа не зависи од количине новца који зарадите... А да ли је баш тако?

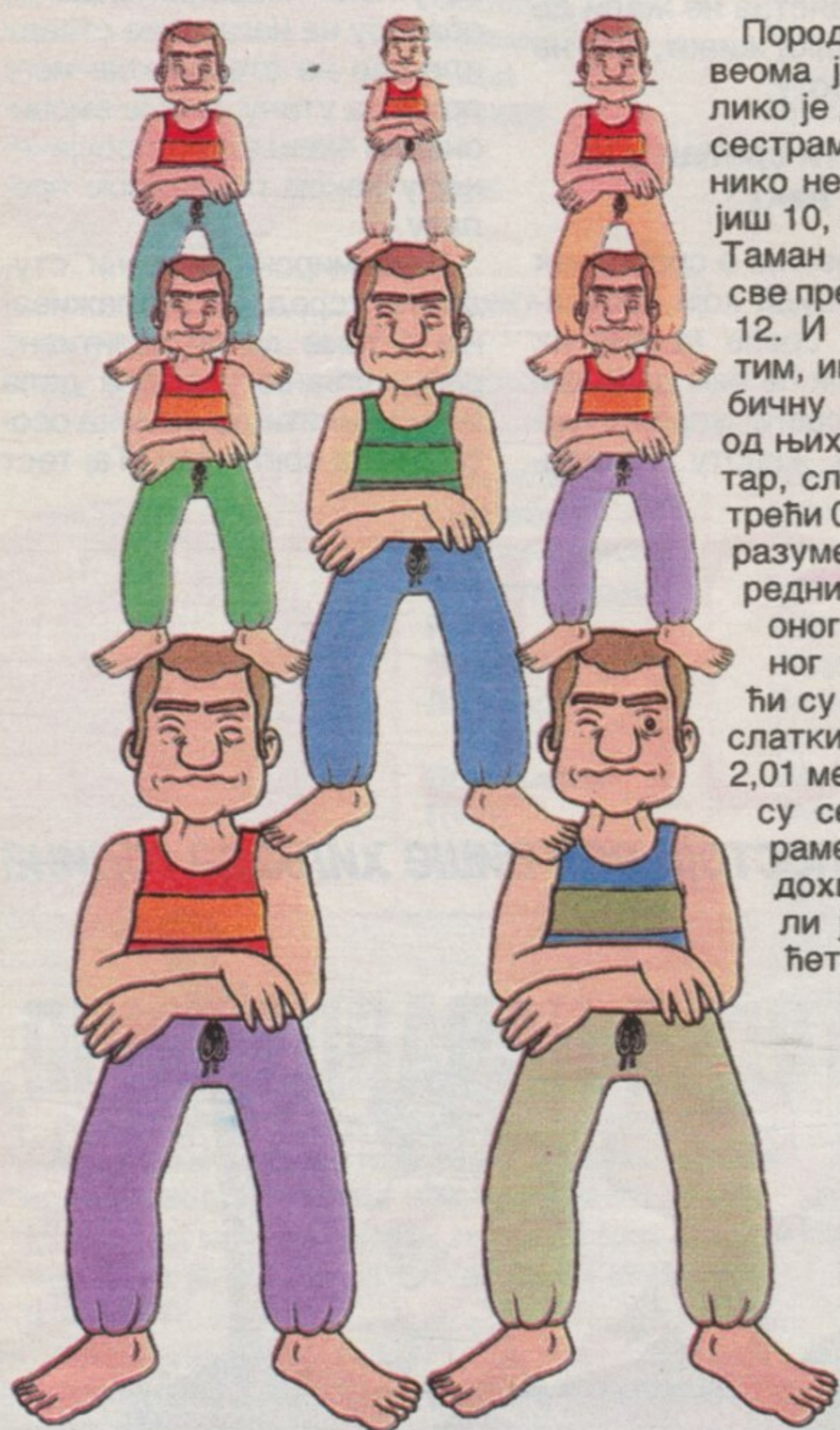
У књизи „Психологија среће“ Мајкла Арцајла нашао сам једну занимљивост. Узмите као пример два човека, једног отвореног а другог затвореног. Истраживања су показала да ће отвореним особама требати 17 година

можете и сами применити. Следећих неколико недеља водите дневник колико сте се пута осетили благословеним. За то време вежбајте човекољубље и људскост. И бар на 15 минута сваког дана у недељи мислите на позитивне ствари и причајте са другима о срећним и несрећним раздобљима вашег живота.

Можда ћете се на крају ипак осећати много срећнијим. Што се мене тиче, ја ћу престати да се узбуђујем око Сање која једе псећу храну, и никада више нећу јадиковати због тога. Порадите и ви на вашој срећи ■

Горан Бошњак

ПОРОДИЦА ПОЛУТАНОВИЋ

Породица Полутановић веома је занимљива. Колико је деце међу браћом, сестрама, рођацима – то нико не зна: таман избројаш 10, а оно се појави 11. Таман мислиш да си их све пребројао, а појави се 12. И тако даље. Међутим, имају још једну необичну особину: највиши од њих висок је један метар, следећи пола метра, трећи 0,25 метара. Дакле, разумели сте: сваки наредни висок је половину оног претходног. Једног дана Полутановићи су угледали теглу са слатким која је стајала на 2,01 метара висине. Пели су се један другом на рамена и – тврде да су дохватили теглу. Дали је то тачно? Како ћете доказати? ■

РЕКОРД У РАЧУНАЊУ

Могу ли се напамет сабрати сви бројеви од 1 до 100 за мање од 60 секунди? ■

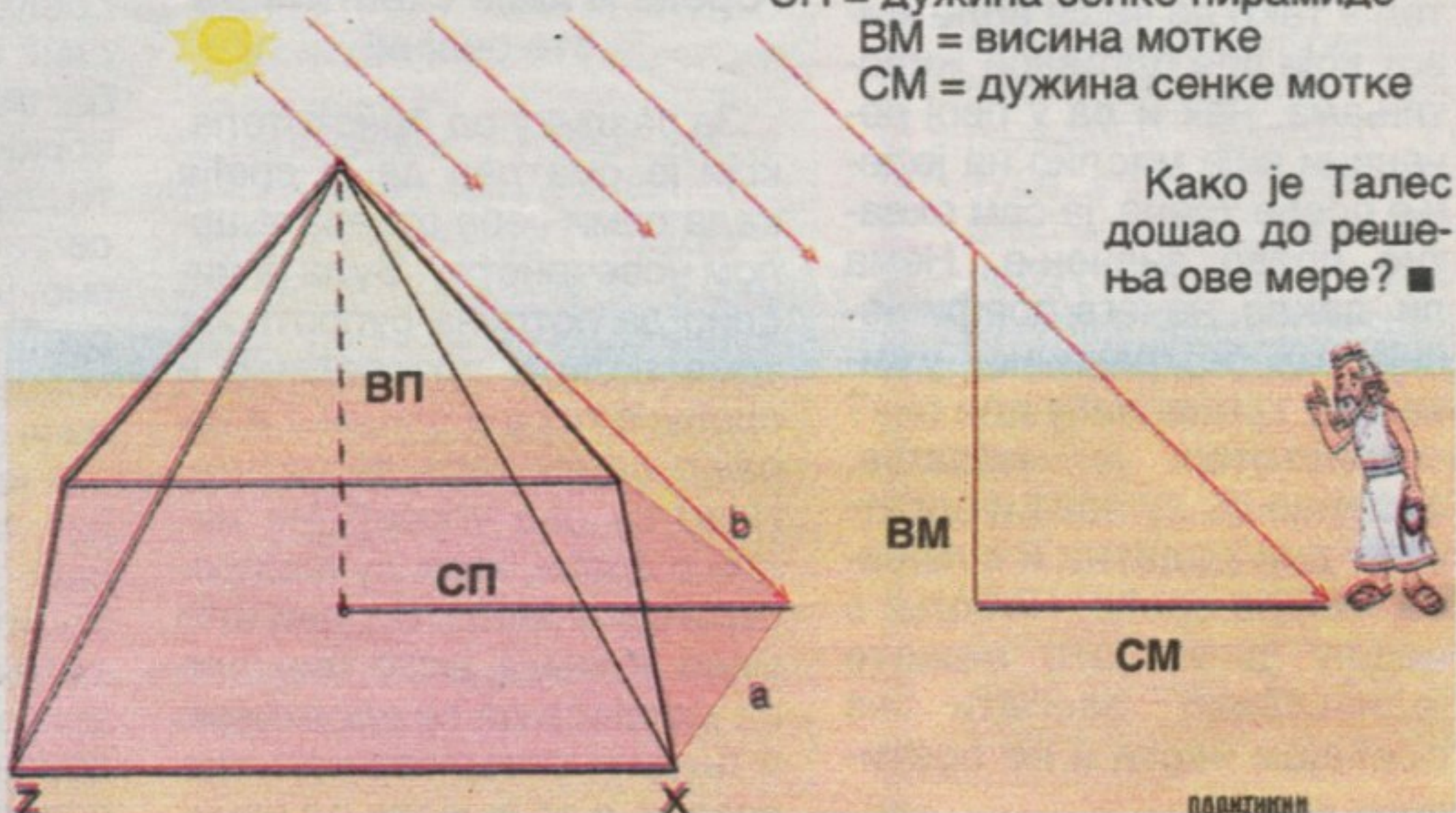
ПОТРАГА ЗА МЕДВЕДОМ

Ловац прати једног медведа један километар на југ. Затим медвед скреће под правим углом и прелази један километар према истоку, затим уради исто према северу, а ловац га прати све док се не нађе на полазној тачки. Кажите које је боје медвед? ■

ТАЛЕС И КЕОПСОВА ПИРАМИДА

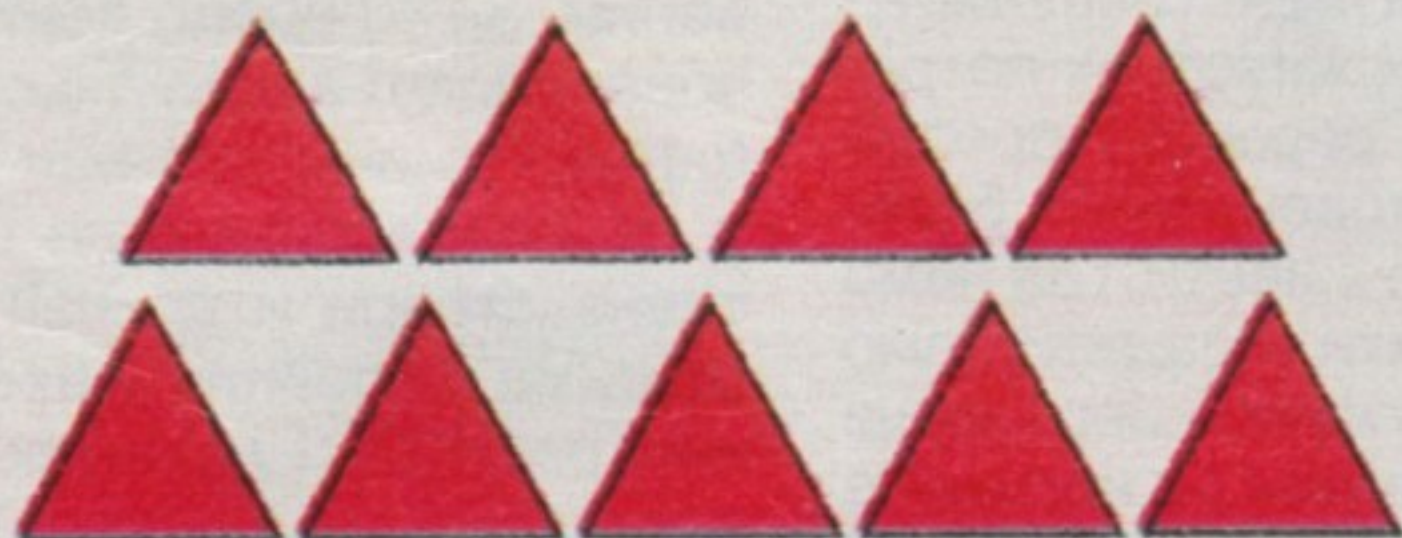
Један од седморице легендарних хеленских мудраца Талес из Милета (око 624–528. године пре нове ере) био је математичар, астроном, државник и филозоф. Између осталог, он је помоћу једне мотке и конопца измерио висину велике Кеопсове пирамиде (147 метара) са

грешком од 1,34 одсто. Упоредио је дужину сенке од врха пирамиде са оном коју прави мотка познате висине и направио једноставну пропорцију
 $ВП : СП = ВМ : СМ$
 $ВМ = (СП \times ВП) / СМ$,
 тако што је
 ВП = висина пирамиде
 СП = дужина сенке пирамиде
 ВМ = висина мотке
 СМ = дужина сенке мотке

Како је Талес дошао до решења ове мере? ■

НЕ САМО ЦРВЕНО

Нацртајте један једнакостранични троугао. Исеците по узорку девет оваквих троуглова и обојите их. Затим их распоредите тако да добијете 12 троуглова. Немогуће? Добро размотрите наслов ове игре, па ћете задатак лако решити ■

МОЗГАЛИЦЕ СА SOMA CUBE

ИДЕЈА РОЂЕНА НА ЧАСУ

Историјат „soma cube“, запремине коцке, („сома“ је античка мера за запремину течности или житарица, али видећете и шта још) почиње 1936. године у једној универзитетској учионици. У њој млади Данац Пит Хајн прати предавање из квантне физике које држи велики немачки научник Вернер Хајсенберг. Када је Хајсенберг почео да прича о једној великој соби подељеној на мноштво коцака, у Питу Хајну, који није само научник, него и песник, филозоф и маштар, ра-

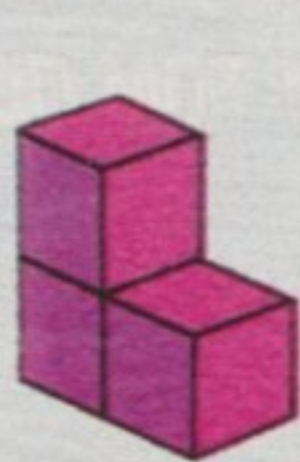
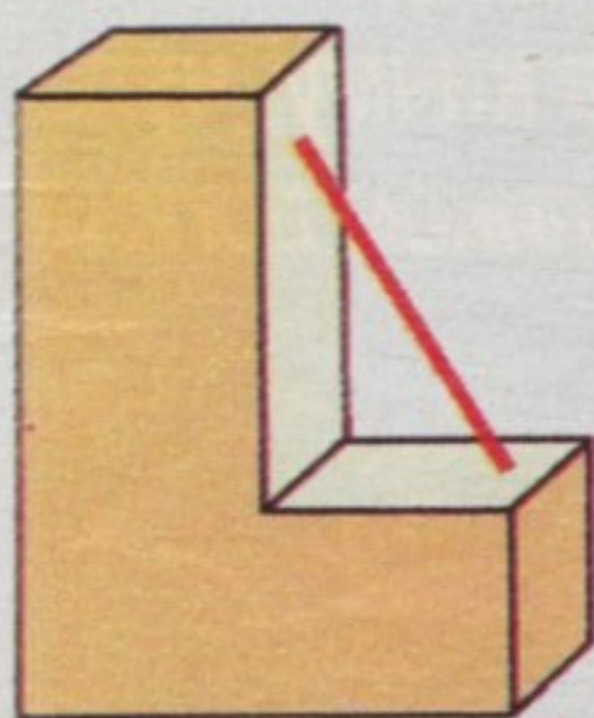
ђа се једна невероватна претпоставка. Ако узмемо све неправилне форме које се састоје од највише четири коцке и повежемо их на исправан начин, можемо добити већу коцку. Али, шта се подразумева под „неправилном формом“?

Пит Хајн под термином неправилна форма подразумева удубљену фигуру (први цртеж лево) на којој се кроз две тачке може повући линија што се налази ван фигуре (искључујући ивице). Постоји само седам могућности да се направе неправилне форме са највише 4 коцкице. Које? Само форма

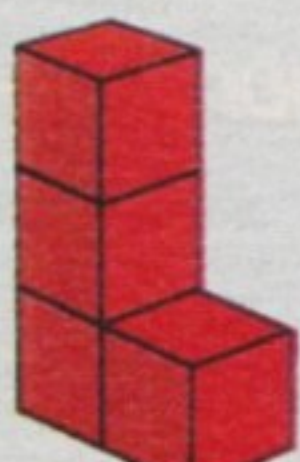

Пит Хајн

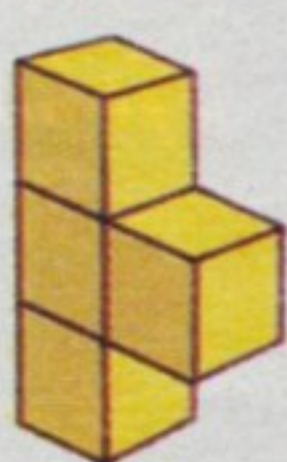
„а“ је направљена од три коцке, док је осталих шест направљено од по четири коцке. Све у свему, користе се $3^3 = 27$ коцака. Са ових седам форми стварно је могуће направити већу коцку. Како? Да бисте одговорили, морате да направите моделе од коцкастог папира. Тако ћете сазнати у чему се састоји генијалност Хајнове идеје ■

а

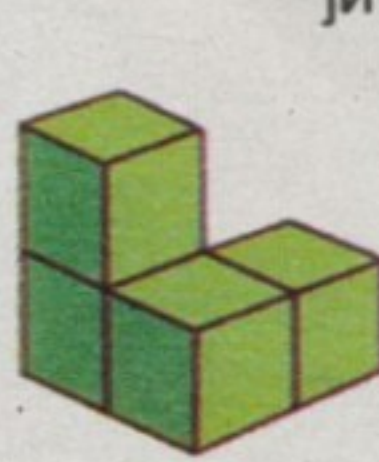
б

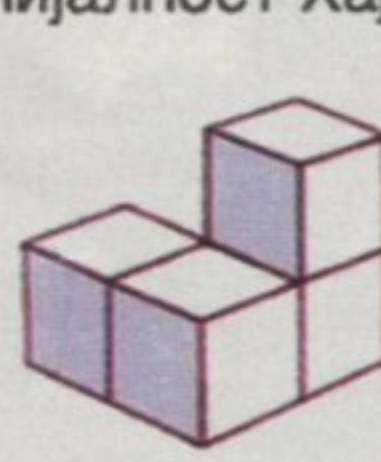
в

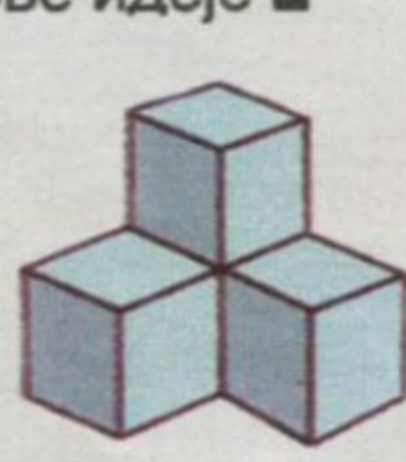
г

д

ђ

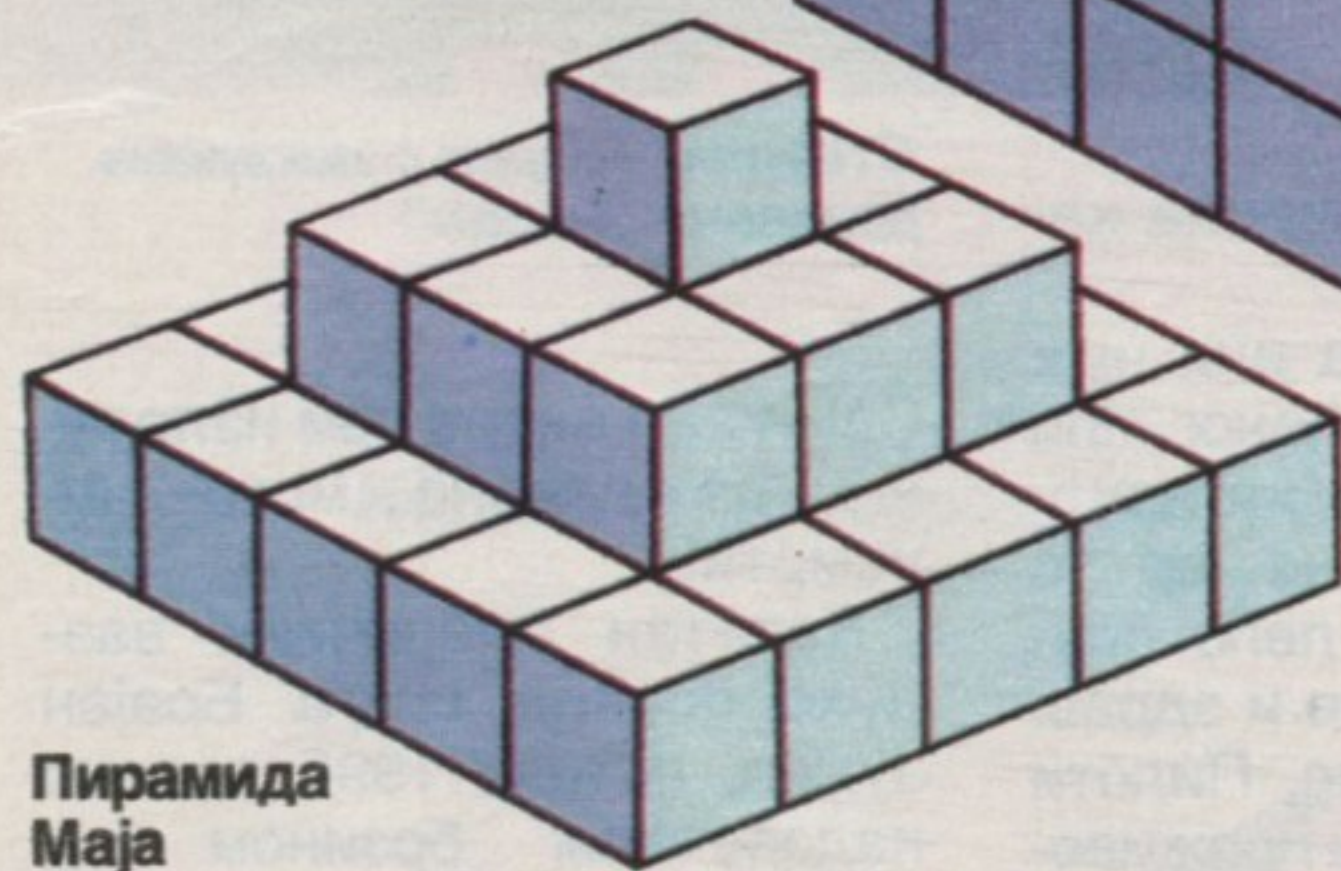
е

СТЕПЕНИЦЕ И ПИРАМИДА МАЈА

Посматрајте ове фигуре. Можете ли да кажете да ли је могуће направити степениште и пирамиду Маја користећи само седам форми soma cube? ■

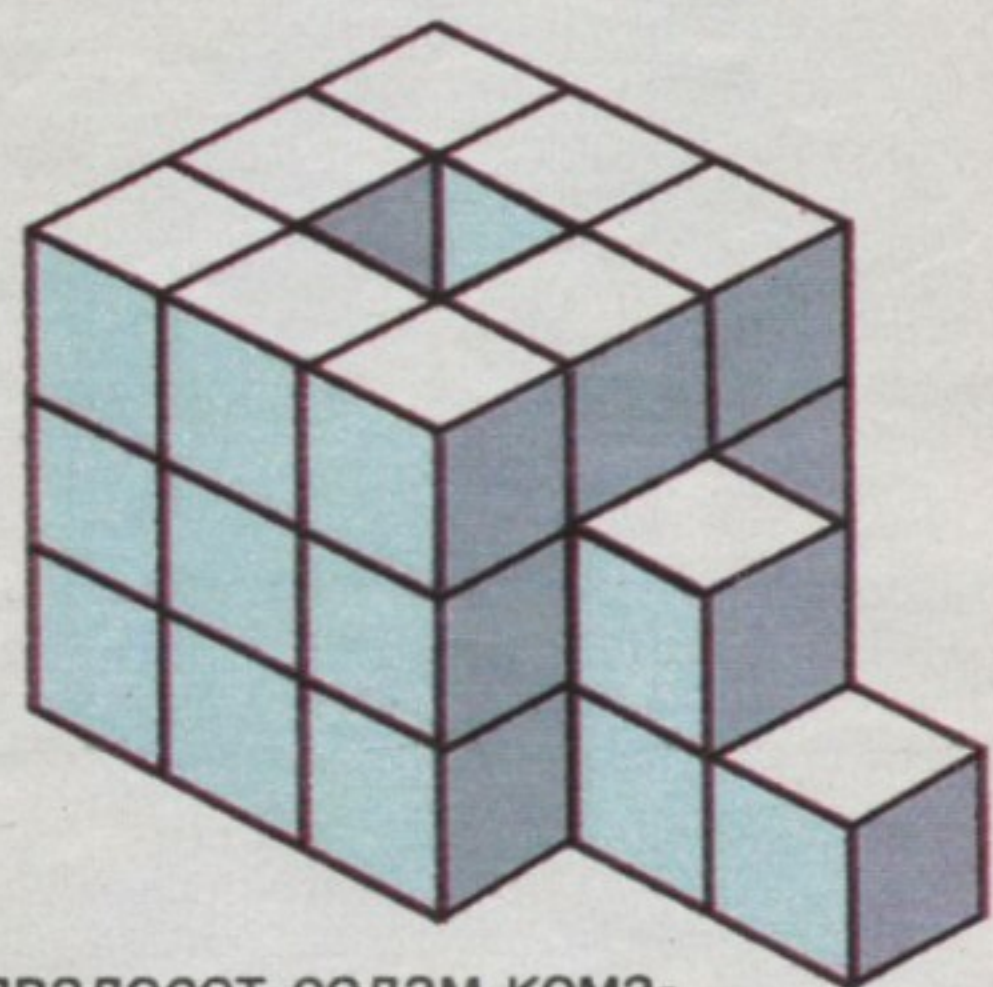
Степенице

Пирамида Маја

КОЛИКО ЈЕ ДУБОК БУНАР

Овај бунар је направљен од двадесет седам комада soma cube. Ослањајући се само на гледање фигуре, можете ли да кажете колико је дубока рупа бунара: једну, две или три коцкице? ■

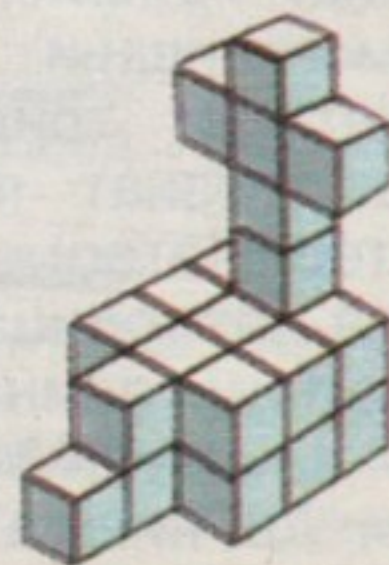

КАУЧ ОД КОЦКИЦА

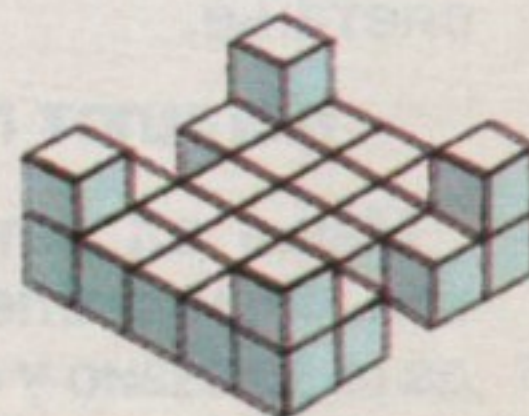
Са седам форми које сте направили могу се осмислити бројни други предмети, а не само коцка. Ево неколико примера, а ви можете измислити и многе друге ■

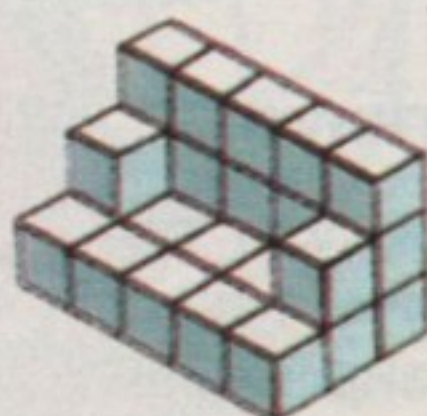
Торањ

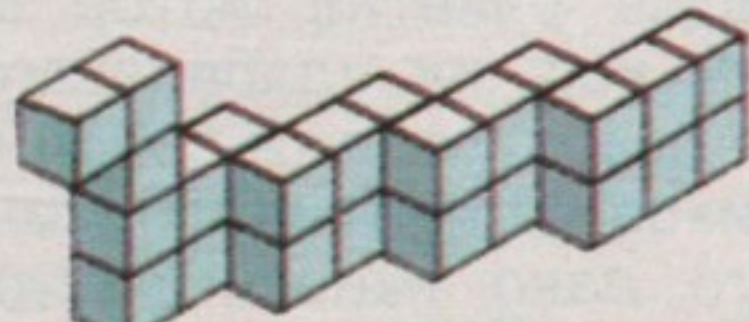
Гроб

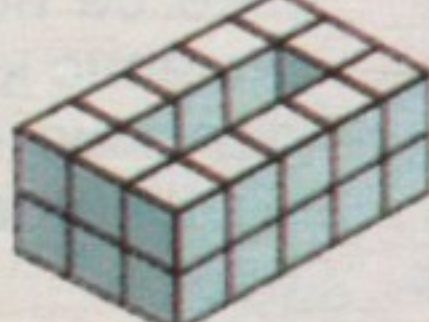
Замак

Кауч

Змија

Када

Решења
на
страни
57

ЖИВОТ ПИШЕ
ДРАМЕ

АВИОН

Када се чује да се из погођеног авиона пилот катапултирао, свима лакне. А авијатичари који су доживели и преживели самоизбацивање описују га као најстрашније искуство у животу. Сила гравитације наноси им унутрашње повреде, сабија кичму, чупа руке и ноге. Многи том приликом погину

Свет је био опасно место у ноћи 12. децембра 2001. године када су Авганистан тукли амерички бомбардери В-1 који су полетали с британског атола Дијего Гарсија у Индијском океану.

Капетан Вилијем Стејнлес (Нерђајући) Стил (челик) полетео је у 21h у бомбардеру „В-1“ са трочланом посадом коју су чинили: тридесетогодишњи Ален Лост (Изгубљени) Грифис, двадесетседмогодишњи Џон Ајрок Пројети и тридесетогодишњак познат по надимку Рустер (Петао).

Сва четворица била су у најбољим годинама, витки, снажни, мишићави и обучени да ништа не препуштају случају. Из њих су зрачили самопоуздање и

шеснаест

смелост који се стичу вежбом, искуством и летењем на „секси“ млазњаку, једином надзвучном бомбардеру у власништву Сједињених Америчких Држава.

Убрзо након узлетања капетан Стејнлес приметио је да је у авиону неки квар. За неколико тренутака сви системи бомбардера су отказали. Капетан је авион окренуо назад према Дијегу Гарсији и јавио бази да ће покушати принудно слетање.

Копилот погинуо

Мање од пет минута потом план о слетању тешко да је долазио у обзир. Стејнлес и Рустер губили су контролу над млазњаком који

је понирао опасно нагнут. Избор је био или слетети у океан или се из авиона катапултирати.

Када се прочита или чује да се пилот погођеног или поквареног авиона катапултирао, свима лакне јер то звучи као да се лепо спустио на земљу жив и здрав. А то није баш тако. Пилоти који су доживели и преживели катапултирање описују га као најстрашније искуство у животу.

Авијатичаре из кабине избацује ракетни мотор силом која их удара снагом до дванаест пута већом од њихове сопствене тежине, што лако наноси унутрашње повреде и сабија кичму за око 2,5 центиметара.

Стејнлес и Ајрок с лекарима разарача „Расел“

Сам удар ветра при излетању из авиона може да усмрти!

Капетан америчких ваздухопловних снага Брајан Јудел, летећи 1995. године надзвучном брзином од 1255 километара на час, морао је из свог авиона „F-15“ да се катапултира на пучини Северне Каролине и тешко се повредио. Ишчашио је десно колено и леву руку, поломио више ребара и зубе. Његов копилот је погинуо.

Приликом шест претход-

ПОДПИСНИ
ЗАБАВНИК

21. 2. 2003.

ПАДА, ПОСАДА?

да је ред дошао на Лоста, он је осетио како му се бурма усеца у шаку.

Рустер се прилично уплашио јер су му биле познате последице лоше изведеног катапултирања. У кокпиту је било дима и осећао се мирис барута, па је и он повукао ручке. Када је отвор изнад њега експлодирао, могао је да осети топлоту седишта која су већ била избачена.

потребно за преживљавање: радио, сигналне ракете, електронски фар и нож дугачак 12,70 центиметара.

На више стотина метара јужно од Рустера Ајрок се ближио спуштању у океан. Он је приликом катапултирања имао „прекид филма“ и још се није сналазио у времену и простору. Болела су га ребра и љуљао се напред-назад што га је још више збуњивало.

пултирати, а одмах потом дошло је до „испуштања ваздуха“ – контролисане декомпресије кабине – што је посада осетила као малу експлозију.

Док су се припремали за катапултирање, сва четворица ставили су шаке на жуте ручице дуж висине ко-

Осетио је огромну навалу ветра док се пењао, делић секунде бестежинског стања и, најзад, оштар трзај када се отворио мали падобран. На висини од 3,66 километара, испален ракетом, отворио се велики падобран и Рустеру је лакнуло.

Чим се мало прибрао, надувао је свој прслук за спасавање и проверио да ли сплав на надувавање виси испод њега. Избацивање из авиона било је тако силовито да је тада једва чекао да тресне о земљу.

Мада Ајрок није могао да га види, капетан Стејнлес спуштао се недалеко од њега. И он је морао да се бори са самим собом да би остао миран и прибран.

На извесном растојању иза Стејнлеса, Лост је чуо заплускивање океана испод себе. Још ошамућен и он је проверио да ли је мали сплав на надувавање ту испод њега. Није га било. Нестао је и прибор за преживљавање. Усредсредрио се да што спретније падне у океан.

Чули су сигнал

Надзвучни бомбардер „В-1“ који је посада напустила пао је у океан у 22.30 h. Танкер за пуњење горивом у лету „КС-10“ америчких ваздухопловних снага који је туда пролазио ухватио је сигнал одашиљача локатора бомбардера „В-1“. Пилот Брендон Њуцент упутио се према његовим последњим познатим координатама да види има ли преживелих. И морнарички авион „Р-3 орион“ такође.

Амерички разарач „Расел“, у патроли око обала атола Дијего Гарсија, заплочио је пуном брзином према људима из срушеног бомбардера „В-1“. Сигнал одашиљача локатора долазио је из дела океана озлоглашеног због

седамнаест

Одушевљени Лост по повратку у базу на Дијегу Гарсији

Ајрок и Рустер такође поново у бази

них принудних катапултирања из бомбардера „В-1“ само је 15 од 26 чланова посаде преживело. А никада раније нико се није самоизбацио изнад океана или у ратним условима. Очајничка одлука капетана Стејнлеса била је једино што је у датим околностима могло да се учини.

Сви су излетели

Кокпит суперсоничног бомбардера „В-1“ одједном је, због велике напетости људи, постао још теснији. Стејнлес је јавио бази да ће се ката-

лена. Када буду гурнути, експлозив ће разнети кров изнад њих. Седишта ће пасти и клизнути уназад на шине, а експлозија ће људе на седиштима избацити око 60 метара увис.

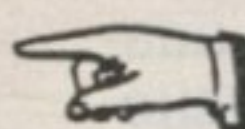
Ако руке и ноге нису добро причвршћене, сила ће их откинути. Многи пилоти при самоизбацивању губе свест и долазе к себи тек када се отвори падобран. Некима кациге буду ишчупане с главе.

Ајрок је први повукао ручице и његов ракетни мотор избацио га је увис. Стејнлес се катапултирао други. Ка-

Тешко је замислити већу усамљеност од плутања на три и нешто километра изнад земље у леденом мрклом мраку. Није било месечине, само звезде сличне главицама чиода. Нигде ни хоризонта ни морске површине. Видљивост равна нули.

Прекид филма

Чим је шок од катапултирања прошао, Рустер је покупио ствари: осим прслука за спасавање и малог сплава на надување, имао је и „прибор из седишта“ који је личио на јастук и у коме се налазило оно што је

 плитких вода и коралних гребена који лако оштете дно брода.

На око једанаест километара од места одакле се чуо сигнал посада разарача припремила се да у воду спусти два гумена чамца за спасавање дугачка пет метара.

Ајрок се „чисто“ спустио у океан, ногама. Путовање до воде трајало је скоро петнаест минута. Стрепео је да би крв из посекотина на његовој бради и глави могла да привуче ајкуле којих је у тим водама било много. Био је веома задовољан што прируци има пиштољ.

Изнад главе авион

Знао је да до свитања има бар шест-седам сати. Најближе копно могло је бити на око 65 километара од њега. Најближи континент на 1600 километара!

Чим се успентрао на свој сплав, почео је фаром да даје сигнале у свим правцима. У мраку је тада угледао светлост и чуо познати глас. Био је то капетан Стејнлес који је довезла до њега. Ајрок се никада никоме није толико обрадовао.

Спојили су мале сплавове и тихо разговарали о ономе што им се догодило. Нико није волео да има у свом досијеу слупан бомбардер вредан више стотина милиона долара, али нису имали другог решења. У томе су се сложили.

Стејнлес је употребио свој GPS (Global Positioning System) да би добио координате места на коме се налазе, затим је радиом послао позив за помоћ. Капетан Мајкл Дејли из авиона „КС-10“ убрзо је одговорио: „Изнад вас смо. Видимо вас!“

Рустер, удаљен више стотина метара од њих, некако се попео на гумени сплав. Није могао да помери раме и није успео да дохвати своју опрему. Није имао ни фар, па је по мраку викао и учинило му се да је чуо нечији глас, из сувише велике даљине да би разабрао речи.

Изнад главе је, који минут касније, чуо авион. Испалио је једну од своје две сигналне ракете и молио Бога да је неко види.

Шта је с Лостом?

Што се Лоста тиче, требало му је више минута да се оријентише. Од опреме имао је само електронски фар, нож и прслук за спасавање, који је испуштао ваздух, па је свака три-четири минута морао да га надувава.

Осамнаест

Пливао је само ногама, дубао у прслук за спасавање, одмарао се минут или два, па све испочетка. Почела је да га хвата паника. „Опусти се!“, рекао је самом себи. „Сатима можеш овако и извући ћеш се макар морао да идеш све до Дијега Гарсије!“

Док је „КС-10“ кружио изнад океана, један члан његове посаде видео је нешто за шта је помислио да би могла да буде сигнална ракета. Капетан Дејли машио се радија и убрзо успоставио везу са Рустером. Стејнлесу и Ајроку је лакнуло када су тај разговор чули преко свог радија.

Њих тројица су се извукли. А шта је с Лостом?

Морнарички официр Ден Меничке управио је један од чамаца за спасавање са разарача „Расел“ према месту које је означио авион. И угледао је слабу светлост на око километар и по од себе. Када јој се приближио, видео је два гумена сплава. Стејнлес и Ајрок дочекали су га смејући се.

Мамац за ајкуле

Лост, удаљен од њих око километар и по, чуо је изнад себе авион, али су рефлектори тог авиона били усмерени на неког другог. Извучао се из воде што је више могао и почео да маше фаром. „Вероватно сам најкрупнији мамац за ајкуле у целом океану“, помислио је.

Прошло је двадесет минута, па још двадесет. И баш када је светлост његовог фара јењавала, стигао је чамац за спасавање. Пливао је само ногама пуна два сата.

Официр Њуцент кружио је у „КС-10“ изнад Рустера. Када му се чамац довољно приближио, Њуцент је рекао Рустеру да испали и другу сигналну ракету. Људи у чамцу за спасавање, гледајући кроз инфрацрвене наочаре за мрак, видели су га на око 300 метара од себе. Брзо су га увукли у чамац.

Пола сата касније посада разарача „Расел“ одушевљено је поздравила четворицу спасених ваздухопловаца. Бродски лекар одмах их је прегледао. Стејнлес, Рустер и Лост нису имали озбиљних повреда. Ајрок је поломио осам ребара, оштећио живац у рамену и морао је да остане у болници неколико дана.

А бомбардер „В-1“ остао је да лежи на дну Индијског океана одакле, највероватније, никада неће бити извађен ■ **Б. Д.**

Случај Аљоша

ВУНДЕРКИНД

Аљоша је од раних дана изазивао чуђење својих родитеља. „Лекови – то је опасно“, изговорио је кад је имао годину дана и пет месеци. Мајка само што није испустила из руку пилулу и чашу с водом: биле су то његове прве речи.

Родитељи су се брзо навикли на изненађења која им је приређивао. У трећој години читао је наглас, у четвртој у себи. У седмој години одмах је кренуо у трећи разред основне школе. Средњу школу завршио је у тринаестој, у четрнаестој се уписао на факултет. Био је на трећем семестру кад су га позвали у један од математичких центара у Француској.

Аљошин случај изазвао је и у Русији и у Француској велико занимање. Њиме се нарочито позабавио Алексеј Матјушкин, шеф лабораторије за испитивање и праћење развоја обдарене деце Руске академије образовања. Кренуо је од разговора са Аљошином мајком. Прво што му је испричала било је да је Аљоша много читао, неупоредиво више од друге деце, да га је све занимало. И веома мало је спавао.

Руше и граде

На питање новинара, који су се такође занимали за „случај Аљоша“, а гласило је: „Да ли родитељи новорођенчета могу рано да препознају да ли су на свет донели генија или просечно дете“, стручњаци су објаснили: ако дете дође на свет царским резом, оно ће најчешће бити живље и радозналије од својих вршњака. Оно није морало да прође кроз стрес коме је дете изложено у току обичног рађања, стрес који остаје „забележен“ у мозгу. Само на основу дететове ране активности не може се одредити да ли је рођен нови геније.

Склоност и надареност за науку и уметност уобличава се кад дете напуни две године. Таква деца су, по правилу, несташна и неустрашива. Ломе, растурају играчке, граде, распитују се, истражују, слушају раз-

говоре одраслих, мотре, одговарају и расправљају се. Међутим, такву децу није лако натерати да једу и да спавају јер је њихов „енергетски“ геније увек присутан. Она такође веома рано проговоре и рано почињу да читају.

Да би се одредило у чему дете показује своју наклоност и надареност треба pazити шта му без принуде лако полази за руком а уз то му и причињава задовољство. Само никако – савет је родитељима – не треба покушавати да се од просечног детета створи надарено или вундеркинд. То не успева!

Само два одсто

Многи сматрају да су сва деца подједнако, или бар приближно, надарена и да само треба одредити чиме их је природа више обдарила и онда дете усмерити у том правцу. Ништа слично! Надареност је генетска особина. Две трећине талента потиче од баба и дедова. Плус рад. Треба се само сетити познатих породица генијалних особа: Бахови, Штраусови, Гонкурови.

Испитивања и процене интелигенције помоћу свих могућих тестова дозвољавају овакве закључке: на свету има само два одсто деце која могу да се сврстају у вундеркинде. Та деца су свестрано обдарена: подједнако добро баратају цифрама као што свирају или цртају. По умном развоју она су три године испред својих вршњака.

Шест одсто деце има јасно изражену надареност за музику, математику или сликање. Та изузетно обдарена деца за једну област две године су испред вршњака. Ону која су годину дана испред вршњака треба једноставно назвати способном децом предодређеном за умни рад. Као одрасли, они могу да буду изврсни лекари, филозофи, новинари, преводиоци. Остали – а таквих

И СПАВАЈУ МАЛО

Надареност за науку уобличава се већ код талентованих двогодишњака. Таква деца мотре, слушају, питају, истражују свет око себе

зати генија. Таква деца су, верују, својеглава, ђудљива и склона депресији. Стручњаци тврде да је такво мишљење сасвим погрешно. Геније у „чистом облику“ по правилу је весело дете и оптимиста. Много се смеје, није нападно јер му је свет доступан и отворен. Друга је ствар ако су животни услови

Илустровао Добросав Боб Живковић

је педесет одсто једноставно су обична деца чији умни развој одговара њиховом узрасту.

Родитељи често не примећују обдареност свог детета док је у млађем узрасту, нарочито кад она није веома изражена. Међутим, кад дете поодрасте, његове способности постају уочљивије. Поред тога што добро учи, оно својим начином размишљања и расуђивања почиње да подсећа на одраслог човека, да машта и да сањари. Чак је трајање оног дела брзог сна код њега дужи него код вршњака.

Даровитој деци својствена је неравномерност у изражавању способности. Она брзо уче напамет дугачке песмице, али да пишу равно по хартији без линија и да лепо

обликују слова за њих је тешко. Занимљиво је да баш даровита деца добијају слабе оцене због изостављених слова и погрешно написаних па прецртаних речи.

Својеглави, ђудљиви...

Обдарена деца често примећују неуобичајена решења збуњујући тиме и родитеље и учитеље. Код њих се рано испољава надареност за музику и математику, нешто касније за сликарство, а потом наклоност према психологији и фило-

зофији за које је потребно и животни искуство.

На свет долази подједнак број талентованих дечака и девојчица. У свом даљем интелектуалном развоју мушкарци превазилазе жене: на шест успешних талентованих мушкараца долази само једна представница нежнијег пола. Та разлика настаје најчешће стога што се жена пре свега остварује као супруга и мајка и има мање времена за стваралачки рад.

Неупућени сматрају да је тешко васпитавати и поди-

против њега. Надарено дете теже доживљава стресове од просечне деце

било да је то сукоб међу родитељима, њихов развод или њихова смрт. Казна због неке кривице може да га баци у очајање, а понижавање или увреда доводе чак до мисли о самоубиству. Ипак, критична раздобља нису тако честа ако се поведе рачуна да се од надарене или генијалне деце не захтева превише. За свако такво дете треба наћи одговарајући „кључ“, кажу психолози■

К. В.

деветнаест

На помолу невероватно откриће

Вечна кућа БОЖЈЕГ брата

У свету науке,
посебно међу хришћанима,
завладало је велико
узбуђење, а све због једног
натписа из 60. године нове ере који
гласи: „Јаков, син Јосифов, брат Исусов“.
Стручњаци се надају да је реч о првом
археолошком доказу о постојању Исуса Христа

Тих пет речи, уклесаних у камен, прошло је кроз историју, дугу две хиљаде година, потпуно незапажено. Тако је било док на њих није пао стручан и знатижељан поглед онога ко је умео да наслути значење. Андре Лемер, професор филологије и науке о јеврејским натписима (епиграфике) на Сорбони у Паризу, позван је да извесно време проведе као гост Универзитета у Јерусалиму. Шест месеци прошле године посветио је проучавању хебрејског језика, али га је неочекиван догађај спречио да се посвети проучавању семитских записа.

— Сасвим случајно — прича Лемер — упознао сам једног колекционара археолошких предмета. Рекао ми је да има нешто занимљиво да ми покаже и показали смо састанак. Он је донео серију фотографија, међу којима ми је пажњу нарочито привукао један натпис на арамејском (језику којим је говорио Христ), урезан на каменој урни која потиче из првог века ове ере. Натпис је био јасан и лако сам га протумачио. Пет речи је значило: „Јаков, син Јосифов, брат Исусов“.

Андре Лемер одмах је схватио да је угледао нешто што би могло да буде

први прави доказ о постојању Христа и своје откриће објавио у угледном часопису из те области „Biblical Archeology Review“. До сада су, наиме, постојали многи докази литеарне природе од којих неки и не потичу из хри-

шћанских извора: на пример, подаци које нам је оставио римски историчар Тацит. Лемер је стога започео прави детективски посао да би утврдио чија су имена на натпису, потпуно посвећен научном послу, без икаквог уплитања вере.

Вест о открићу брзо се проширила светом изазивајући опречна мишљења.

На фресци Беата Анђелика (1450) приказан је Врт маслина и у њему (слева) Јаков, Јован и Петар

Врт маслина у ком је Јуда издао Христа и продао га за тридесет новчића

Натпис са загонетном поруком. Оквиром је обележено име Исус

Овако су изгледале урне почетком нове ере

Ипак, сви се слажу да ће ова тема у наредним годинама бити хит за археологе и друге стручњаке. ТВ-канал „Дискавери“ већ је припремио емисију о сензационалном открићу. Роберт Ајсенман са Калифорнијског универзитета прилично је сумњичав. Откриће је, тврди, сувише једноставно, савршено. Неки други, опет, већ су поверовали Лемеру. Џејмс Вандеркам, са Универзитета Нотрдам у САД, каже: – Увек озбиљно схватам истраживања Андреа Лемера. Ако је натпис веродостојан, а изгледа да јесте, имаћемо небиблијски доказ о постојању Јакова, а самим тим и Исуса.

– Проучио сам добро и натпис и урну – каже Лемер. – Ништа не указује да је реч о фалсификату.

Слова су, тврди научник, уклесана курзивним писмом које је коришћено само између 10. и 70. године нове ере, а урна је иста онаква какву су Јевреји користили за погребне између 20. и 70. године нове ере. То је једна кутија од креч-

њачког камена, дуга 50,5 центиметара у основи, 56 на горњој страни, широка 25 центиметара и висока 30,5. Колико се зна, нађена је у близини Врта маслина, на источној страни Јерусалима, на месту где има много јеврејских гробова и одакле се, по јеванђељу, Христ уздигао на небо.

Лемерово мишљење о веродостојности урне, засновано на искуству, потврђено је затим у лабораторији израелског Геолошког института који је детаљно испитао и урну и натпис. Прво су прегледали патину која прекрива натпис, а Лемер објашњава:

– То је седиментни слој који се временом ствара на античким предметима, нарочито оним који су били у додиру са земљом.

Андре Лемер, научник који је дешифровао натпис

Дакле, патина је та која указује на старост предмета. У усецима урне нису нађени никакви сумњиви трагови неких елемената, као што су савремени пигменти, нити они настали од алатки после прављења и исписивања ковчега за људске остатке. Осим тога, патина савршено приања за камен, а то је знак да није додавана накнадно, после урезивања слова, како би се можда направила неслана историјска шала.

Док су се стручњаци бавили утврђивањем истине о урни, Лемер се усредсредео на историју покушавајући да нађе доказе Јаковљевог живота и ње-

гове везе са Исусом. У Новом завету реч „брат“ означава како крвно сродство, тако и духовно, оно које међусобно сједињује било хришћане било Јевреје.

У Јеванђељу по Марку и оном по Јовану говори се о Христовим сестрама и браћи, а помиње се и Јаков. Апостол Павле споменуо је у свом „Писму Галатејцима“ „Јакова, брата Господњег“, а разуме се да је реч управо о браћи по крви. Коначно, Флавио Ђузепе, у „Антици јеврејства“, говори о Јакову као „брата Исусовом званом Христ“. У истом тексту прича се и да је Јаков, који је постао један од угледника јерусалимске цркве, умро 62. године нове ере, а то је податак који се савршено уклапа у временску припадност урне. Је-

יְקֻבְּבִרְיֹשֶׁף חֲחֻשִׁי

Двадесет слова издво-
јених са урне: њихов
облик и језик указују на
први век нове ере

Првобитна транскрип-
ција: арамејска слова
y'qwb br ywsp 'hw ywsw претворена су у латини-
цу. Уочава се пет група
слова које одговарају
истом броју речи

Друга транскрипција:
када се додају самогла-
сници, текст гласи:
Ya'aqov bar Yoseph 'aho Yoshu'a „Јаков, син Јосифов,
брат Исусов“

врејски погребни чин
предвиђао је, наиме,
да тело остане једну годи-
ну у земљи, а тек после су
се кости полагале у урну.
Тако се стиже до 63. годи-
не нове ере, која је, по Ле-
меру, година у којој је, вр-
ло је вероватно, на малом
каменом ковчегу урезан
натпис.

О Исусовој браћи често
се говори и у апокрифним
јеванђељима, то јест не-
правим, скривеним, које
Црква искључује из свог
званичног учења, али која
су се ипак увукла у тради-
цију. Без њих, на пример,
на приказу јасала не би
било магарца и вола.
Један од тих текстова, ка-
же Лемер, „Јаковљево
протојеванђеље“, говори о
Јакову као сину Јосифо-
вом који је водио магарца
на ком је Марија путовала
за Витлејем. Још једно
апокрифно јеванђеље,
„Прича о Јосифу столару“,
говори о две Исусове се-
стре, Асији и Лидији. Да би
потврдио постојање Хри-
стовог брата по имену
Јаков, Лемер је морао да
потржи и везу између Исус-
а са урне и Христа. Науч-
ник каже:

– Јаков на овом натпису
није назван „праведником“
(епитет за Христовог бра-
та), нити игде пише „брат
Исуса из Назарета“, нити
„Месије“. У недостатку так-
вих детаља морао сам да
израчунам колико је Јако-
ва, Јосифа и Исуса било у
родбинским везама у то
доба.

Нажалост, ово су била
прилично уобичајена име-
на, што нимало не олакша-
ва истраживање. Са толи-
ко мало података тешко
ће се превазићи претпо-
ставке, али постоје знаци
који наводе на закључак

да је овај Исус заправо
Христ.

Заснивајући истражива-
ње на именима нађеним на
натписима тога доба и
узимајући у обзир да је Је-
русалим у првом веку но-
ве ере имао око 40.000
становника, Лемер је из-
рачунао да би само двадесетак
особа могло да буде
„Јаков, син Јосифов, брат
Исусов“. То није много,
али је ипак доста да би се
са сигурношћу утврдило о
коме је реч.

Лемер истиче да је крај-
ње уобичајено да отац
преминулог исписује нат-
пис на урни, али да то чи-
ни брат – веома ретко. Мо-
жда је брат овог Јакова
имао неку посебну улогу
приликом погребња или је,
још вероватније, био нека
позната особа, па је Јако-
вљева смрт везана за тај
лик. На 233 урне нађене
до данас само је на још
једној помињан брат пре-
минулог. У том светлу по-
истовећивање „Јакова, си-
на Јосифовог, брата Исусо-
вог“, брата Месије и
предводника хришћанске
заједнице постаје крајње
могућно.

Лако је загрејати се за
ову идеју и закључивати
нешто што можда није
стварно, али, као што ви-
дите, посао истраживача
понекад је веома замр-
шен.

– Ја сам хришћанин – ка-
же Лемер – али веру у
овом случају остављам по
страни и радим као исто-
ричар, што значи да све
разматрам уз много кри-
тичности.

Само тако може да се
утврди да ли је уистину
нађен први прави архео-
лошки траг постојања
Исуса из Назарета ■

З. М.

Свет у бројкама

ЛАВА И КАМЕЊЕ

2 пута током једном века, у просеку, дого-
де се снажне ерупције вулкана које гео-
лози називају природним катастрофама. Та-
кве ерупције уништавају читава насеља –
села, па чак и градове.

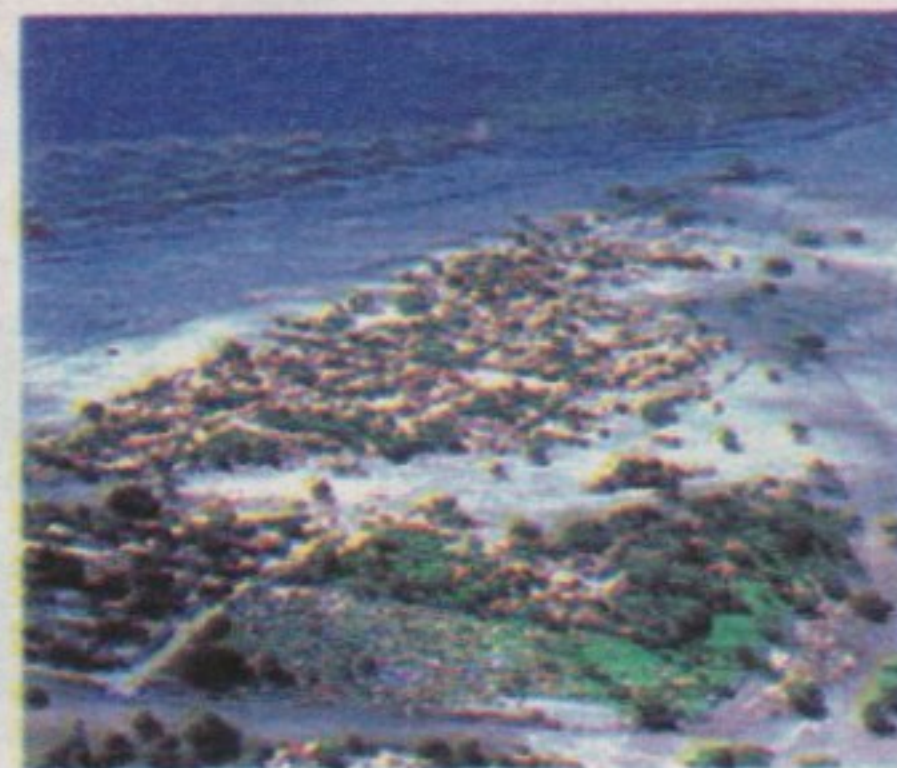
40 метара био је висок талас лаве за
време експлозије вулкана Кракатау
на Суматри 1883. године.

50 од стотинак вулкана
који се сматрају опа-
сним постају активни током
године.

473 дана трајала је еру-
пција вулкана Етна
која је почела у децембру
1991. године.

800 степени износила
је температура вул-
канског облака који се спустио на град Сен
Пјер на Мартинику 1902. године. На површи-
ни од 58 квадратних метара све је било уни-
штено.

30 кубних метара у секунди – толика је
била снага реке блата коју је 1985. го-
дине проузроковао вулкан Невадо дел Руис
у Колумбији. Ова
ерупција отопила
је читав лед који је
оковао планину.

1746 становника са обале језера Ни-
ос у Камеруну угушио је 21. ав-
густа 1986. године облак угљен-диоксида ко-
ји је изазвала ерупција вулкана испод језера.

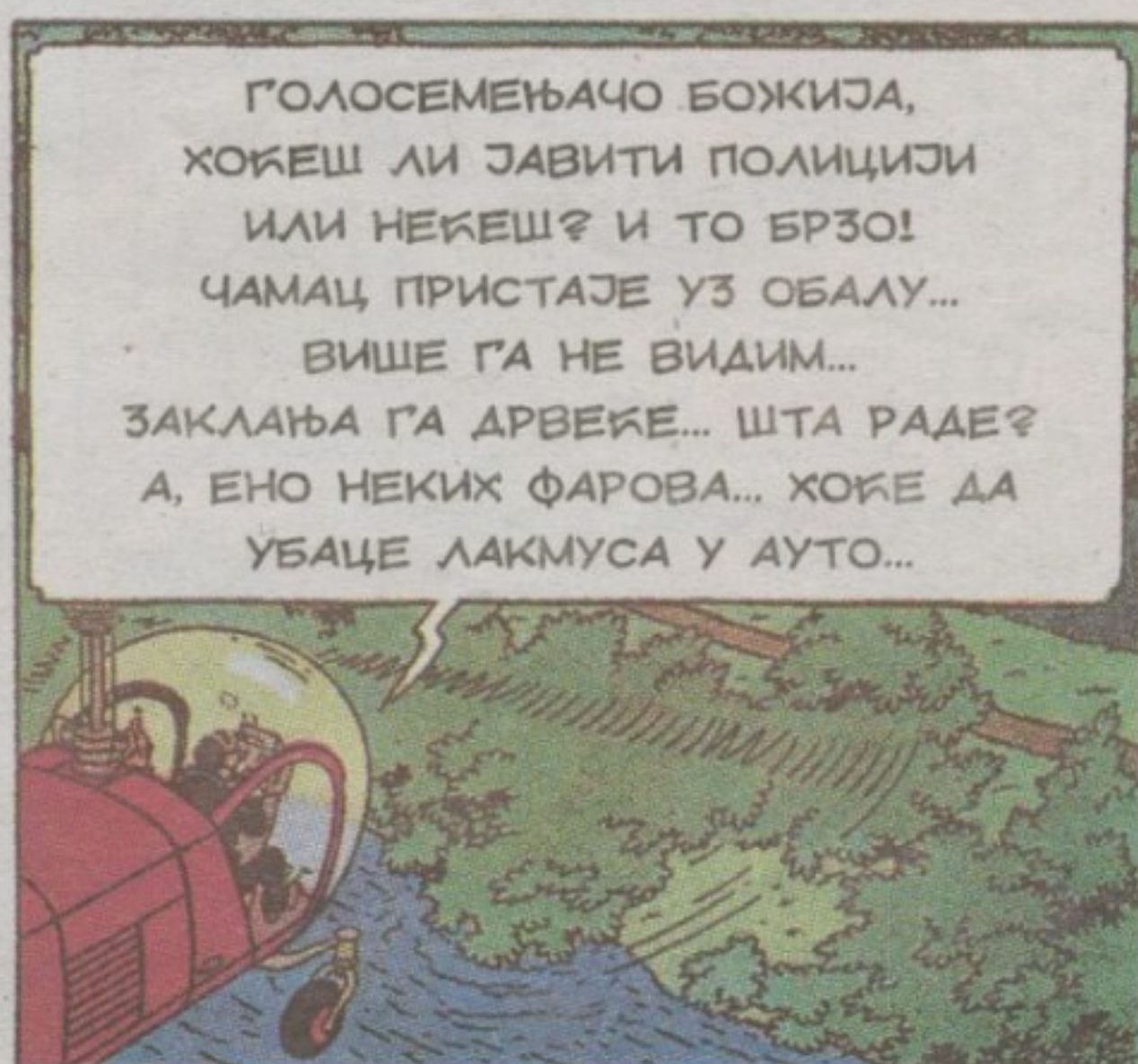
24 тоне вулканског материјала у секун-
ди – то је рекорд међу вулканским
ерупцијама до данашњих дана. Толика је би-
ла снага ерупције вулкана Лаки на Исланду
1783. године.

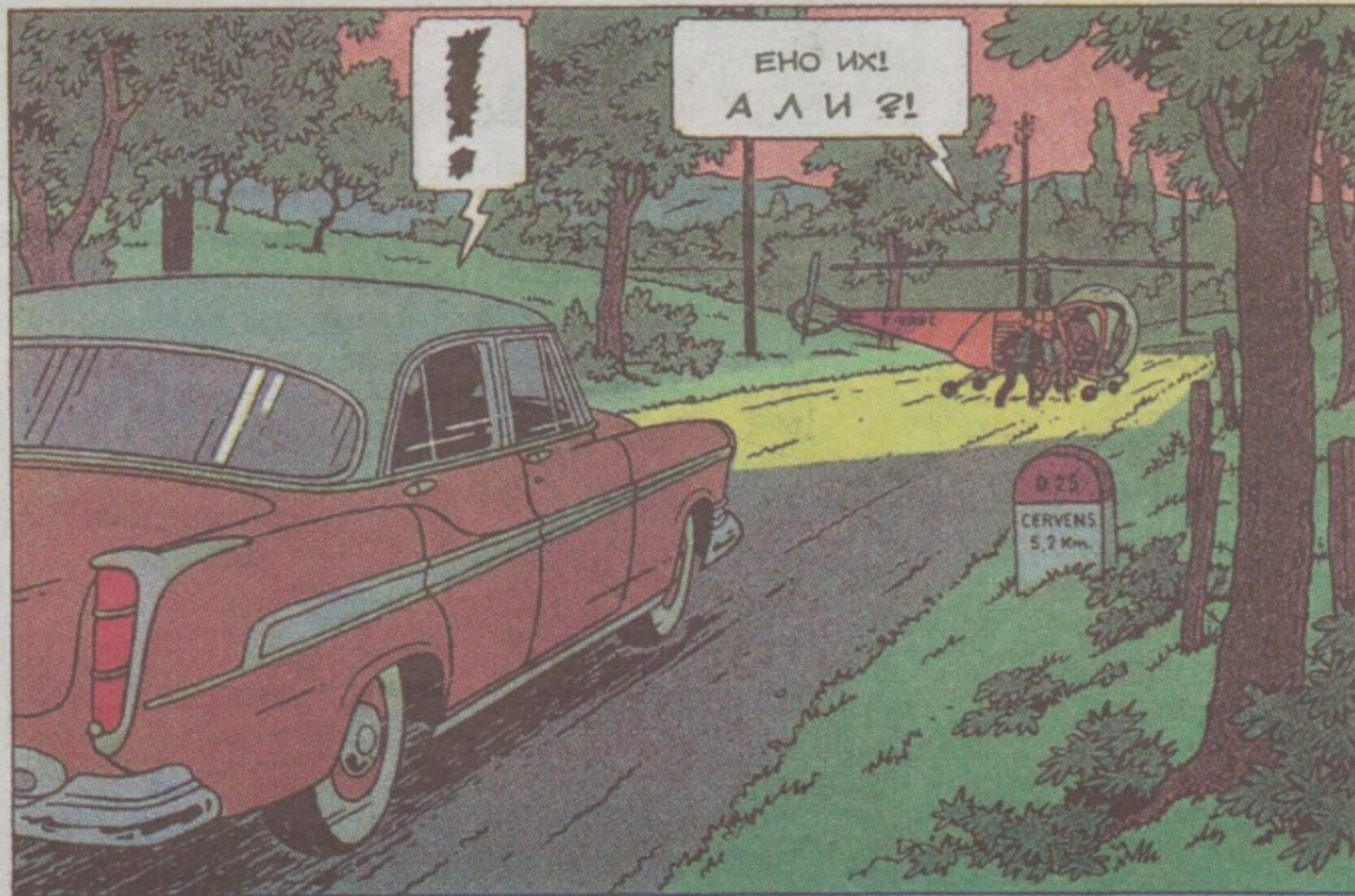
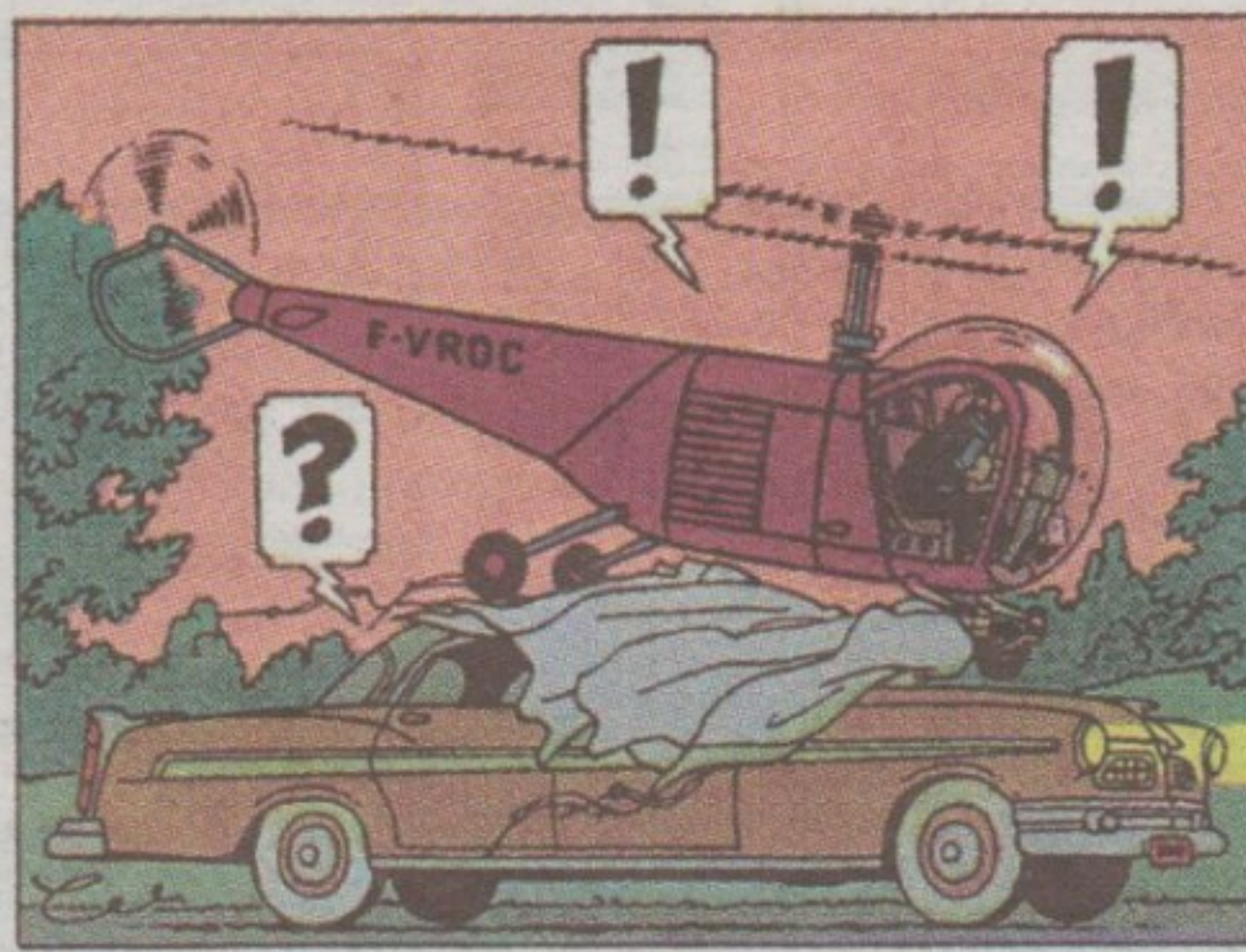
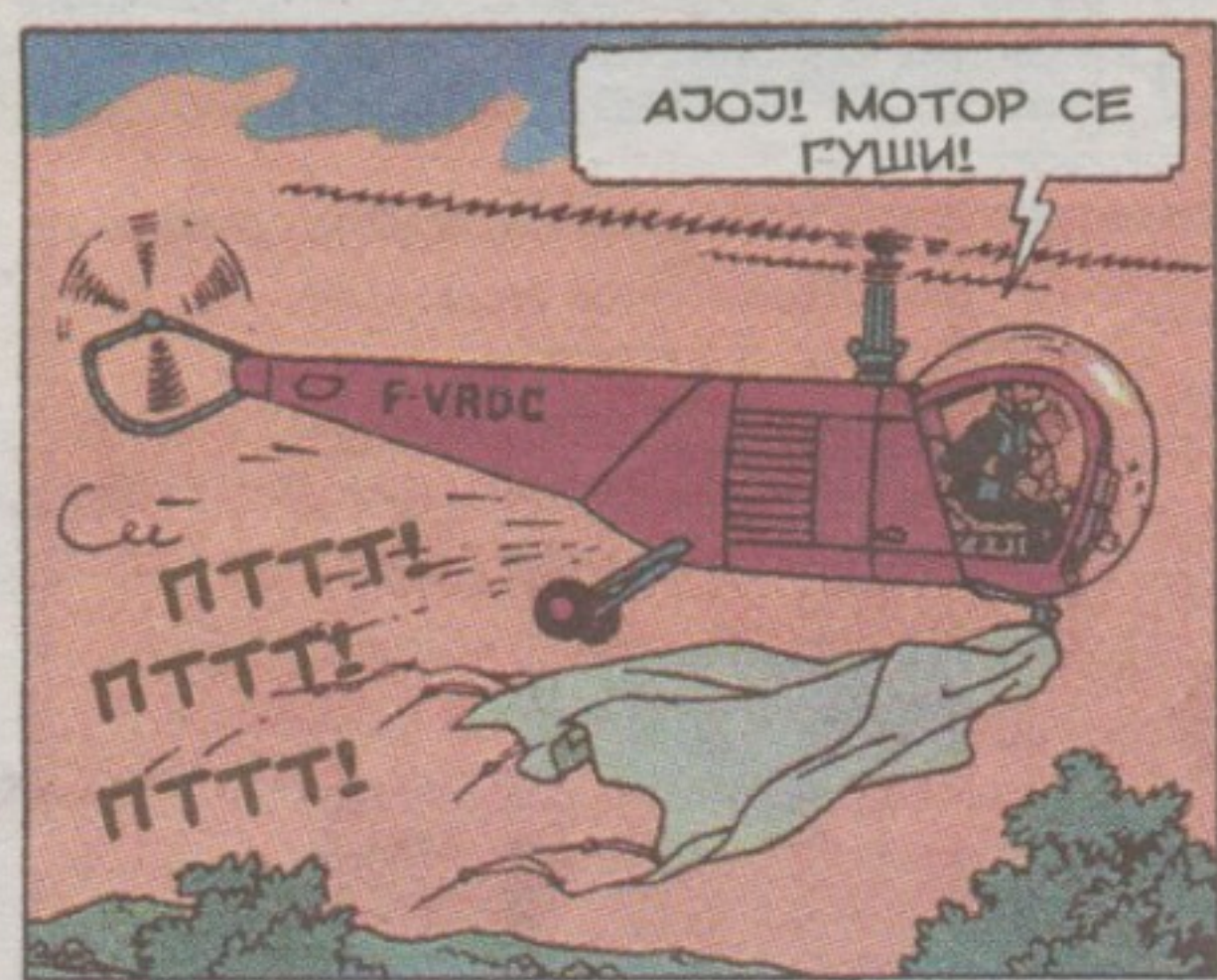
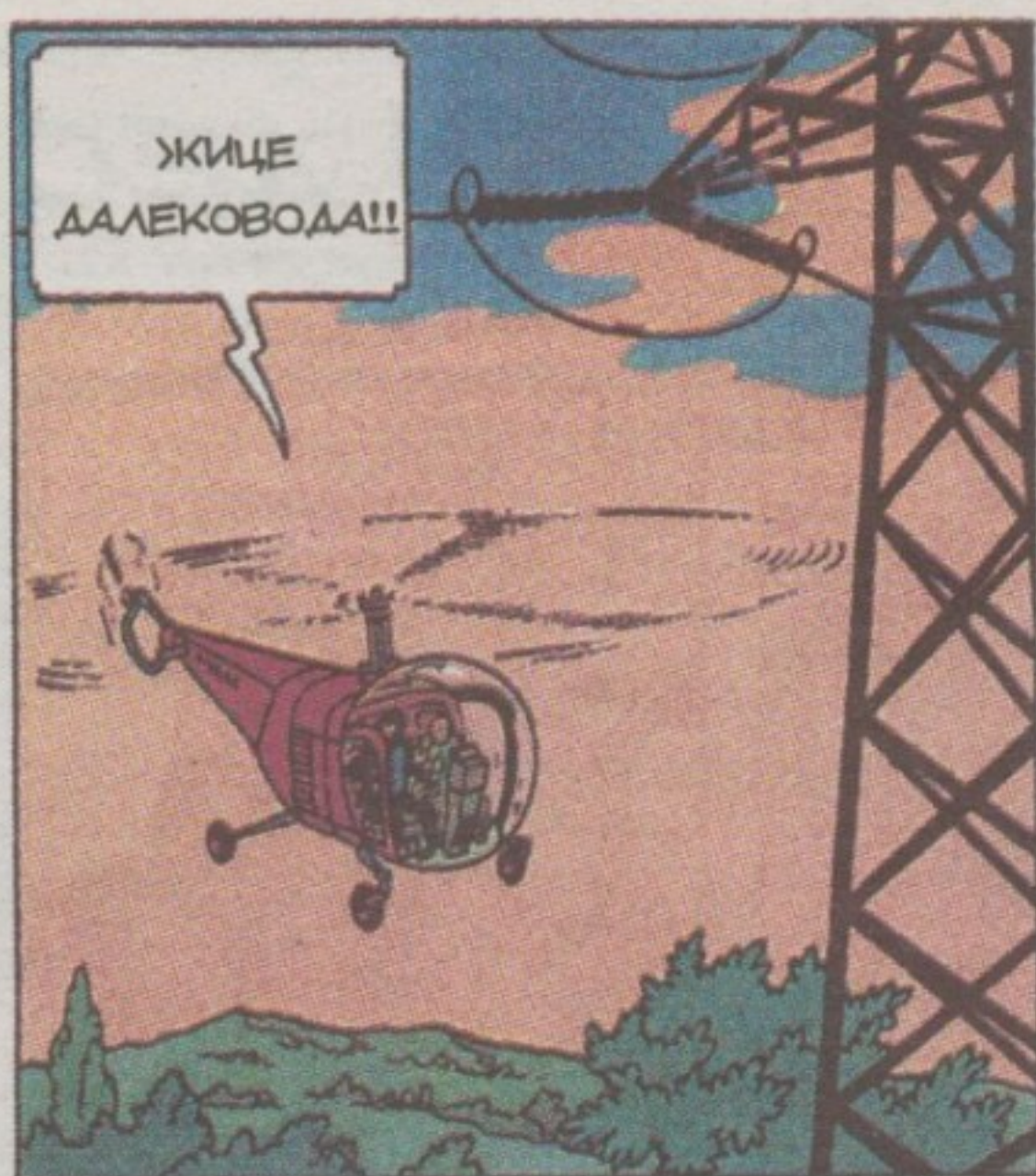
1400 метара износиле би странице
коцке испуњене шљунком који
се котрљао с лавином на планини Сент Хе-
ленс у САД 1980. године.

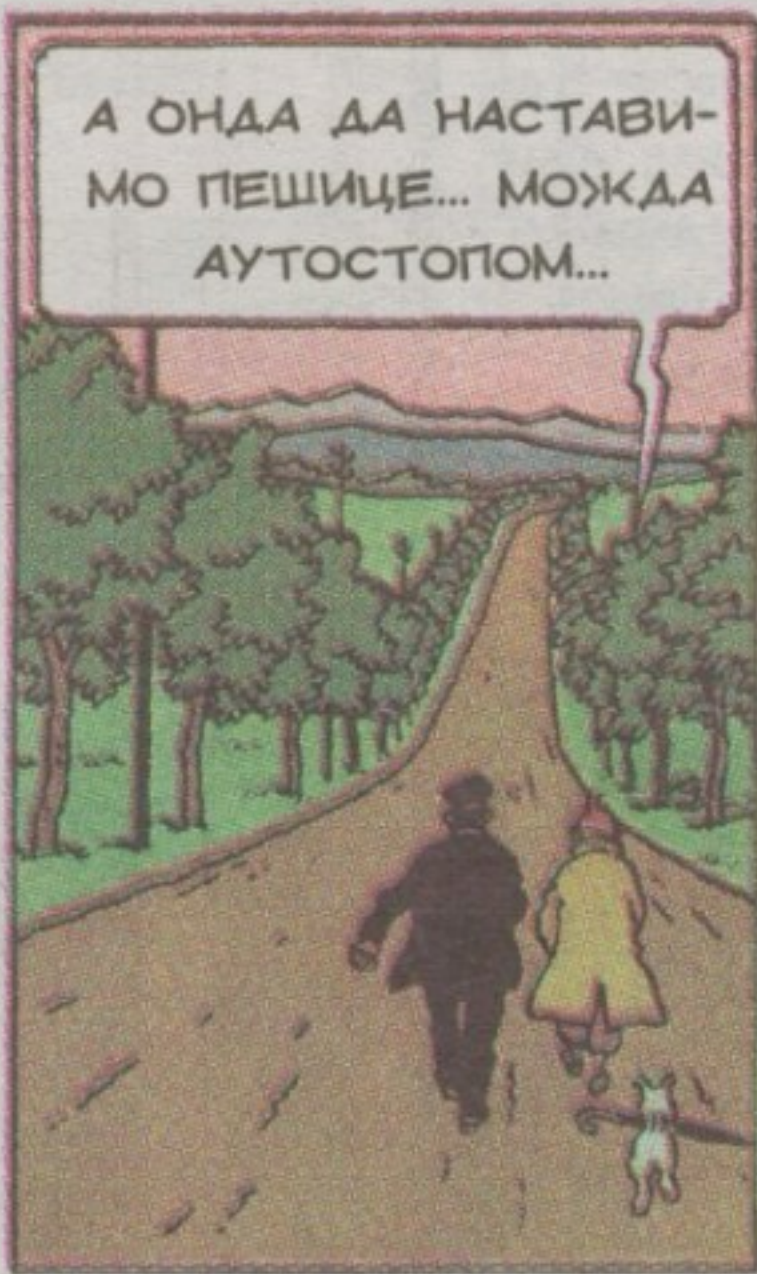
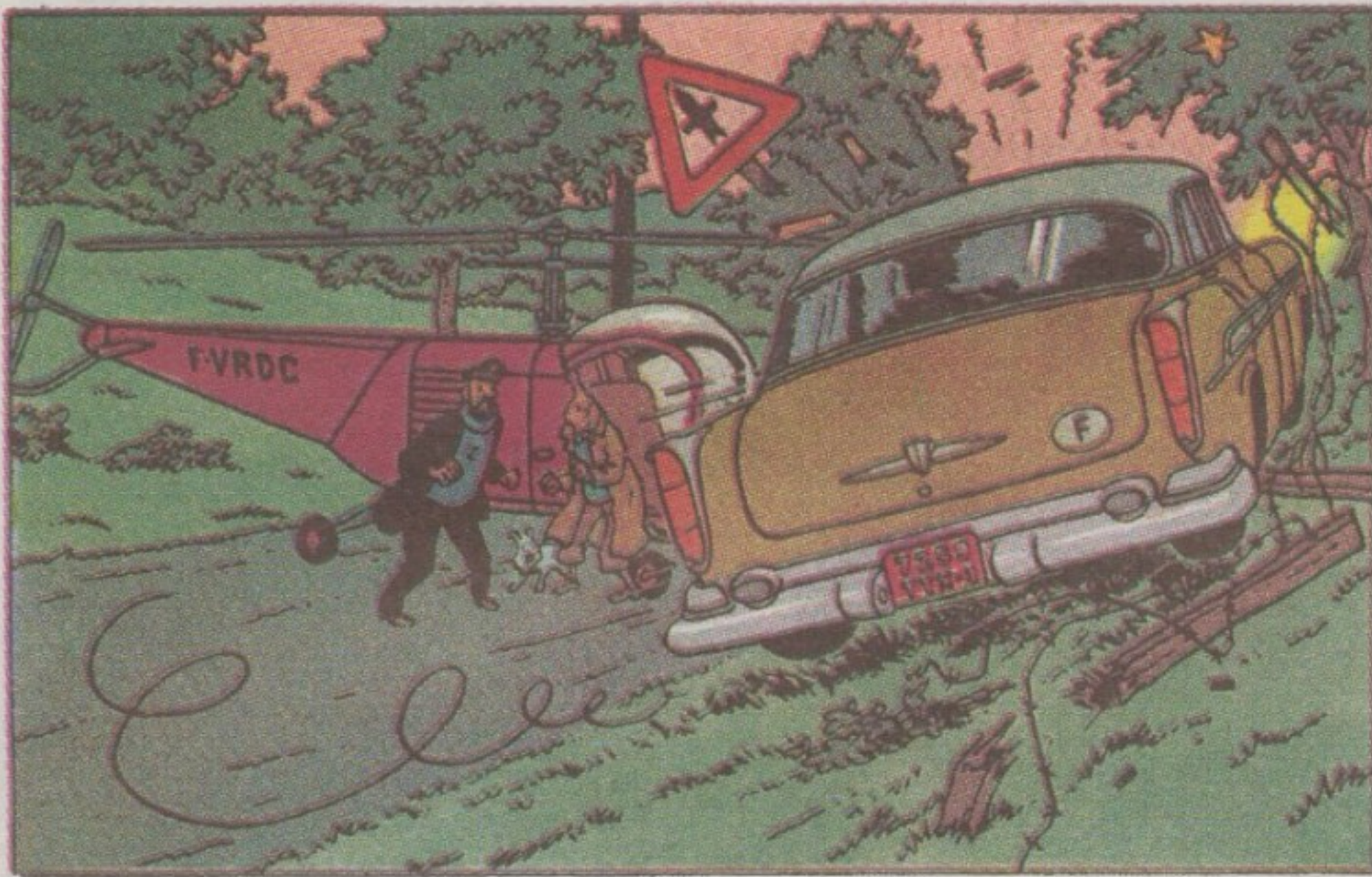
25.000 метара
увис ле-
тео је пепео после експлозије планине Сент
Хеленс у САД ■

ТИНТИН Афера ЛАКМУС III ДЕО

ДА! А ЗА ТО
ВРЕМЕ НАШ ЈАДНИ
ЛАКМУС ПУНОМ БРЗИ-
НОМ УДАЉАВА СЕ ОД
НАС!

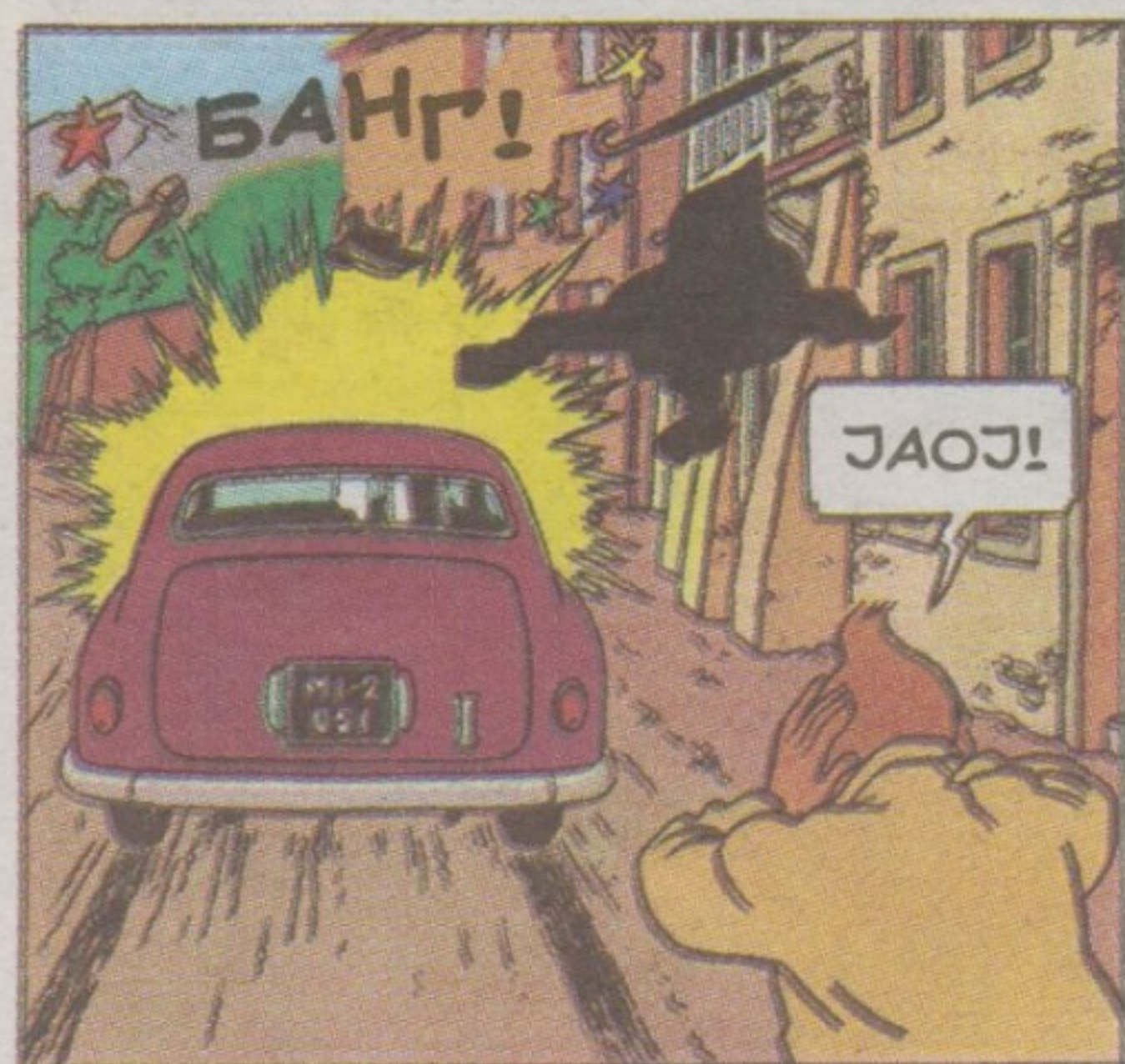
А, НАЈЗАД ТРАФИКА!
МОЖИ ЋУ ДА КУПИМ
ПАКЛО ЦИГАРЕТА!

ТИ НАСТАВИ,
ЗАЧАС ЋУ ЈА!

ШКРИИИП!

БАНГ!

ЈАОЈ!

ЗАБОГА! ЈАДАН
ЧОВЕК! У
КАКВОМ
ЛИ ЋУ ГА
СТАЊУ
ЗАТЕКИ?

БАНДИТ! СИЛЕѢИЈА! ДРУМСКИ КАУБОЈ! ТУРБОГЕНЕРАТОР!
ЈЕ ЛИ, ТИ ПОМАХНИТАЛИ ПОЛУМАЈМУНЕ, ШТА ТИ БИ ДА
ВОЗИШ ТАКВОМ БРЗИНОМ? ХТЕО СИ ДА ПРОБИЈЕШ ЗВУЧНИ
ЗИД, А? ТРИСТА МУ ТОРПЕДОВАНИХ ТАНКЕРА!

НЕАНДЕРТАЛАЦ! ХЕКСАХЛОРОФЕН!

МА КЕ, ВИ СТЕ ТАЈ КОЈИ...
БАСТА! И ЗАСТО ВИ ПЛУЦК-
АТЕ ПО МОЈ СОФЕРСАЈЕНА...

УКЉУЦИЦУ ПРСКАЛИЦА...

ТАКО!

СЛУШАЈТЕ, ГОСПОДИНЕ, МОЖЕТЕ ЛИ НАМ
ПОМОЌИ? МИ ГОНИМО БАНДИТЕ КОЈИ СУ
ОТЕЛИ НАШЕГ ПРИЈАТЕЉА, ПРОФЕСОРА
ЛАКМУСА, И ЧИЈИ АУТО...

МАДОНА! ГОНИТИ БАНДИТЕ?
ВА БЕНЕ! УЋИТЕ У МАКИНУ,
СУБИТО!

СМЕСТИЛИ ВИ СЕ?

ЈЕСАМ!

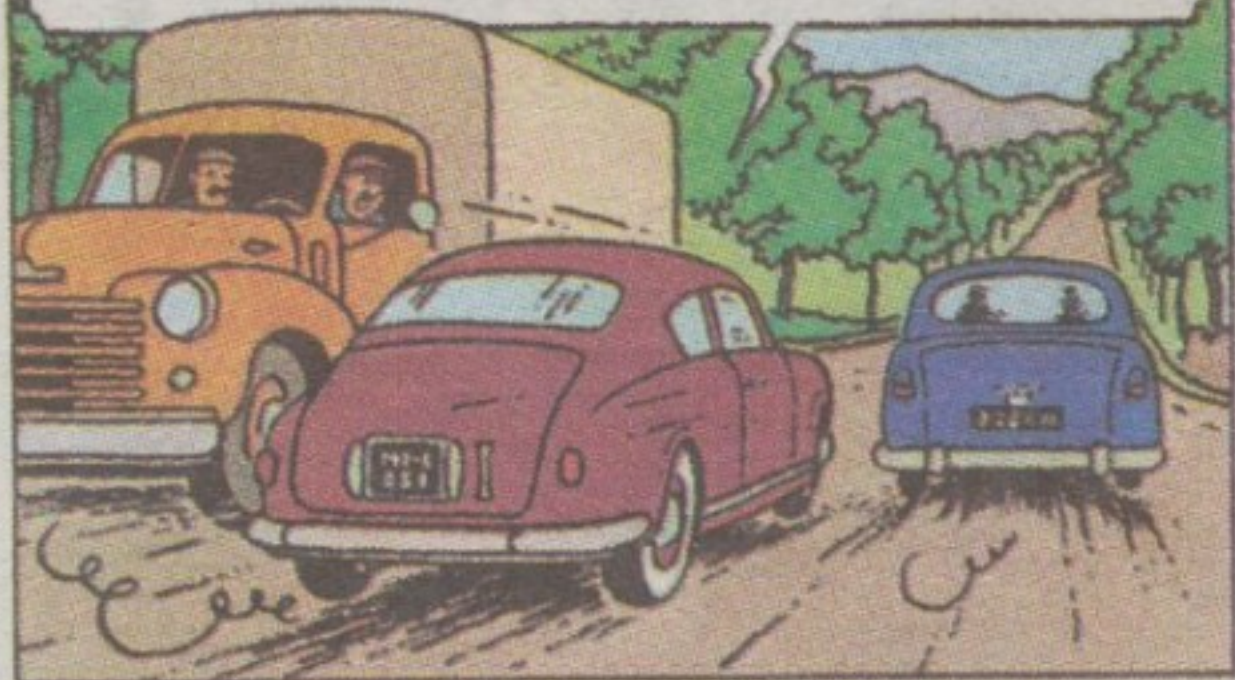
ХИЉАДУ МИЛИЈАРДИ МИЛИОНА
БИЛИОНА ХАРИНГ'И! ЗАР НЕ
МОЖЕШ ДА КРЕНЕШ К'О СВАКИ
НОРМАЛАН ВОЗАЧ?

ИСВИНИТЕ!

МА КЕ, ЈА ПОКАЗЕМ ВАМА ДА ИТАЛИ-
ЈАНСКЕ МАКИНЕ, ИТАЛИЈАНСКИ ВОЗАЦИ,
НАЈБОЉИ НА СВЕТУ! ФОРЦА!
ДА СТИГНЕМО ПРОФЕСОР ЛАКАМУСО!

ОБЈАСНИКУ ВАМ УКРАТКО, ГОСПОДИНЕ: НАШ ПРИЈАТЕЉ ЛАКМУС ДОШАО ЈЕ ДО ОТКРИЌА ДО КОГА ЈЕ ВЕОМА СТАЛО ТАЈНИМ АГЕНТИМА ЈЕДНЕ СТРАНЕ ЗЕМЉЕ! СТОГА СУ ОТЕЛИ ЛАКМУСА...

...АЛИ ЈЕДНА ПРОТИВНИЧКА БАНДА, ВЕРОВАТНО ТАЈНИ АГЕНТИ ДРУГЕ ЗЕМЉЕ, ПРЕОТЕЛИ СУ ГА...

ОВИ АУТОСТОПЕРИ! ТРЕБАЛО БИ ДА ПОСТОЈИ ЗАКОН ПРОТИВ ЊИХ, СТО МУ САРДЕЛА!

...ПРЕОТЕЛИ СУ ГА ОД ОНИХ ПРВИХ, И САД ЈЕ ОН У ЊИХОВОМ АУТОМОБИЛУ... ОВАЈ... ЧИНИ МИ СЕ ДА БИ ОВДЕ ТРЕБАЛО УСПОРИТИ...

МА КЕ? СТА САД ТО ДОГАДЗА? ЦУДАН НЕКИ ЗВУК! ПИТАМ СЕ СТА МОЗЕ БИТИ... НЕКИ ВЕНТИЛ? КАРБУРАТОРЕ?

Н...Н...НИЈЕ ТО НИШТА... Т...Т...ТО МОЈИ З...З...ЗУБИ... ЦВОКОКУ...

АХ! МОЗДА МИСЛИТЕ ДА ЈА ВОЗИМ ТРОПО ПРЕСТО? СУВИСЕ БРЗО?

МОЖДА ЈЕ КАПЕТАН ХТЕО ДА КАЖЕ ДА ЛЕТИТЕ СУВИШЕ НИСКО...

ЦВОК!

?

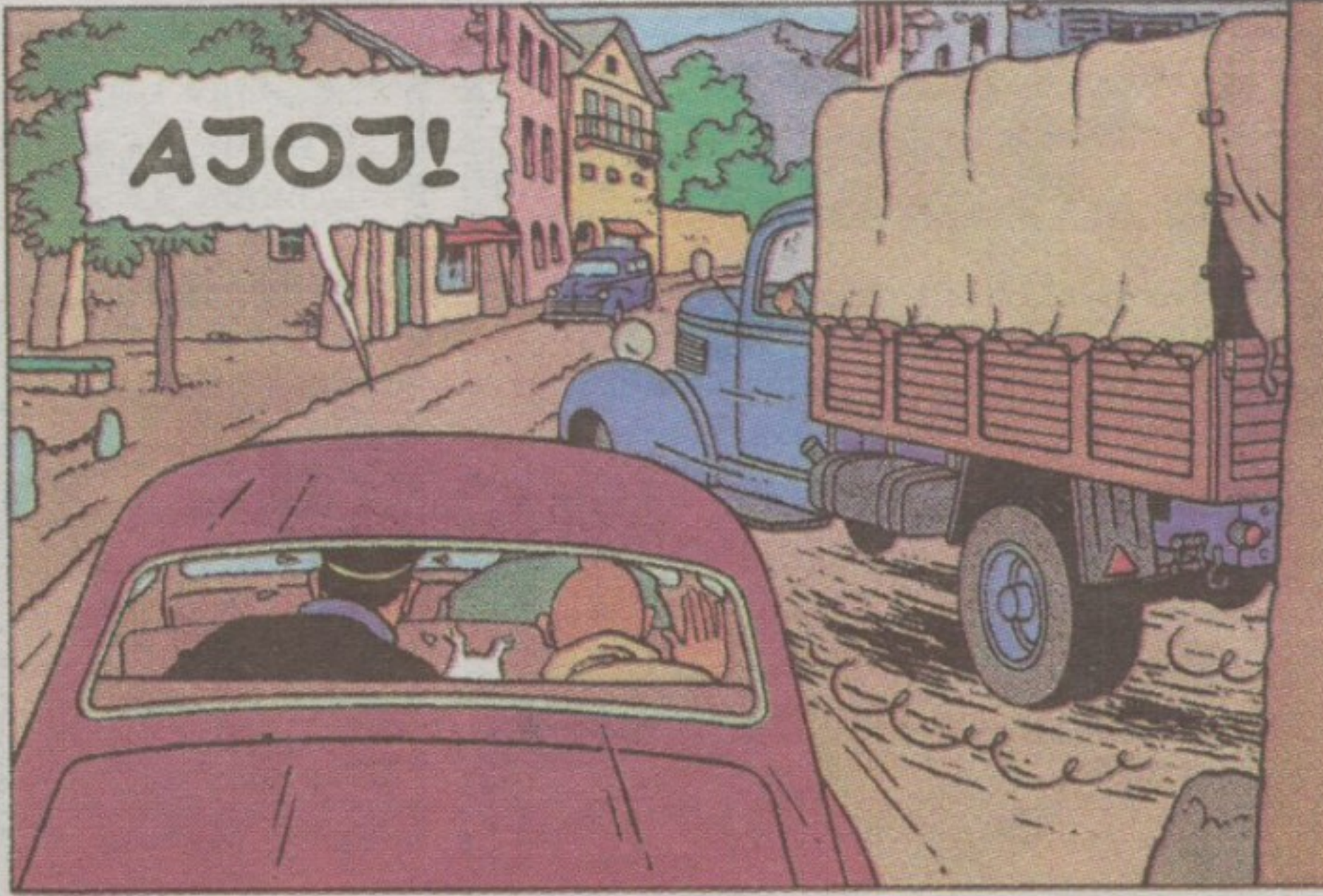
ХИЉАДУ ХИЉАДА ДЕХИДРИРАНИХ ХАРИНГИ! ПОКУШАЈ ДА ВОЗИШ КАО ЦИВИЛИЗОВАН ЧОВЕК!

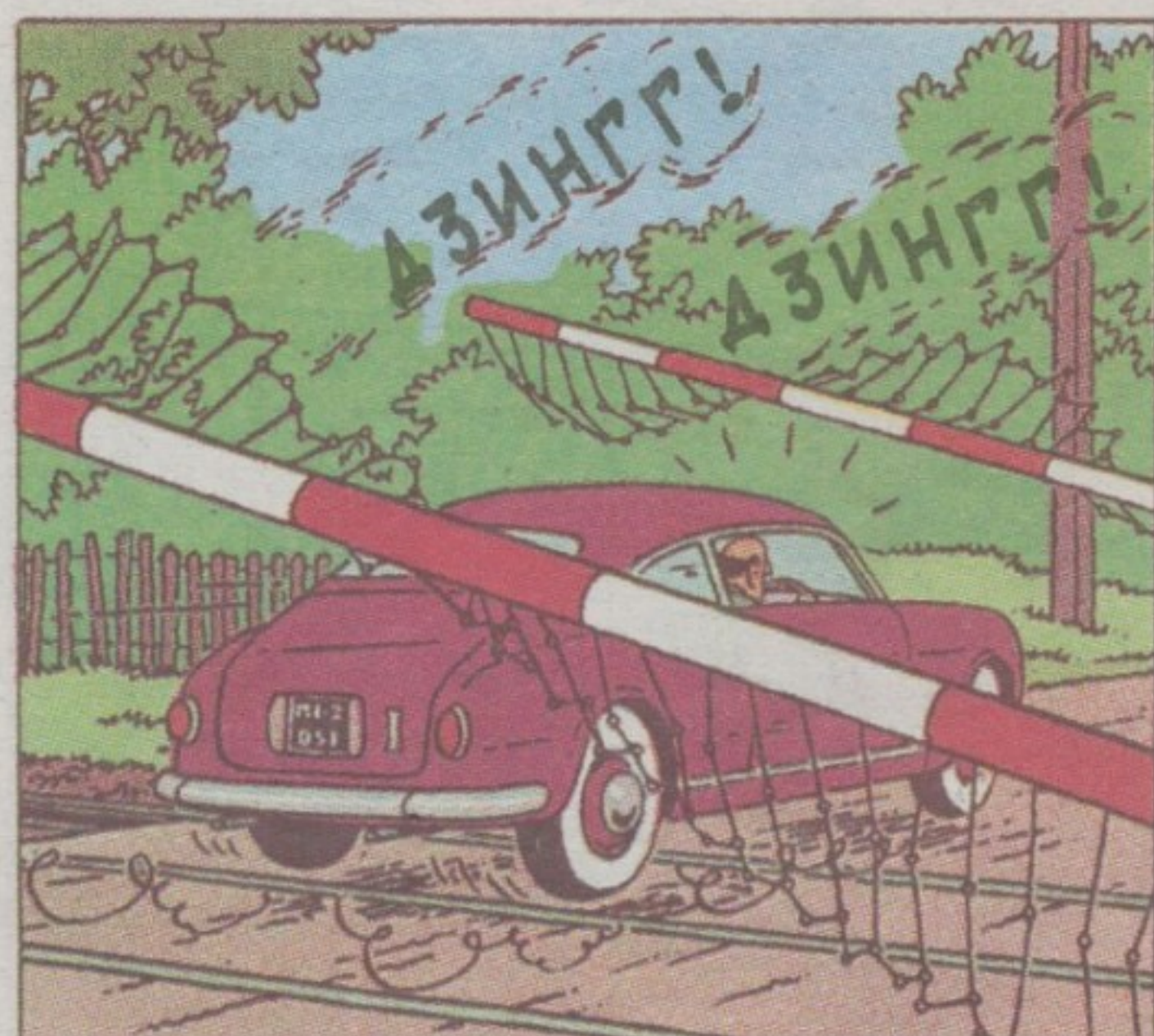
ТАМО! ОНА КОЛА... ОНАЈ „КРАЈСЛЕР“ КОЈИ ЈЕ УПРАВО УШАО У СЕЛО...

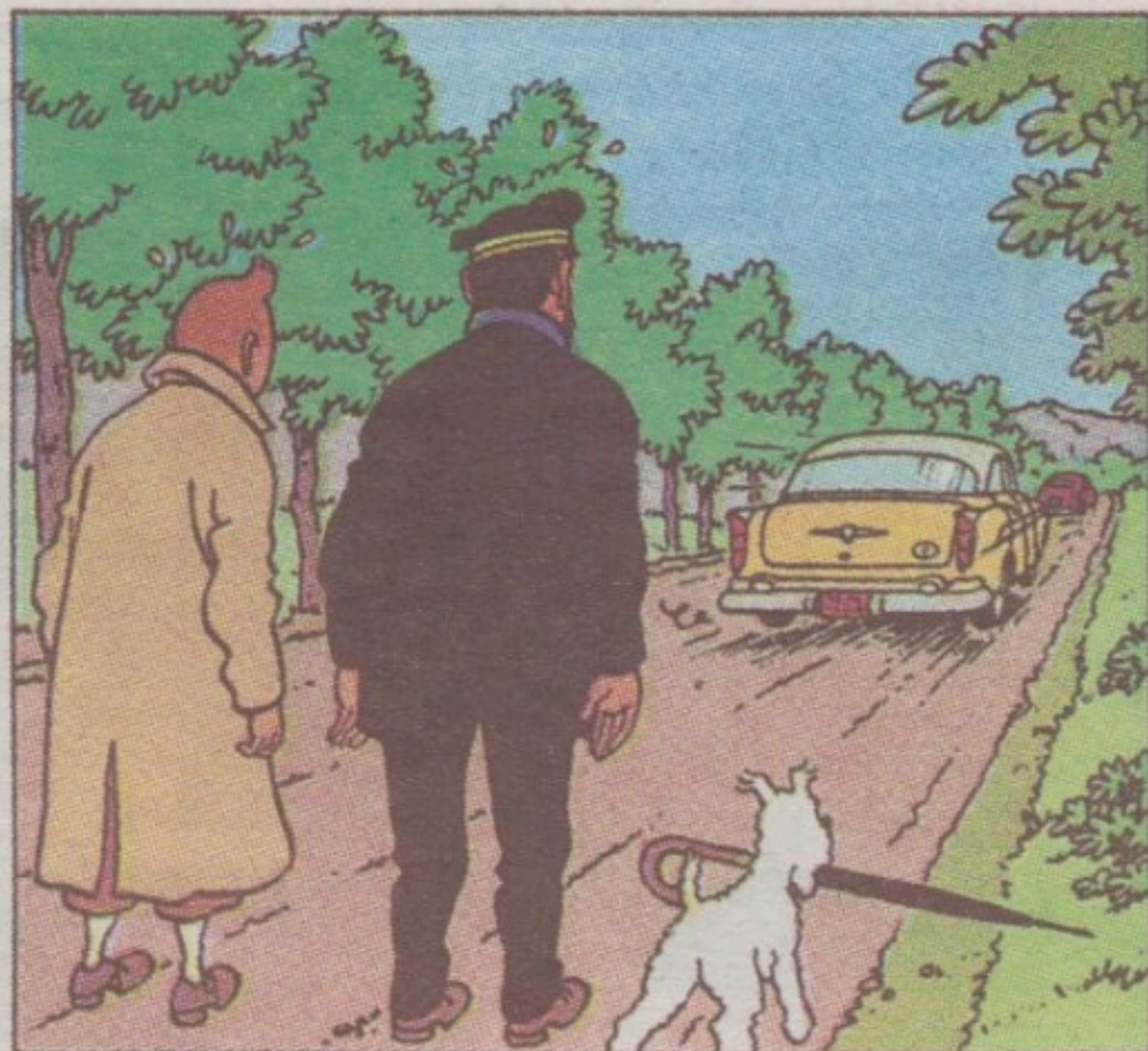

АЈОЈ!

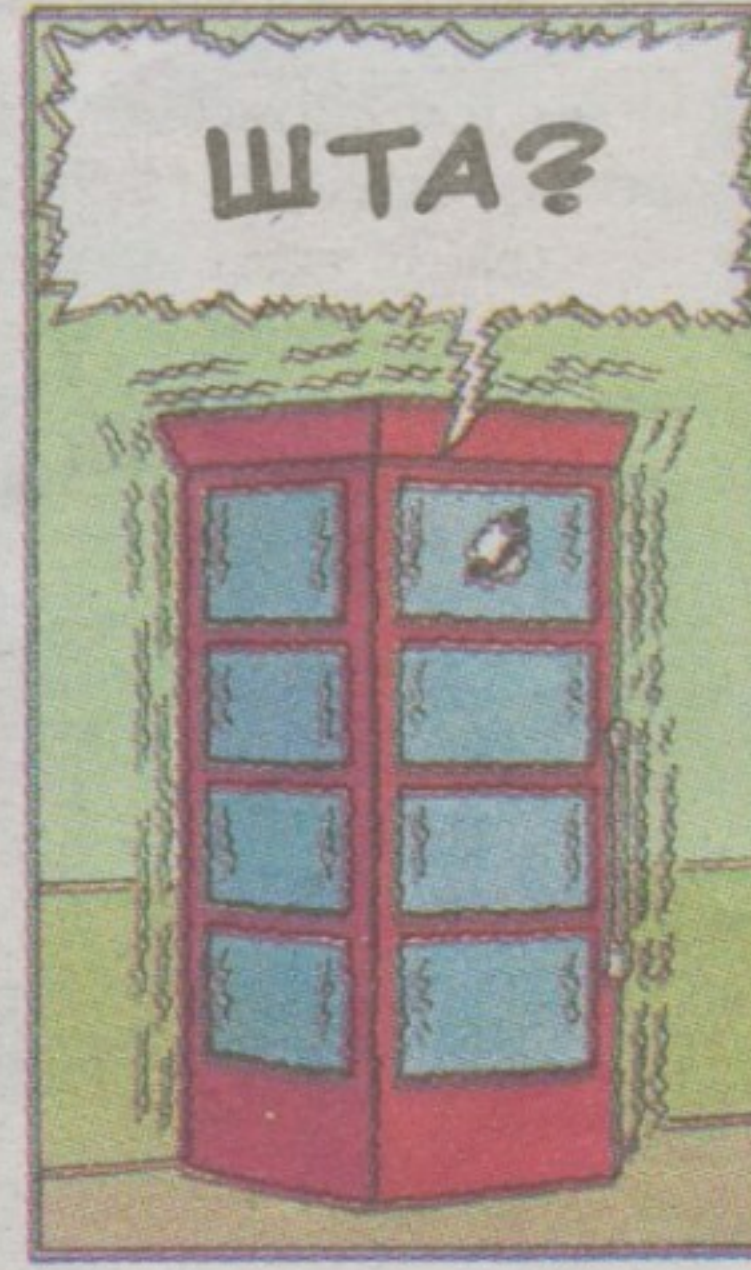

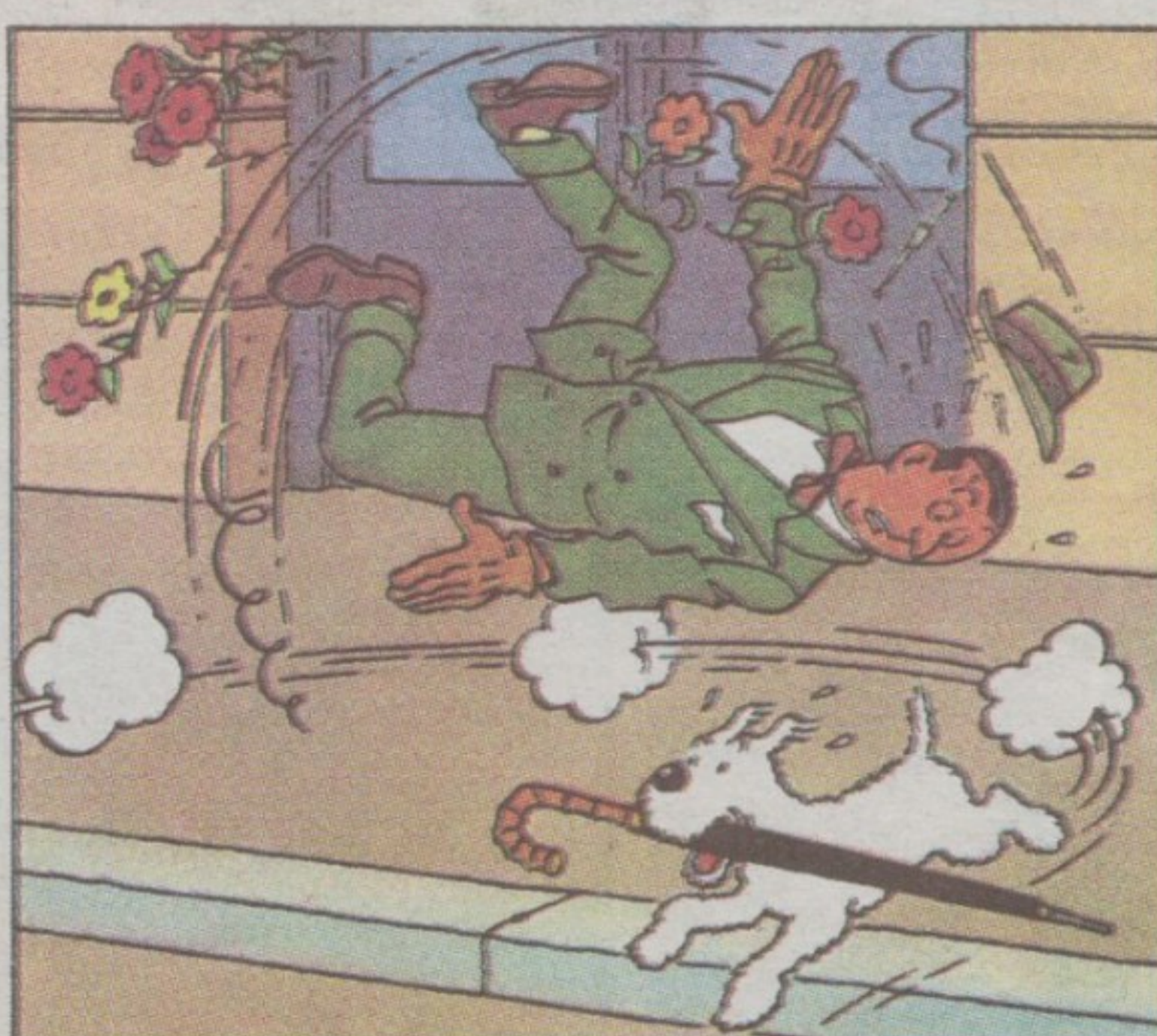

СУКОБ БОРДУРИЈЕ И СИЛДАВИЈЕ
*Бордурски ловци присилили силдавски
 авион да слети на бордурску територију*

**„ПОВРЕДА НАШЕГ
 ВАЗДУШНОГ
 ПРОСТОРА“**
 – тврде у Сохзоду
 Према саопштењу
 бордурског министар-
 ства одбране, један сил-
 давски авион ухваћен је
 у недозвољеном преле-
 тању бордурске терито-
 рије. Упркос поновље-
 ним упозорењима, пи-
 лот је наставио да лети

**„ДРСКА
 ПЛЕКСИСТИЧКА
 АГРЕСИЈА“**
 – кажу у Клову –
 У званичној ноти,
 министарство иностра-
 них послова Силдавије
 протестује због „нечу-
 веног напада бордурске
 авијације на силдавски
 туристички авион“. Твр-
 ди се да Плекси-Глад-
 зов режим овим жели да

ВОЗИ, ФРАНСОА!

АХ, ПАМЕТНИ СНЕШКО!
ОТРЧАО ЈЕ ПО ЛАК-
МУСОВ КИШОБРАН!

ПОБОГУ! ПА ОВАЈ
НИЈЕ ЛАКМУСОВ!
СНЕШКО, ГДЕ ЛИ СИ
ГА САМО НАШАО?

ХИЛАДУ ХАРИНГИ! БРЗО, ТИН-
ТИНЕ! ДОДАЈ МИ ГА!

ВИ СТЕ ИЗГУБИЛИ
КИШОБРАН, ГОСПОДИНЕ?
ЕВО ГА!

ГЛЕ, ШТА
МИ ЈЕ ТО
НА НОСУ?

АХ, ПАРЧЕ
ФЛАСТЕРА...

СКИНУО САМ ГА...

ПРОКЛЕТСТВО!

СТО МУ САРДЕЛА!

?

НЕШТО ВАМ ЈЕ НА ШЕШИРУ...
ДОПУШТАТЕ?

КОМАДИК ФЛАСТЕРА!

КО ЗНА ОДАКЛЕ ЈЕ
ПАО! ЧУДНО, ЗАР НЕ?

ЗАЛЕПИО СЕ!

И ТО ЧВРСТО!

ЂАВО ДА ГА НОСИ!

АХ! ОДЛЕТЕ...

СРЕЊАН ПУТ,
ФЛАСТЕРЧИКУ!

КРАЈ У СЛЕДЕКЕМ БРОЈУ

У последњим тренуцима свог живота Дејвид Ленг, богати власник фарме, ишао је преко ливаде код своје куће у близини Галатина, америчка савезна држава Тенеси. Његова деца осмогодишњи Џорџ и једанаестогодишња Сара играли су се пред кућом.

Ленгова жена само што је изашла из куће да дочека чезе које су се приближавале и у њима госте судију Огаста Пека и његовог шурака. Дејвид им се насмешио, махнуо руком и пошао према њима.

Направио је десетак корака и тада је језив крик запаарао тишину сунчаног поподнева. Судија Пек испустио је узде. Он и његов шурак искочили су из чеза и потрчали преко ливаде да би се придружили госпођи Ленг и њеној деци.

Од Дејвида Ленга није било ни трага, а засад, ни гласа. Његова жена бацила се на колена и почела да удара главом о земљу. Судија Пек благо ју је подигао на ноге и њих петоро растрчали су се по ливади у потрази за несталим човеком. Нису нашли ни њега нити икакав његов траг или предмет који му је припадао.

Ни помена, ни сахране

Судија је дозвоао помоћ, суседи су пристигли и окупили се у пет група. До дубоко у ноћ њихови фењери светлукли су по ливадама и оближњим шумама. И нису нашли баш ништа.

Следећег јутра стигао је геолог и испитао тло где је Дејвид Ленг нестало и где је могао да нестане. Он је, након подробног истраживања, обавестио судију Пека и породицу несталога да је тло свуда чврсто пошто лежи на дебелом слоју кречњачке стене. Није било никаквих рупа или пећина у које је човек могао да упадне, још мање живог песка или блата.

Госпођа Ленг била је у стању дубоког шока и под надзором кућног лекара. Иако се потрага отегла на дане, недеље и, на крају, месеце, она је упорно одбијала предлоге и савете да се обави сахрана, макар и без леша, или да се за Дејвида бар одржи по-

С ОНЕ СТРАНЕ ВЕРОВАТНОГ

САВРШЕН КРУГ И У ЊЕМУ ТАЈНА

Дејвид Ленг ишчезао је с лица земље 23. септембра 1880. године и нико га никада више није видео. Његов нестанак усред сунчаног поподнева пред петоро очевидаца једна је од највећих загонетки свих времена

мен. Само је тражила да се у свим црквама моле за његов повратак.

Чула је очев глас

Шок је тешко погодио и двоје Ленгове деце на чије је очи отац ишчезао, нарочито кћерку Сару. Она је од тог дана постала стидљива, уплашено, затворено дете које је проводило сате и сате у некој врсти полусна.

Најзад се догодило нешто што је госпођу Ленг тргло из летаргије и натерало је да се с децом одсели с фарме да би им сачувала разум.

Једне априлске вечери 1881. године Сара је јецајући утрчала у кућу и рекла да се око места где је отац нестало налази „круг“.

Када је мајка изашла да и сама то види, девојчица јој је казала да је јасно чула како отац, Дејвид Ленг,

дозива. Измученим гласом који је, постепено, утихнуо молио је да га спасу.

Госпођа Ленг није чула глас свог мужа, али је на ливади угледала нешто необично. Око места где је Дејвид Ленг последњи пут виђен налазио се савршен круг осушене, жуте траве пречника шест метара!

Ова загонетка никада није решена■

Бојана Дожић

болести као што су скорбут и берибери“.

Хопкинсово откриће привукло је пажњу и других научника и испитивање намирница је почело. Резултати су брзо уследили. За „помоћне материје“ се утврдило да су група органских једињења

тамин С, немачки физиолог Кегл издвојио је 1936. биотин или витамин Н из жуманцета и квасца...

Новооткривених витамина било је све више, али начин њиховог обележавања остао је исти све до данас када их има тридесетак.

незамењ

Стручњаци стално подсећају да је добра исхрана значајна за здравље и рад организма. Поготово су драгоцени витамини. Они и покрећу и утичу на наш живот и већина биолошких процеса у људском телу не би могла да се обави да није њих. Витамини учествују у изградњи плаценте, утичу на лучење хормона, одбрамбеног и коштаног система, омогућавају настанак крвних зрнаца, поспешују разградњу масти... Неопходни су и незамењиви. Иако су организму потребни у веома малим количинама, њихов недостатак изазива велика оштећења органа и тешке болести.

– Витамин има у свим намирницама: свежем воћу и поврћу, месу, изнутрицама, јајима, млеку, црном хлебу... и морамо их уносити у организам да нам се не би поновила тужна прошлост и болести наших предака – упозоравају нутриционисти, стручњаци који проучавају исхрану.

Неправилна исхрана – узрок болести?

Вековима су човечанством харале неизлечиве болести. За три тешке – берибери, скорбут и рахитис – није се знало да их изазива неправилна исхрана и недостатак витамина. Додуше, све до почетка 20. века о витаминима се ништа није ни знало.

Током 18. и 19. века берибери, болест која настаје услед недостатка витамина В, однела је многе животе у Кини, Индији и осталим земљама Далеког истока. Нервно и физички изнемогли болесници тумарали су кроз пиринчана поља не слутећи да је баш зрнелост убрано с њих узрок њихове болести. Јапанском лекару Казуру

Празноверни сматрају да број 13 доноси несрећу. Ипак, он значи срећу и живот јер је баш толики број витамина неопходан да би савршена машинерија људског организма могла беспрекорно да ради

Такаки пало је на ум 1882. године да би једнолична исхрана глазираним пиринчем могла да буде узрок обољења, али своју сумњу је само забележио. Ни сам није веровао да храна може изазвати болест, а за В витамин у љусци пиринча није знао.

Жртве авитаминозе, недостатка витамина, били су и војници и морепловци у свим крајевима света. Погађао их је скорбут, болест од које су губили зубе и умирали изморени, с боловима у мишићима и у локвама крви, само зато што током својих дугих похода и путовања нису јели свеж воће и поврће богато витамином С.

Тешке последице настајале су и услед недостатка витамина D. Изазивао је рахитис, обољење костију које је погађало све генерације.

Материје које живот значе

На први јавни иступ и претпоставку да неправилна исхрана изазива неке болести осмелио се, 1906. године, енглески физиолог и биохемичар Фредерик Гауленд Хопкинс (1861–1947). На основу опита на животињама установио је да у храни биљног и животињског порекла постоје неке „непознате помоћне материје које омогућавају да се масти, угљени хидрати, беланчевине и неорганске соли правилно користе и да спречавају настанак неких

различите хемијске грађе које организам не користи као изворе енергије, већ за регулисање биолошких процеса у организму што је много значајније. Установљено је да се та једињења налазе у биљним и животињским намирницама и уносе се у човечје тело, али да сам организам не може да их створи у довољној количини иако су му неопходни за живот.

Пољски биохемичар Казимјерж Функ предложио је 1912. године да „материје које живот значе“ назову витамини. Име је сковао од латинске речи *vita* што значи живот и *amin*, по једном антиберибери састојку у љусци пиринча за којег је он веровао да је неопходан за одржање живота.

Убрзо после тога почела су да се стичу детаљнија сазнања о витаминима. Пошто им је често било тешко одредити хемијски састав, обележавани су латиничним словима А, В, С, D...

Одређивање најважнијих

Откривани су један по један, на основу болести које су настајале њиховим недостатком у организму. Функ је 1912. године издвојио витамин В, супстанцу коју је садржавала љуска пиринча, Холанђани Ванк и Кинг открили су 1932. године лековити кристал за скорбут у лимуновом соку, односно ви-

Иако су научници помно изучавали значај свих познатих витамина, тек крајем протеклог века именовали су групу оних без чијег деловања не бисмо могли да живимо. Има их, ни мање ни више, тачно 13. И не значе несрећу, јер доносе здрав живот. То су витамини А, D, Е, К, В₁, В₂, В₆, В₁₂, С, Н, РР (никотинамид), В_с (фолна) и В₅ (пантотенска киселина). Свако од ових органских једињења неопходно је да би савршена машинерија људског тела могла беспрекорно да ради. Тако, рецимо, витамин А обезбеђује несметан рад чула вида, витамин В₂ учествује у изградњи ћелија слузокоже, коже и црвених крвних зрнаца, витамин К је неопходан у процесу згрушавања крви, док пантотенска киселина утиче на рад хормона и правилну размену материја, а фолна киселина је неопходна за изградњу коштане сржи и стварање белих и црвених крвних зрнаца...

Али, иако су драгоцени и неопходни за нормалан рад организма, с њиховом употребом ваља бити опрезан. Недостатак витамина доводи до авитаминозе и призива болести прошлости, а преоптерећивање организма до хипервитаминозе, болести која може да буде погубна по живот. Због тога су светски признати стручњаци сачинили табелу од 13 незамењивих витамина са свим основним подацима о њиховом хемијском саставу, намирницама које их садрже, количини која је свакодневно потребна као и значају који имају.

Њихов стручни савет је да их сви добро проуче и свакодневно „смућкају“ витамински коктел у својој исхрани за здрав и срећан живот ■

БЕЗ ЊИХ НЕ МОЖЕ

Подела витамина на оне који се растварају у мастима и оне који су растворљиви у води.

Витамини растворљиви у мастима

ВИТАМИН А (аксерофтол и ретинол)

Хемијске особине: високомолекуларни алкохол, вискозна жута уљаста течност растворљива у мастима. Уништава се оксидацијом и деловањем ултраљубичастих зрака. Настаје у организму из каротена, жутог пигмента из биљака. Постоје три сродна облика А₁, А₂, А₃.

Дневне потребе организма: од 0,8 до 1,5 милиграма.

Природни извори: шаргарепа, зелено поврће, бутер, сир, жуманце, рибље уље, першун, јегуља, кајсије.

Значај: за одржање епитела, изградњу плаценте, развој сперматозоида, лучење хормона тестостерона, раст ћелија свих органа, улази у

састав родопсина – једињења осетљивог на светлост који учествује у процесу гледања.

Недостатак витамина изазива: ноћно слепило, промене на кожи и пробавном тракту, успорава раст, изазива слабост организма, деформацију костију, исушивање и размекшавање рожњаче ■

ИВВИХ

ВИТАМИН D (калциферол, антирахитични)

Хемијске особине: кристално једињење растворљиво у мастима, уноси се у организам храном, а настаје под утицајем Сунчеве светлости (ултраљубичасти зраци). У јетри и бубрезима се

прерађује у активни облик. Складишти се у јетри, мишићима и масном ткиву. Познато је 6 сродних облика (D₁, D₂, D₃, D₄, D₅, D₆).

Дневне потребе организма: од 5 до 10 микрограма.

Природни извори: рибље уље, квасац, месо харинге, сардине и осталих морских риба, јаја, авокадо, бутер, кајмак, говеђе месо.

Значај: неопходан за регулисање количине калцијума и фосфора у крви, утиче на настајање сперматозоида, про-

цес сазревања јајне ћелије, изградњу одбрамбеног система и правилно окоштавање.

Недостатак витамина изазива: рахитис код деце, а код старијих особа размекшавање костију (остеомалација) или шупљикавост (остеопороза), грчење мишића (тетанија), смањење количине калцијума и фосфата.

Да би се спречила хипервитаминоза, приликом витаминске терапије увек се даје заједно са витамином А, а велике количине витамина D су отровне ■

ВИТАМИН Е (токоферол)

Хемијске особине: жућкасто уље растворљиво у мастима, отпорно на загревање, а осетљиво према оксидацијама. Позната је група од 7 различитих једињења витамина, истог дејства на организам, али различите јачине.

Дневне потребе организма: од 10 до 15 милиграма.

Природни извори: клице житарица, кукурузно, сунцокретово и маслиново уље, орах, лешник, авокадо, бадем, кикирики, махунасто поврће.

Значај: делује као антиоксиданс, неопходан је за правилан развој постељице током трудноће, рад мушких

полних жлезда, мишића и нервног система, штити ћелије од дејства радијације, отровних материја, лекова и метала. Смањује ризик од појаве канцерогених обољења и делује заштитно на срце и крвоток.

Недостатак овог витамина није забележен код човека ■

ВИТАМИН К (филохинон)

Хемијске особине: кристално једињење жућкасте боје, растворљиво у мастима, отпорно на загревање. Има седам облика, 2 природна која стварају бактерије у цревима и 5 синтетичких.

Дневне потребе организма: 60 – 70 микрограма.

Природни извори: броколи, спанаћ, келераба, зелена салата, изнутрице.

Значај: неопходан је за синтезу протромбина, хемијског

једињења које учествује у процесу згрушавања крви.

Недостатак витамина је ретка појава код одраслих осим у случају дуготрајне употребе антибиотика који могу да изазову нарушавање цревне флоре ■

ВИТАМИН В₁ (анеурин, тиамин)

Хемијске особине: кристално једињење растворљиво у води и алкохолима. Осетљив је на топлоту, базне растворе и оксидациона средства.

Дневне потребе организма: од 1 до 1,2 милиграма.

Природни извори: житарице (пшеница, пиринач, соја), квасац, махунасто поврће, цигерица, карфиол, свињско месо.

Значај: неопходан за нормалан рад нервних ћелија,

поспешује раст, плодност, лактацију и пробаву.

Недостатак витамина изазива: неуролошке сметње попут неуропатије, емотивну несигурност, слабост мишића, умор, депресију и болест берибери ■

ВИТАМИН В₂ (лактофлавин, рибофлавин, овофлавин)

Хемијске особине: кристално једињење жутонаранцасте боје, растворљиво у води и алкохолима, осетљиво на дејство оксидационих средстава. У организам се уноси у чистом облику.

Дневне потребе: од 1,2 до 1,8 милиграма.

Природни извори: млеко и млечни производи, квасац, јаја, месо, житарице, махунасто поврће.

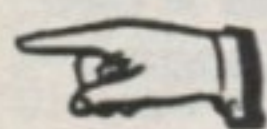
Значај: састојак је многих важних коензима неопходних за ензимске процесе у организму, посебно у метаболизму угљених хидрата и протеина,

утиче на вид, учествује у изградњи ћелија слузокоже, коже и црвених крвних зрнаца.

Недостатак витамина изазива: промене на слузокожи, запаљење језика, очију, отеклине усана, малокрвност, цревне поремећаје, мишићну слабост и застој у расту ■

Витамини растворљиви у води и алкохолима

ВИТАМИН В₆ (пиридоксин, адермин)

Хемијске особине: кристално једињење растворљиво у води и алкохолима, отпорно на физичка и хемијска средства, али не и на ултраљубичасте зраке. У организам се уноси у облику провитамина, да би у јетри

прешао у активни облик витамина.

Дневне потребе организма:

од 1,2 до 2 милиграма.

Природни извори: житарице, кромпир, јаја, рибље и свињско месо, изнутрице, зелени купус, банане и квасац,

а синтетише га и цревна флора.

Значај: утиче на метаболизам незасићених масних киселина и појединих аминокиселина.

Недостатак витамина изазива: кожна обољења и нервне поремећаје ■

ВИТАМИН В₁₂ (цијанокобаламин, антипернициозни)

Хемијске особине: сложено хемијско једињење црвене боје, растворљиво у води и осетљиво на ваздух и светлост. Садржи кобалт. Кобаламин синтетишу искључиво неки микроорганизми, не стварају га ни биљке ни животиње.

Дневне потребе организма: око 3 микрограма.

Природни извори: изнутрице (цигерица, бубрези), млеко, месо, јаја, а синтетише га и цревна флора.

Значај: неопходан је за раст, за правилно стварање и сазревање црвених крвних

зрнаца и за нормалан рад нервног система.

Недостатак витамина изазива: анемију, или тешке промене у нервном систему. Код вегетаријанаца долази до авитаминозе јер биљна храна нема довољно витамина В₁₂ ■

ВИТАМИН С (L аскорбинска киселина)

Хемијске особине: безбојно кристално једињење киселог укуса, растворљиво у води, уништава се кувањем, оксидацијом и у базној околини, а отпорно је на замрзавање.

Дневне потребе организма: око 100 милиграма.

Природни извори: шипак,

паприка, лимун, киви, зелено поврће, црна рибизла, зелени орах, кромпир.

Значај: свестран је као покретач размене материја у ћелији, неопходан за оксидационе процесе у организму и рад многих органа, има значајну улогу у стварању зуба

и костију, зацељивању рана и прелома, побољшава промет гвожђа кроз организам, поспешује стварање колагена, повећава отпорност организма према заразама.

Недостатак витамина изазива: општу слабост, анемију, скорбут, развој остеопорозе ■

ВИТАМИН Н (биотин)

Хемијске особине: кристално једињење тешко растворљиво у води и отпорно према многим хемијским реакцијама.

Дневне потребе организма: од 30 до 100 микрограма.

Природни извори: месо, јаја, цигерица, банане, шампињони, грашак, карфиол, спанаћ, орах, чоколада, а синтетише га и цревна флора из масних киселина.

Значај: у виду коензима

учествује у метаболизму масти, протеина и угљених хидрата.

Недостатак витамина ретко се јавља, а настаје услед дуготрајне употребе антибиотика ■

ВИТАМИН В_с, ФОЛНА КИСЕЛИНА

(птероилглутаминска киселина, фолат, фолација)

Хемијске особине: жутона-ранцасти прах, тешко растворљив у води, а растворљив у базама и киселинама. У организам се уноси као провитамин и прелази у активан облик цитроворум фактор или фолну киселину.

Дневне потребе организма: око 400 микрограма.

Природни извори: пивски квасац, лишће свих биљака, парадајз, броколи, поморанце, пшеница, јаја.

Значај: неопходан је за правилан рад коштане сржи,

стварање белих и црвених крвних зрнаца, за синтезу нуклеинских киселина ДНК и РНК.

Недостатак витамина изазива: малокрвност и недостатак белих крвних зрнаца и крвних плочица ■

ВИТАМИН РР, НИКОТИНАМИД (антипеларгични амид никотинске киселине)

Хемијске особине: кристално једињење растворљиво у води и алкохолима.

Дневне потребе организма: од 10 до 20 милиграма.

Природни извори: говеђе и свињско месо, лосос, скуша,

бакалар, лешник, кромпир, пшеница, бресква, квасац, дуван (али не и цигарете).

Значај: као састојак значајних ензима, неопходан је за оксидацију у организму, утиче на разградњу шећера и

учествује у стварању хемоглобина.

Недостатак витамина изазива: запаљење коже и кожне болести, цревне поремећаје, нервну и психичку нестабилност и малокрвност ■

ВИТАМИН В₅, ПАНТОТЕНСКА КИСЕЛИНА

Хемијске особине: светло жуто вискозно уље растворљиво у води. У организам се уноси у виду животињског коензима А и у танком цреву се ослобађа у пантотенску киселину, а затим учествује у изградњи

различитих коензима у организму.

Дневне потребе: од 4 до 10 милиграма.

Природни извори: јунеће и свињско месо, говеђе срце, броколи, кел, јагоде, наранџе, млеко, квасац, жуманце.

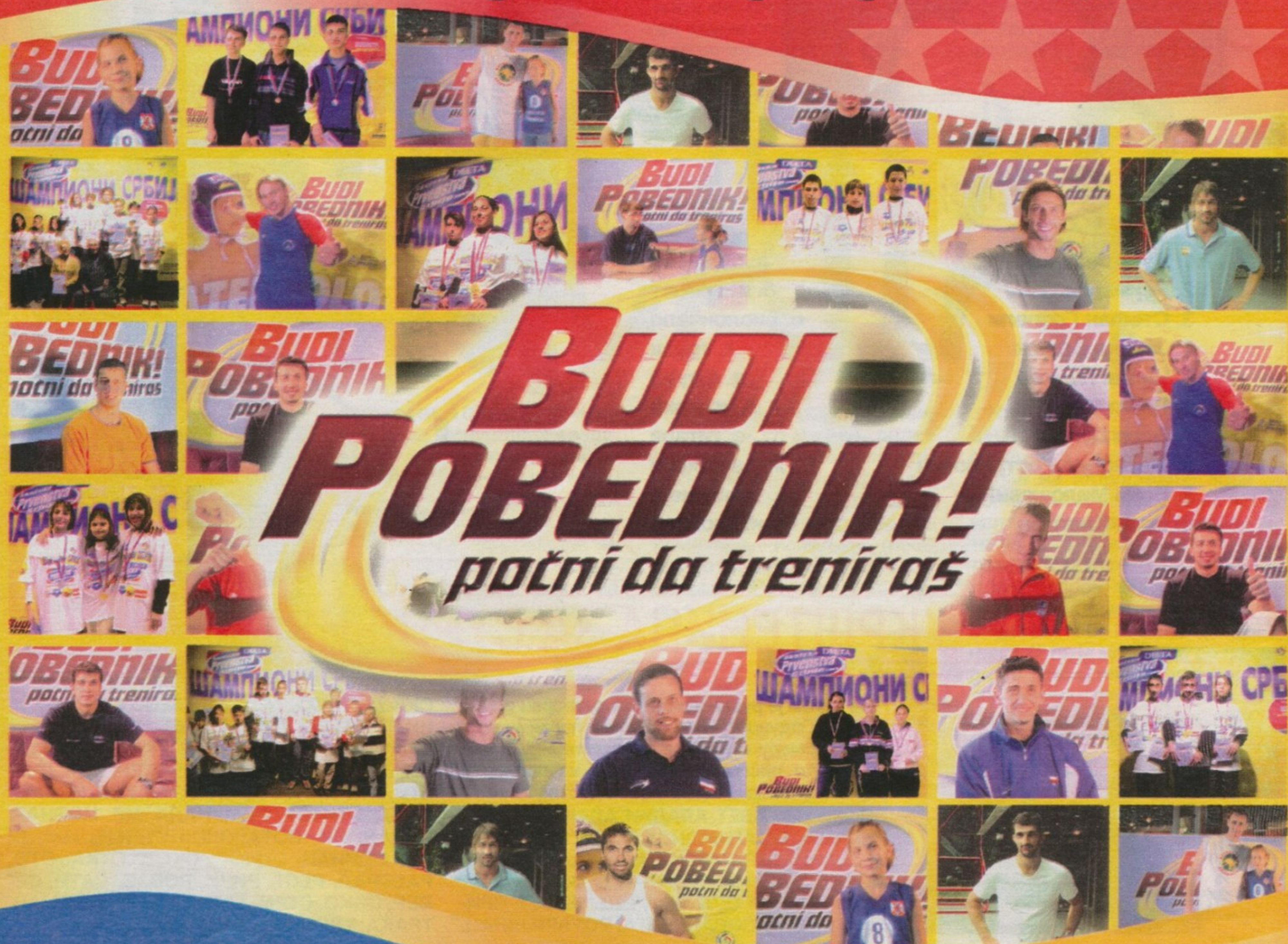
Значај: даје снагу организму, утиче на рад хормона, убрзава зацељивање рана, успоставља правилну размену материја у организму.

Недостатак пантотенске киселине није забележен код људи ■

ПОСЛТИКНИ
ЗАБАВНИК у акцији за децу

Ово је простор који је наш лист у
2003. години посветио акцијама
за бољи живот деце у Србији

**Сваког уторка на Другом програму РТС-а
у 9:30 и реприза од 16:30**

Почните да тренирате! Одаберите свој спорт! Упознајте се са правилима игара. Проверите шта сада раде ваши омиљени спортисти. Информишите се ко су будуће звезда - победници школских такмичења. Укључите се и ви у школски спорт. Сваког уторка на Другом програму РТС-а у 9:30 и реприза од 16:30 почиње нова епизода најбоље спортске емисије **БУДИ ПОВЕДНИК!!!** Почните да тренирате да бисте што пре постали гости наше емисије!

DELTA HOLDING

ДРУГИ СПОРТСКИ ЗИСТ
Спортска

вечерње
НОВОСТИ

Акција листа ПОСЛТИКНИ **ЗАБАВНИК** и Центра за бригу о деци

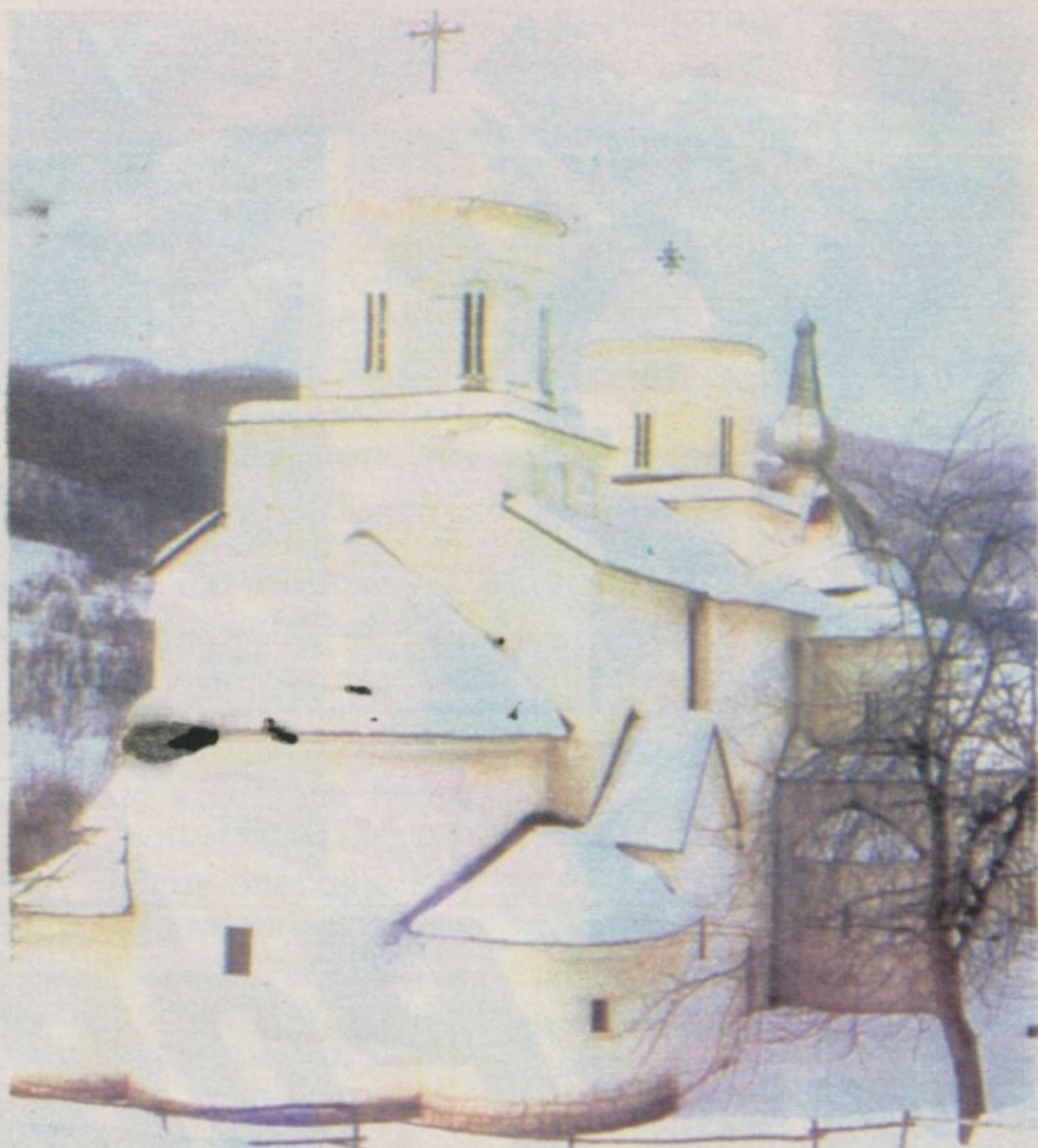

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРОСВЕТЕ И СПОРТА
УПРАВА ЗА СПОРТ

АНАГРАМ (- Е)

ПРАТИЋЕШ КАПИЈЕ РАЈА

СПОЈИТЕ ПАР!

1. Луј Армстронг	а. бубњеви
2. Реј Чарлс	б. кларинет
3. Стефан Грапели	в. виолончело
4. Јаника Балаж	г. труба
5. Чарли Паркер	д. фрула
6. Ринго Стар	ђ. клавир
7. Бора Дугић	е. гитара
8. Мстислав Ростропович	ж. саксофон
9. Боки Милошевић	з. тамбурица
10. Ерик Клептон	и. виолина

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

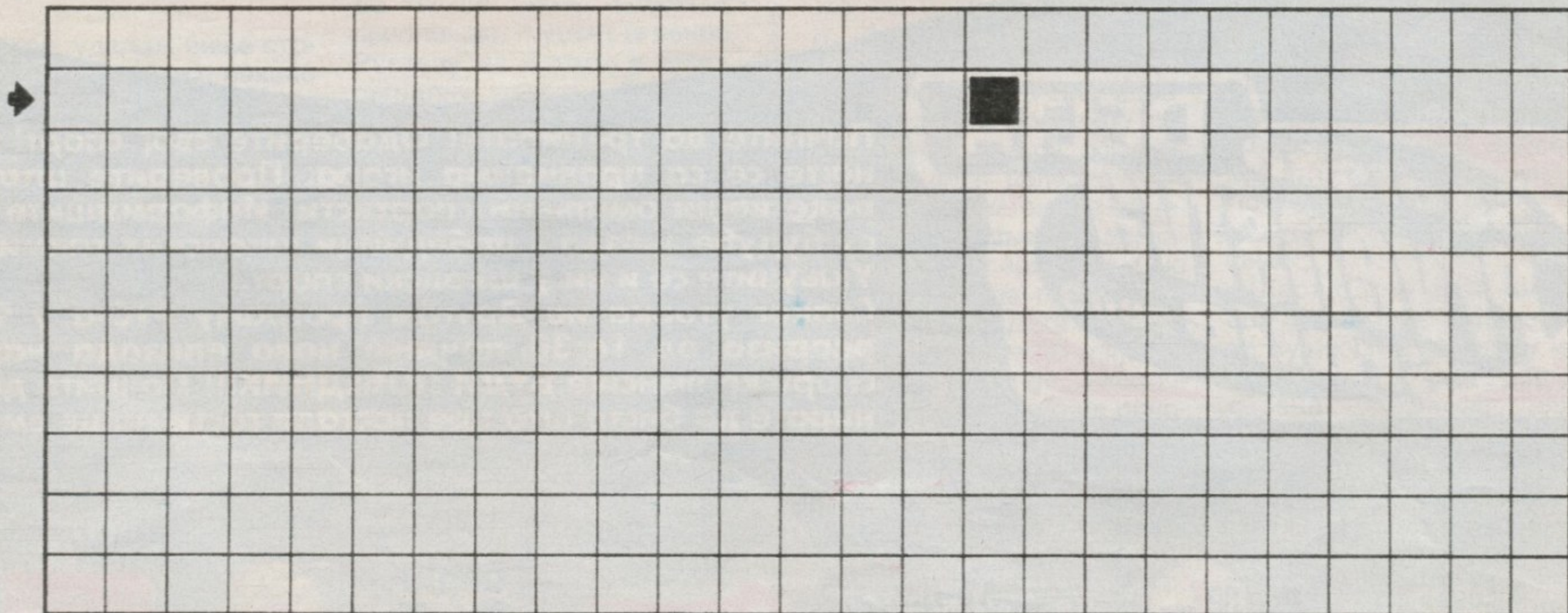

На слици је руски композитор, творац опере „Борис Годунов“. Његово име и презиме упишите у смеру стрелице, а укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

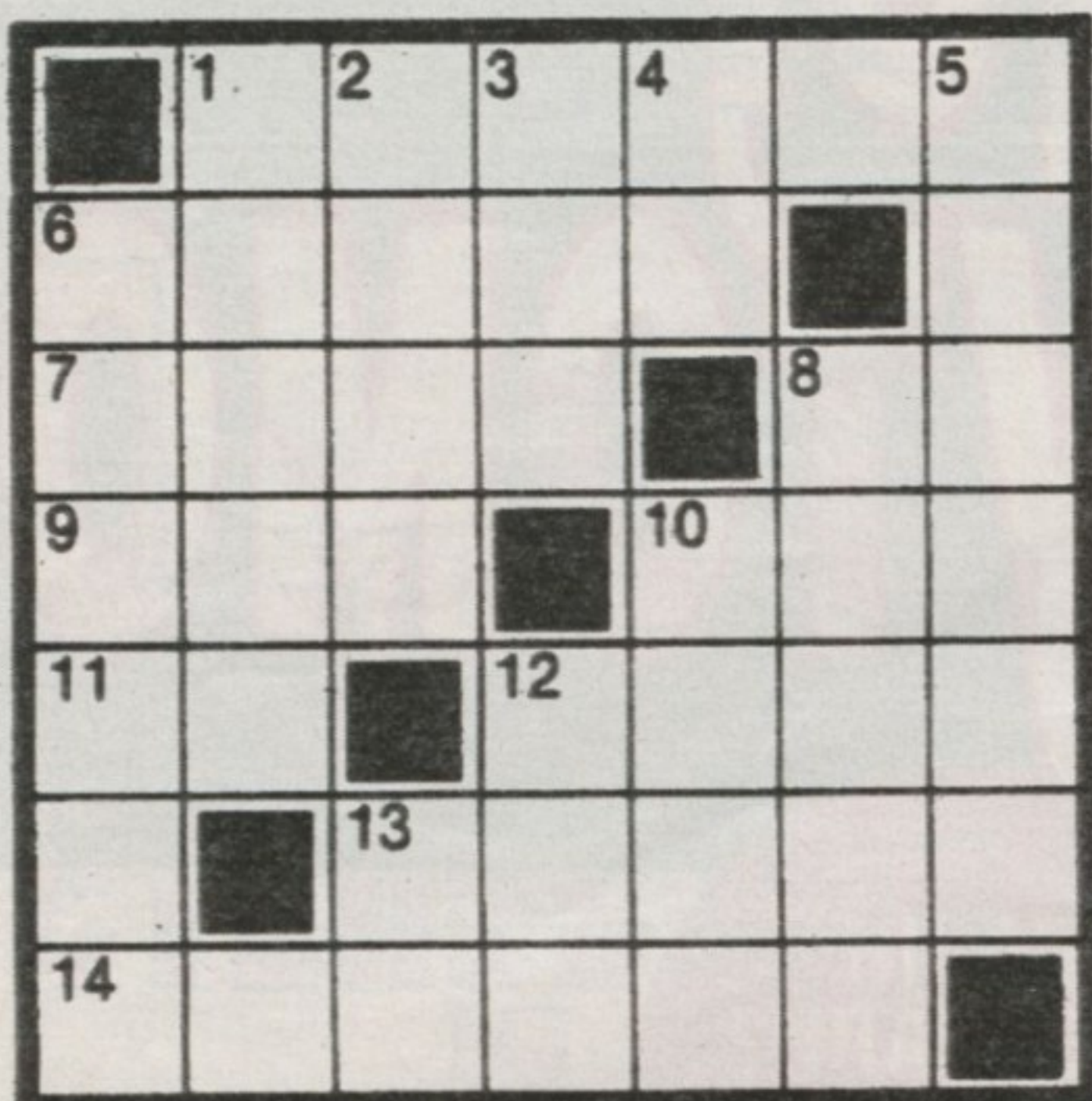
Водоравно: АВЕТ, АЛАДИН, АЛАКАЊЕ, АМЕРИКАНИСТИ, АНАКОНДА, ЕН, Ж, ЗЕТА, ИВО, ИЗДЕРИНА, ИРИЈАН, КИМ, КОМАДИНА, ЛАБ, МОРИС, МОРУНА, НЕДИРАК, О, ОЈЕДЕНОСТ, ОМОРИНА, ОР, ОРД, ОСТРВЦЕ, ОФСЕТ, ПРИСЛИ, РАД, РАДОВАН, РАТА, РОТАРИЈАНАЦ,

СКИЦА, ТАКО, ТАТАР, ТЕЛЕВИЗОР, ТОКСИНИ, ТРАПАВО, ТРИША, УТА.

Усправно: А, АД, АМ, АМПЕР, АРА, АРИЗОНА, ВИР, ДИ, ДОЛАМЕ, ДРАЖЕН, ЕДИ, ЕНЕ, ЕТИ, ЗАК, ИГ, ИКАД, ИЛА, ИНА, ИСА, ИСЛАМАБАД, КТИТОР, ЛИМУНАДА, МЕ, МОРНАР, НАРАВ, НК, НОТАРОШ, НУТРИЈЕ, ЊИ, О, ОВ, ОДИНАЦ, ОДНОС, ОКОВ, ОТКА, ОТО, РАСТРАЛ, РЕСТ, РИРИ, РОВ, С, САТИ, СЕВЕР, СОКО, СТМ, ТАПАТ, ТЕНО, ТИЦИЈАН, ТРАКА, ТРОСКА, УЗАНО, ФИКЦИЈЕ ■

300 УКРШТЕНИЦА

ВОДОРАВНО: 1. Кришом, потајно, 6. Име глумице Антонели, 7. Вулкан на Сицилији, 8. Иницијали глумца Јовановића, 9. Река у Тајланду (анаграм: ОПА), 10. Камен (песн.), 11. Ауто-ознака за Турску, 12. Индијански чамац, 13. ???, 14. Део плуга, лемеш ■

УСПРАВНО: 1. Запаљење слузне опне неког органа, 2. Вуна на овци, 3. ???, 4. Потврдна речца, 5. ???, 6. ???, 8. Харач, 10. Тканина земљане боје, 12. Слика и графичар Ђорђе Андрејевић, 13. Показна замена ■

МИТОЛОШКА ПИТАЛИЦА

Колико очију заједно имају Зевс, Аргус и Киклоп?

Решења
на страни
57

Радио
ПОЛИТИКА

(15-22.2.2003.)

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА

бр. 86/7

(У сарадњи са Round Records-ом)

1. (1) → **SUPERGRASS** – Seen The Light (4)
2. (5) → **RED HOT CHILI PEPPERS**
– Can't Stop (3)
3. (6) → **QUEENS OF THE STONE AGE**
– No One Knows (3)
4. (2) → **FOO FIGHTERS**
– Times Like These (5)
5. (4) → **BECK** – Lost Cause (6)
6. (3) → **WALLFLOWERS**
– When You're On Top (4)
7. (8) → **MOLOKO** – Familiar Feelings (3)
8. (7) → **FEEDER**
– Just The Way I'm Feeling (6)
9. (17) → **BADLY DRAWN BOY**
– Born Again (2)
10. (12) → **NICK CAVE & THE BAD SEEDS**
– Bring It On (2)
11. (–) → **CREED** – Don't Stop Dancing (1)
12. (13) → **SHIVAREE** – Goodnight Moon (4)
13. (–) → **AUDIO BULLYS** – We Don't Care (1)
14. (14) → **MASSIVE ATTACK** feat. **SINEAD O'CONNOR** – Special Cases (3)
15. (10) → **ASIAN DUB FOUNDATION**
– Fortress Europe (5)
16. (–) → **NO DOUBT** – Running (1)
17. (19) → **OASIS** – Songbird (2)
18. (–) → **THE ALL-AMERICAN REJECTS**
– Swing, Swing (1)
19. (15) → **PLANET FUNK** – Paraffin (4)
20. (9) → **KELLY OSBOURNE** – Shut Up! (6)
21. (11) → **DE PHAZZ** – True North (6)
22. (16) → **UNDERWORLD**
– Dinosaur Adventure 3D (5)
23. (18) → **ZWAN** – Honestly (7)
23. (23) → **SYSTEM OF A DOWN**
– Innervision (8)

Испали:

- 3 DOORS DOWN** – When I'm Gone (8)
ROBBIE WILLIAMS – Feel (7)
RICHARD ASHCROFT – Science Of Silence (7)
AUDIOSLAVE – Cochise (7)

Листу уређује и води Ах-Неша.
 Тонски реализатор Александар Зоричић.

105,2 и 91,5 MHz FM Stereo
 Субота, 22.15 – 23.59

Хит 2002. године
THE DANDY WARHOLS – Get Off

Прва места ове недеље:
DEUTSCHLAND SINGLE-CHART:
 1. **VARIOUS ARTISTS** – We Have A Dream

SVERIGES TOPPLISTAN – Singel:
 1. **EMINEM** – Lose Yourself

MTV Japan:
 1. **HIKARU UTADA** – Colors

MTV Brazil:
 1. **CREED** – Don't Stop Dancing

THE FABULOUS 40:
 1. **J-Lo** feat. **LL Cool J** – All I Have

ЧОВЕК ПА ШИМПАНЗА

Научници не деле исто мишљење кад се поведе расправа о интелигенцији животиња. Оно што једино није спорно јесте да од свих врста човек заузима убедљиво прво место. После дугогодишњих испитивања способности учења и обављања различитих задатака, Едвард Вилсон, професор зоологије на универзитету Харвард, саставио је ову ранг-листу.

Професор Вилсон узео је у обзир однос између оног што животиња научи и величину њеног мозга:

1. Човек
2. Шимпанза
3. Горила
4. Орангутан
5. Павијан
6. Гибон
7. Остале врсте мајмуна
8. Зубати кит
9. Делфин
10. Слон
11. Свиња

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Мозак шимпанзе тежак је 0,44 килограма.

ЖИВОТИЊЕ РЕКОРДЕРИ

Једно гнездо, три аутомоб

Ко најбрже лети, ко је првак у пливању? Најмањи и највећи примерци на копну, мору, у ваздуху...

Врсте које на свет донесу највећи број младунаца и оне које живе да би се оплодиле. Све сами зоо-асови

ЗОО ЦИНОВИ

ВРСТА	ИМЕ ЖИВОТИЊЕ	ДУЖИНА
Риба	Кит-ајкула	18 m
Копнени сисар	Афрички слон	4 m
Морски сисар	Плави кит	33,5 m
Мекушац	Џиновска атлантска сипа	6,1 m
Гмизавац	Азијски крокодил	10 m
Водоземац	Кинески џиновски саламандер	1,8 m
Птица	Ној	2,75 m
Љускар	Јапанска краба	2,75 m
Паук	Индијска шкорпија	29,2 cm
Инсект	Goliathus giganteus (голијат – афричка буба)	11cm

ПЛИВАЧКИ АСОВИ

ЖИВОТИЊА	БРЗИНА ИЗРАЖЕНА У Km/h
Врста сабљарке (Histiophorus)	110
Врста сабљарке (Makaira)	80
Плаворепа туна	74
Жуторепа туна	70
Плава ајкула	69
Врста скуше (Acanthocybium solandri)	66

НАЈБРЖИ НА КОПНУ

Гепард (на малим раздаљинама)	105
Антилопа (Antilocapra americana)	89
Монголска газела	80
Спрингбок (афричка газела)	80
Лав (на малим раздаљинама)	80
Томпсонова газела	76

четрдесет шест

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Групе џиновских сипа настањују воде Атлантског океана. Њихове очи имају пречник 50 центиметара.

НАЈПОСПАНИЈА СТОРЕЊА

ИМЕ ЖИВОТИЊЕ	ДНЕВНИ ПРОСЕК САТИ КОЈЕ ПРОВЕДУ У СЊУ
Коала	22
Двопрсти лењивац	20
Патуљасте смеђи шишмиш	19
Џиновски армадило	18

ЖИВОТИЊЕ ЗА „ГИНИСА“

НАЈВИША ЖИВОТИЊА

Одрасла жирафа из афричких савана достиже просечну висину од 5,9 метара ако се рачунају и рогови дужине између 15 и 22 центиметра.

НАЈБУЧНИЈИ ИНСЕКТ

Препознатљиво оглашавање цврчака може да се чује са удаљености од 400 метара.

НАЈГЛАСНИЈА КОПНЕНА ЖИВОТИЊА

Дозивање мајмуна дрекаваца одјекује кишним шумама и на раздаљини већој од три километра.

НАЈТЕЖИ МОРСКИ СИСАР

Плави кит вероватно је највећа животиња која је икада постојала на нашој планети. Овај морски сисар може да достигне тежину од 130 тона и дужину од 33,5 метара.

НАЈВИША ПТИЦА

Ној који настањује источне и јужне пределе Африке, висине 2,75 метара, убедљиво је највиша птица на Земљи. Није чудо што ова перната грдосија не може да лети.

НАЈГЛАСНИЈИ МОРСКИ СИСАР

Оглашавање плавог кита, изражено у децибелима, износи 188 јединица. Ови морски сисари могу један другог да чују и на раздаљини од 1600 километара.

НАЈДУЖА КОПНЕНА ЖИВОТИЊА

Краљевски питон може да порасте до дужине од 10,7 метара.

НАЈТЕЖА КОПНЕНА ЖИВОТИЊА

Афрички слон, дугачак око 7,3 метра, достигне тежину од 7000 килограма.

НАЈМАЊИ ПАС

Малешни чивава тежак је око 450 грама

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Ровчица не стиже да се одмори ни један секунд зато што непрекидно мора да жури за храном. Ако би стала, то би за ову малу животињу из реда бубоједа значило крај живота.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

У условима изузетно ниских температура срце жабе толико успори да начини 6 до 8 откуцаја у минути.

УСТРЕПАЛОГ СРЦА

ЖИВОТИЊА	БРЗИНА ОТКУЦАЈА СРЦА У 1'
Колибри	1000 и више
Слепи миш	750
Миш	500-600
Пиле	250-300
Мачка	120
Овца	75
Човек/крава	60-80
Коњ/лав	40
Жаба/камила	30

ЖИВОТИЊА	БРЗИНА ИЗРАЖЕНА У Km/h
Сиви соко (кад се обрушава на плен)	298
Сури или царски орао	240
Пишталлица	171
Птица фрегата	153
Врста дивље гуске	142
Амерички ронац (Merganser)	129

НАЈБРЖИ У ВАЗДУХУ

300 ПАТУЉЦИ

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Бумбарски колибри, тежак само 1,6 грама, толико је мали да свакодневно мора да поједе онолико хране колико износи половина његове тежине. У противном би угнуо.

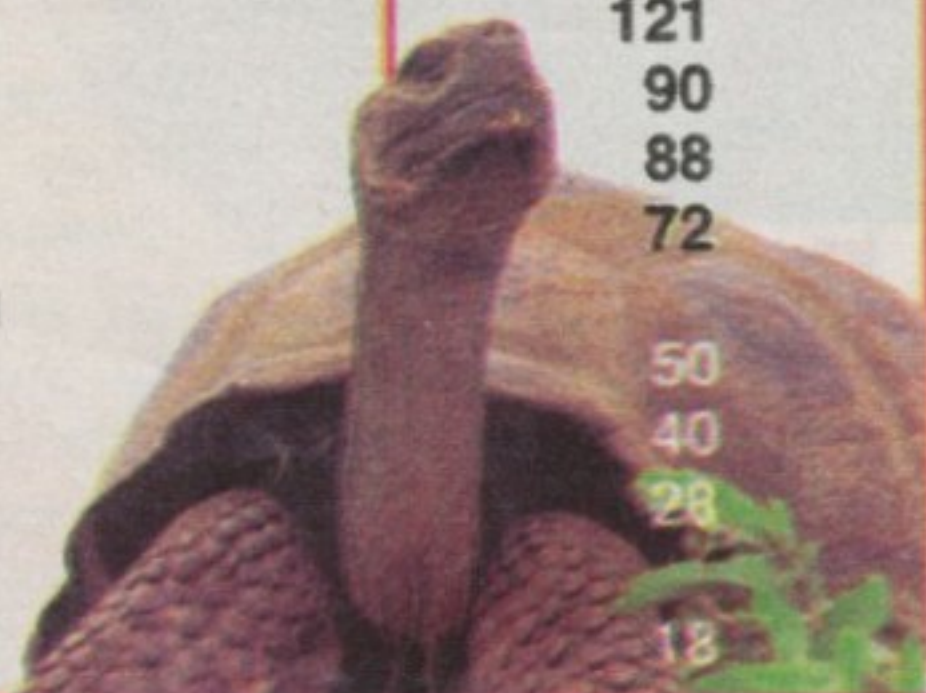
ЖИВОТНИ ВЕК

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Животни циклус домаће муве траје само 17 дана. На ранг-листи животиња које најкраће живе она је у самом врху.

ВРСТА	ИМЕ ЖИВОТИЊЕ	ДУЖИНА
Риба	Патуљаста главоч	8 mm
Сисар	Голи љиљак (Chiromeles)	160 mm
Мекушац	Ammonicera	величине зрна шећера
Гмизавац	Гео с Девичанских острва	18 mm
Водоземац	Жаба (Psyllophryne didactyla)	10,4 mm
Птица	Бумбарски колибри	56 mm
Љускар	Alonella (бува)	величине зрна соли
Паук	Патуљаста паук	види се под микроскопом
Инсект	Мимаридска оса	0,17 mm

ВРСТА	ИМЕ ЖИВОТИЊЕ	БРОЈ ГОДИНА
Мекушац	Капица (шкољка)	200
Гмизавац	Џиновска корњача	150
Копнени сисар	Човек	121
Морски сисар	Кит-убица	90
Риба	Европска јегуља	88
Птица	Андски кондор	72
Љускар	Северноамерички јастог	50
Водоземац	Обична жаба	40
Паук	Терафосид	28
Инсект	Краљевски мрав	18

ПРВО УДВАРАЊЕ, ПОТОМ ПОТОМСТВО

РЕКОРДЕРИ У КРАТКОЋИ УДВАРАЊА

После једне до три године у стадијуму ларве водени цвет (*Ephemera vulgata*), инсект из реда лажних мрежокрилаца, пре него што угне има само један дан времена да се оплоди и снесе јаја.

НАЈВЕЋИ БРОЈ ЈАЈА

Пантљичаре, које живе у цревима животиња, полажу и до милион јаја дневно током неколико година, али се готово ниједно јаје не оплоди.

Џиновска шкољка позната као капица током 40 година, једном годишње, положи и по милион јаја.

НАЈДУЖА ТРУДНОЋА

Пре него што их донесе на свет, женка азијског слона носи младунче 660 дана, односно 22 месеца.

НАЈКРАЋА ТРУДНОЋА

Женка опосума с Девичанских острва носећа је само 12 дана.

НАЈВЕЋА 300-БЕБА

Кад дођу на свет, младунци плавог кита дугачки су 6-8 метара и тешки 2-3 тоне. Дневно попију по 200 литара мајчиног млека.

НАЈПЛОДОНОСНИЈИ

Риба звана рода (*Mola*) у просеку леже по 30 милиона јаја, а некад и десет пута више. Разлог оволике плодности је то што само мали број потомака успе да преживи.

НАЈМЛАЂИ РОДИТЕЉ

Женка пацова може да се оплоди већ са 14 дана старости.

НАЈБРОЈНИЈЕ ПОТОМСТВО

Женка безрепог тенрека с Мадагаскара, сисара из реда Tenrecidae, у једном леглу добије и по 31 младунче.

НАЈТЕЖЕ ПТИЧЈЕ ГНЕЗДО

Белоглави орлови граде џиновска гнезда. Најтеже до сада нађено било је тешко три тоне – отприлике као три аутомобила.

НАЈВЕЋИ БРОЈ МЛАДУНАЦА

Преријска волухарица (*Microtus*) годишње и по 17 пута на свет донесе младе, што значи да свака женка овај свет обогати невероватним бројем од око 170 младунаца те врсте примитивних мишева.

Припремила Весна Софреновић

НЕКОМ РАТ,

Овај ред не изгледа сасвим природан. Ковање оружја један је од најстаријих заната и може се претпоставити да су богатство и моћ врло рано били засновани на том толико важном занимању. У неким књижевним делима има нагађања да је у старом веку неколико произвођача оружја постало имућно. Помиње се, на пример, да је грчки писац трагедија Софокле био син богатог атинског произвођача оружја Софила. Али, ни у Грчкој ни у Риму не настају велика богатства од производње оружја. И у средњем веку ковачи оружја остају часне занатлије. У тој делатности прве ратне добити не доноси производња, већ трговина оружјем. Први су почели да се богате власници рудника који произвођаче снабдевају рудом и примају углавном завршено оружје. Велики трговци руде у 15. и 16. веку Жак Кер и Јакоб Фугер увећали су свој иметак продајом оружја – нечасном радом за коју не постоје границе.

Већ у самим почецима Жака Кера оптужују да је, као добар хришћанин, снабдевао Турке бакром и другим материјалом потребним за наоружање. Јакоб Фугер, у то време већ папин банкар, за време турско-млетачког рата извози ратни материјал из ђеновског пристаништа ка Оријенту, за Турке.

На крају 16. века енглеске тополивнице увелико се баве извозом. Четири петине произведених топова у Енглеској било је кришом извезено у иностранство. Затим се краљица Елизабета умешала и монопол на извоз доделила двојици својих љубимаца. У грофовији Сасекс, у Енглеској, фабриканти оружја постају прави богаташи.

Младе силе журе

У 17. веку шведске тополивнице, у којима су делимично радили избегли Холанђани, снабдевају топовима половину Европе. Године 1704. у Горњој Шлеској трговац Георг фон Гише добија од цара право на коришћење рудника цинка и посвећује се ливењу топова од бронзе. Исте године Жан-Мартен Вандел, оснивач династије индустријалаца челика „Вандел“, наступа у лоренској индустрији наоружања купујући значајне гвожђарске радионице Хилена. Ускоро затим у Сарској области почиње де-

ПОДТИПНИ
ЗАБАВНИК

21.2.2003.

Први ратни профитери били су људи који су руковали оружјем; затим су дошли они који су куповали наоружање и на крају они који га производе

латност породице Штум која се касније определила за производњу оклопних плоча.

Луксембуршка област, богата гвожђем, као да је створена за индустрију наоружања. Радња Амсембург сама испоручује током ратних година од 1756. до 1761. чак 4650 топовских ђулади, 114.000 бомби и 4700 топовских зрна, бројке које су за то време рекорди.

Безобзирност којом произвођачи оружја продају своју робу свакоме ко може да плати почела је да забрињава владе појединих држава. Жан Батист Колбер, мини-

стар финансија Луја XIV, подстиче у Француској државну индустрију оружја. Ливнице и барутане расејане су по свим провинцијама. У осталим земљама владе се не усуђују да узму у своје руке производњу топова и задовољавају се давањем права надзором. Али, готово свуда, у 17. и 18. веку, држава подиже велике радионице за израду пушака и барута.

Младе војне велесиле журе се да створе индустрију оружја које ће припадати држави. Пруска фабрика пушака у Шпандау упошљава 1722. године више од 250 радника. У исто време у Русији

фабрика пушака коју оснива Петар Велики у Сестрореку запослила је 700 радника, фабрика у Тули 500 породица. Поред ових великих државних предузећа, приватна индустрија оружја задржава све до краја 18. века скромне размере. Тек у 19. веку приватна индустрија оружја и муниције постаје значајна.

Тада су у Енглеској почеле да се рађају напредније економске теорије, прихваћено је начело индустријске слободе, преовладао је убеђење да је приватни предузетник кога покреће сопствени материјални интерес способан за веће подухвате. Таква

схватања одржавају се и у индустрији оружја. Појављују се нова имена која у тој области постају симбол. Али, ниједно од тих предузећа није започело своју делатност као фабрика оружја. У Енглеској Армстронг оснива 1846. године радионицу за израду хидроелектричних машина и тек девет година касније, за време Кримског рата, прелази на производњу топова. Ливница „Викерс“ постоји од 1828. године, али тек од 1869. прави челик за топове. Круп почиње са ситним предметима од челика, а тридесет година од оснивања фабрике осваја производњу пушака и топова. Шнајдер почиње са парним машинама и тек после двадесет година прелази на производњу ратног материјала.

Круп је најстарији од ове „крупне четворице“. Међутим, прве деценије постојања куће „Круп“ нису ни најмање славне. Фридрих Круп, богати млади човек родом из Есена, наслеђује од своје бабе 120.000 талира и 1812. године оснива ливницу и ковачку радионицу. У то време свуда се праве опити да би се нашао начин производње каљеног челика који би био раван енглеском. Почела је жестока трка између озбиљних техничара и шарлатана око проналаска нових начина прављења челика. И Фридрих Круп узима удела у тој борби, али доживљава неуспех. После неколико година пропало му је велико породично богатство. Крупови су морали да напусте своју лепу кућу у Есену и да се преселе у кућицу за чувара.

Скуп је Круп

После смрти Фридриха Крупа његов син Алфред – оснивач „Крупових“ фабрика оружја – има мукe да исплива на површину. Посао води млади шеф, а упослено је шест радника који праве мале ваљке за израду новца и за јувелирске радове, затим кројачке и обућарске алатке и друге сличне предмете. Обрт износи 2000 талира годишње и пење се, за десет година неуморног рада, на 20.000.

четрдесет девет

Тек 1843. после годину и по дана проведених у Енглеској на студијама, Круп покушава да прави топове и пушке од каљеног челика. Понуду подноси пруском војном Министарству и прима следећи одговор: „Пруско оружје је тако добро да нема потребе за побољшањем“.

После тог првог неуспеха Алфред Круп шаље свој модел француском војном Министарству. Одговорили су му учтивије и похвалније, али наруџбина изостаје. Неколико туцета пушака које је успео да прода отишло је углавном приватним купцима. Главни разлог тадашњег Круповог неуспеха биле су његове претерано високе цене.

Алфред Круп нема много среће ни са својим првим покушајима ливења топовских цеви од каљеног челика. Овог пута мало су љубазнији у општем одељењу војног Министарства у Берлину, али одмах захтевају ливење толико тешког топа да есенске пећи нису у стању да испуне тај захтев.

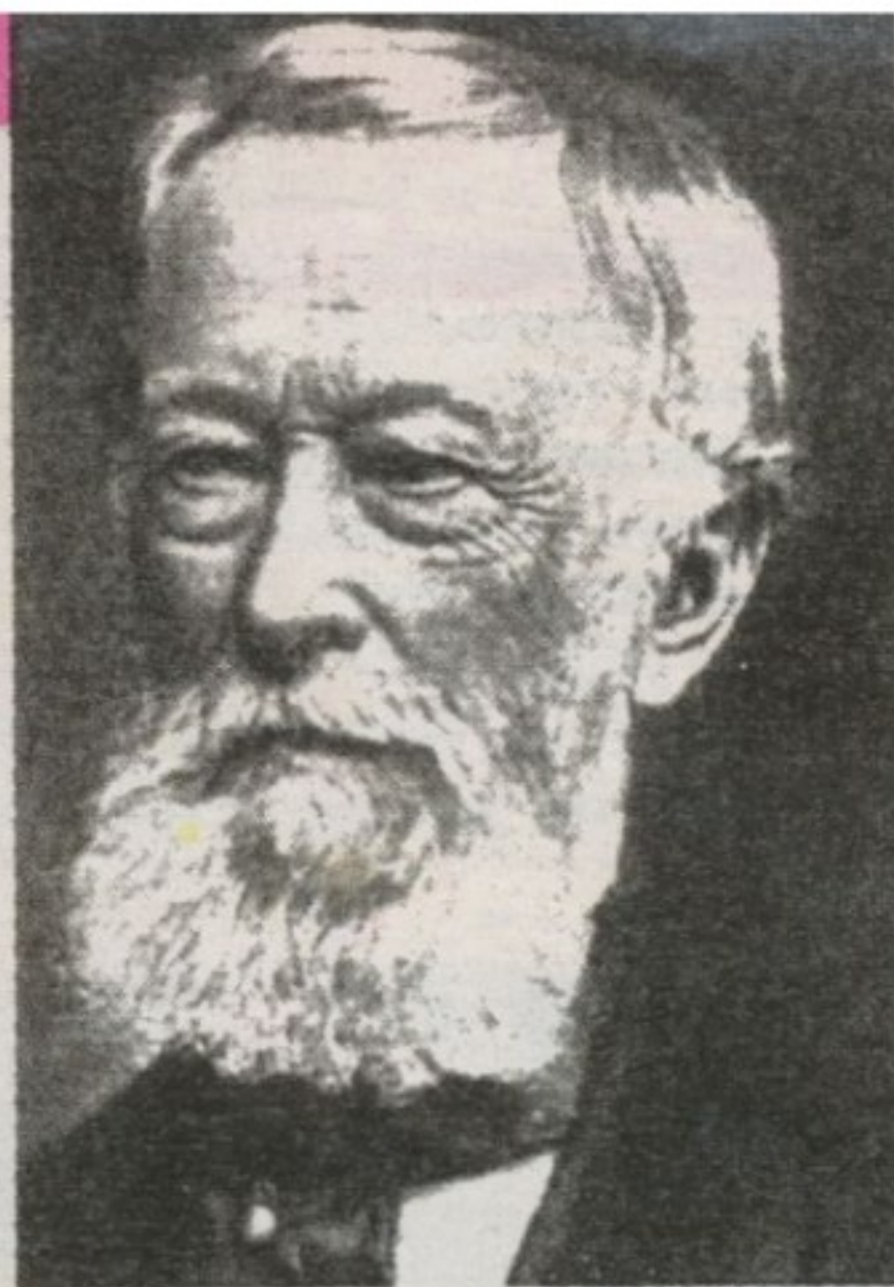
Прошле су две године док Круп најзад није успео да излије свој први **п о л с к и** топ. Дуго

се колеба између Берлина и Париза – коме да га понуди. Најзад се одлучује за Берлин, али пруска престоница остаје за Круп, бар у првом делу његове каријере, станица испаштања. Наилази мартовска револуција 1848. године и први Крупов топ остаје да лежи заборављен у војним фабрикама у Шпадену.

Нобел у игри

У међувремену Круп тврдоглаво покушава да избије и на француско и на енглеско тржиште наоружања. Он сматра за част да постане снабдевач енглеске морнарице и да докаже целом свету да је квалитетом својих производа превазишао британске супарнике. Парадира са својим најновијим моделима топова на светским изложбама двеју држава. Да би на најупечатљивији начин показао могућности своје фабрике, шаље цинковске блокове челика у престонице западне Европе. Једно од тих челичних чудовишта ломи кола која га возе улицама Париза и, кад је најзад стигло на место које му је намењено, проваљује под изложбеног павиљона. Ето, заиста, успеха „који све ломи“.

Зачудо, Крупово оружје још нема купаца. Владарима поклања своје изложене топове у нади да ће потом приспети поруџбине. Најзад се појављује један озбиљан поруџилац: вице-

Alfred Nobel

краљ Египта наручује шест топова најновијег типа приказаног на Париској изложби. А затим стижу поруџбине за још тридесет комада. Али, где су Французи?

Круп чини немогуће да би Наполеону III привукао пажњу на своје производе. Цар је, међутим, окружен многима који се баве топовима и експлозивом. У Париз је стигао и млади Швеђанин по имену Нобел који прави опите са новим експлозивним материјама.

Алфред Нобел је из породице чувених инжењера која се на североистоку Европе успешно бавила ратном индустријом. Његов отац зарадио је силан новац у Русији за време Кримског рата производећи мине и торпеда, али мир је финансијски потпуно упропастио Нобелове. Наполеон III, који воли да игра улогу међународног мецене, не отвара, истина, своју приватну касу да би помогао

младог шведског инжењера Алфреда Нобела, али га препоручује банкару Переру. Нобелу је то довољно да добије 100.000 франака за подизање фабрике у Шведској. То је зачетак Нобеловог труста експлозива, чији су се производи показали као страшно оружје за време француско-немачког рата 1870. године.

И Круп, као и Нобел, тежи двоструком циљу у Паризу: чека поруџбине и новац. Наравно, њему је стало до свога другачијих од оних које тражи млади Нобел. Круп се упиње да добије у Паризу кредит од 20 милиона франака. Банка Сејиер, иста она која стоји иза Шнајдерових фабрика оружја, рада је да Крупу понуди кредит. Но, за Крупа је то само добар повод да оде до Берлина и каже Бизмарку – који је у то време био министар иностраних послова и председник пруске владе – како му је у Француској понуђена велика свота. Прими ли га, његово предузеће постало би мало-помало француска својина. Ако, дакле, пруска држава жели да Крупове фабрике остану „пруске“, она мора брзо да се одлучи да га помогне.

И једном и другом

Бизмарк који је већ увећавало заокупљен припремама за рат против Аустрије допушта да га Алфред Круп „ухвати у канџе“ својом лукавошћу и убеђује краља да овом фабриканту одмах додели милион и по талира. Но, то патриоту Крупа не спречава да после неколико дана прими и кредит од четири милиона франака од француске банке Сејиер. Слободно тржиште оружја никад није имало ватренијег заговорника.

У рату између Пруске и Аустрије 1866. године Круп прави топове како непријатељима Пруске тако и самој Пруској и посао цвета. Наружбине за топове толико су многобројне да у Круповој фабрици у Есену и поред повећања броја радника са 2000 на 8000 не стижу да испоруче оружје на време. Пруска тражи брзу испоруку јер је дала велике своте новца унапред. Али, и Аустрија тражи од Крупа 24 топа тешке артиљерије. Осим тога, државе јужне Немачке, савезници Аустрије, у журби се обраћају Крупу како би се снабдели оружјем.

У Берлину добро знају да Круп ради за обе стране. Пруска влада стидљиво га пози-

Немачки топ за Париз, познатији као Дебела Берта, симбол је далекометног оружја. Овим Круповим топом Немци су марта 1918. отпочели бомбардовање Париза са удаљености од 107 километара

ва да се обавезе да више неће продавати топове Аустрији. Круп одговара са неколико неодређених реченица које га ничим не обавезују. У писму пруском министру војном Фон Рону он кратко изјављује: „Политичке прилике нису сасвим познате. Настављам свој посао у потпуном миру и ако не могу да га обављам у складу са својом љубави према отаџбини и својом трговачком части, више волим да се потпуно одрекнем сваке делатности. Продаћу своје фабрике и бићу богат и независан човек“.

Фон Рон, који није ни плашљив ни претерано доброћудан, прихвата, не трепнувши, дрску изјаву фабриканта топова из Есена. Очигледно није желео да се свађа са тако важном личношћу.

Осим продаје оружја Пруској, Аустрији и државама са југа Немачке, Круп је успео да закључи повољне уговоре и са неким другим европским и ваневропским земљама. И Русија је постала његов купац и наручила „робу“ за милион и по талира.

Крупово лично богатство процењује се у то време на петнаест милиона талира. На једном брду у околини Есена подигао је раскошну пољску кућу, вилу Хигел – с видиковцем, мањезом, великим парком... Круп живи богато, позива владаре и високе достојанственике из свих земаља света. Његов сто увек је богато постављен за све војне личности које долазе да посете чувену фабрику челика у Есену.

Задимљена рупа на обали Рура претвара се у модерно индустријско средиште у ком је Круп неприкосновени владар ■

Љ. Вићановић

Зрно за Дебелу Берту (у средини) и барутно пуњење (десно) у поређењу с висином војника

ПОДТИПНИ
ЗАБАВНИК
21.2.2003.

ЗАШТО КАКО ?

КАКО кактуси живе без воде?

Свако живо биће настањено у пустињи мора да се навикне да опстаје са врло мало воде. Тако и кактуси, симболи готово сваке пустиње, успевају да преживе дуга раздобља без кише.

Биљке које расту под уобичајеним условима троше много воде. Лишће преузима воду из сока, па она кроз лишће и испарава. Кактус нема лишће, а стабљике су му такве да је врло мало површине непосредно изложено Сунчевим зрацима. Он готово уопште не испушта влагу. Поред тога, стабљике су му дебеле, па у њима може да се нагомила знатна количина воде. Пошто је бодљикав, кактус на тај начин чува своју воду само за себе јер његове бодље одбијају жедне животиње. На овај начин неки кактуси могу без воде да живе и до две године ■

КАКО се крећу пужеви?

Пужеви су толико споре животиње да су и у пословицу ушли. А како и не би били спори кад немају ноге. Њихово „стопало“ је њихов доњи део тела.

То „стопало“ је потпуно равно и глатко, али у свом саставу има мноштво мишића који пужу служе да се креће. Да би се што лакше кретао, „стопало“ садржи осетљиве жлезде које луче љигаву течност, тако да пуж једноставно клизи по површини. Оно је и веома грубо и, захваљујући томе, може да прелази и најоштрије површине а да се не повреди!

Природњаци кажу да пуж никада не залута. Не зато што је спор па не стиже далеко, него зато што има нагон који га увек враћа у скровиште без обзира колико је од њега одмакао. Иако није тежи од 15 грама, у стању је да за собом вуче терет тежак и до пола килограма! ■

ЗАШТО нам кафа даје додатну снагу?

Најпознатији и најважнији састојак кафе је кофеин. После попијене кафе, он се апсорбује – прелази у крв – подстиче рад мозга, повећава будност, пажњу, расположење...

Једна шољица кафе има око 100–150 mg кофеина, па колико год говорили да је штетна, у умереним количинама неће нашкодити.

Наравно, претеривање с кафом, као и у било чему, није добро. Најчешће невоље које се у том случају јављају су несаница, узнемиреност, лупање срца и бол у желуцу.

Ако вам баш смета кофеин, или ако једноставно не желите да уносите у организам штетне састојке који имају снажно дејство, ту је данас кафа без кофеина. Она је готово ослобођена ове твари – отклоњено је бар 97,5 одсто кофеина ■

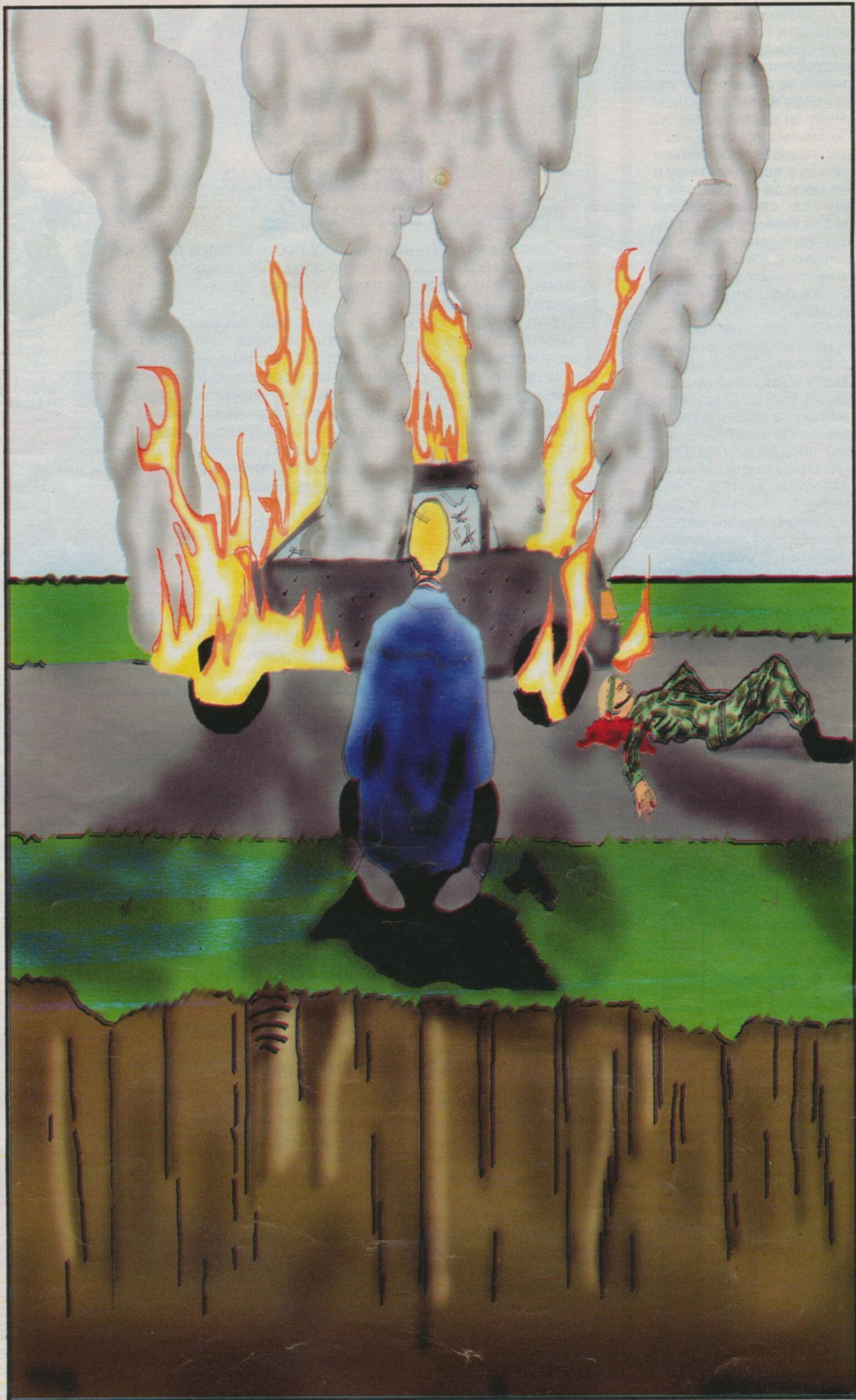
В. Р.

ДУГАМЕН

СЦЕНАРИО:
НЕМАЊА БАТАЛОВИЋ
ЦРТЕЖ:
МАРКО МИЛИЧЕВИЋ

19
Огласно
Политика

Шта сам згрешио?
ЗАШТО, ЗАШТО???
Нека су проклети!

Осветићу вам се за
све што сте урадили!
Уништићу вам сваки план
макар ми то било
последње што ћу учинити!!!

Илустровао Добросав Боб Живковић

ЧЕТВРТ ВЕКА

ГАРФИЛДА

Драги Забавниче,
Можеш ли да ми кажеш
како је настао стрип
„Гарфилд“?

ТАЦА
Смедерево

JIM DAVIS 6-5

Наранџастог, пруга-
стог мачора склоног
ленчарењу створио је
амерички цртач стрипа
Џим Дејвис. Стрип „Гар-
филд“ први пут се поја-
вио у америчким нови-
нама 1978. године тако

да познати мачак сада
има већ 25 година. Убр-
зо је лукави Гарфилд
заиграо и на телевизији,
као главни лик у истоиме-
ним цртаним филмовима.
Стрип албуми, штампани
најпре у САД, већ од 1980.
године почели су да дости-
жу милионске тираже. Од
тада Гарфилдова популар-
ност не јењава. Његов лик
појављује се на честиткама,
школским свескама, маји-
цама, шољама, као и на
многим украсним предме-
тима. Подразумева се да
мачак Гарфилд има и соп-
ствени сајт на Интернету■

ПОГЛЕД КРОЗ ХАРТИЈУ!

Зашто замашћена хар-
тија постаје провиднија?

СНЕЖАНА
Нови Пазар

Када на хартију капне
или се размаже масноћа,
њени молекули приањају за
молекуле целулозе мењају-
ћи индекс преламања све-
тлости папира. Осим тога,
масноћа попуњава микро-
скопске просторе између
влакана целулозе које је
пре тога заузимао ваздух.

На тај начин светлост се
више прелама, а мање упија
(због смањеног присуства вазду-
ха). Ова појава назива се „скете-
ринг“, то јест ширење светло-
них таласа у свим правцима не-
станком молекула ваздуха. Крај-
њи резултат је већа провидност
хартије■

И ЛИЦЕ ИМА КИШОБРАН

Да ли су обрве само украс на лицу или имају и
неку другу улогу?

МИЛИЦА, IV / 3
ОШ „Свети Сава“
Београд

Данашња мода налаже истањене и поткресане обрве. Косма-
те и разбарушене, кажу људи који брину о изгледу познатих
личности, кваре изглед лица. Наравно, ово правило важи
углавном за женски род, већина мушкараца најчешће се наро-
гуши и на саму помисао да им се неко приближи с пинцетом и
ишчупа иједну длаку.

Кад је човек бесан, несвесно скупи веће, као да околини
даје знак: не прилази, уједам! Али, обрве нису само украс
или нека врста знака распознавања нечијег расположења,
оне имају и другу важну улогу. Кад је велика врућина и чо-
век почне да се зноји, зној се слива с чела право према очи-
ма. Обрве, као заштитни свод, спречавају да нам зној
уђе у очи. Слично је и када пада киша, а човек нема
чиме да се заштити. Као да у дну чела имамо угра-
ђене олуке, обрве одводе течност низ образе и не до-
звољавају да нам вода замути поглед■

СЛИКЕ ПО ТЕЛУ

Моја најбоља другарица недавно је истетовирала малог змаја на мишици. Волела бих да знам ко је први смислио ову „уметност“.

ЛИДИЈА Ђ.
Београд

Сама реч ушла је у европске језике преко речи „татау“ која се користи на Тахитију. Трагови тетовирања откривени су на египатским мумијама из другог миленијума пре наше ере. Херодот и Тацит, познати хеленски и римски историчари, спомињу тетовирање код Трачана, Грка, Гала, Германа, Брита. Римљани су, рецимо, тетовирали криминалце и робове све до појаве хришћанства.

Осликавање људског тела уношењем, односно урезивањем или убадањем, неизбрисивог пигмента у кожу у неким народима сматра се магичним чином. Тетовирањем се човек брани од болести и других несрећа, означава прелаз од младићког у зрело доба, потврђује положај и племенску припадност.

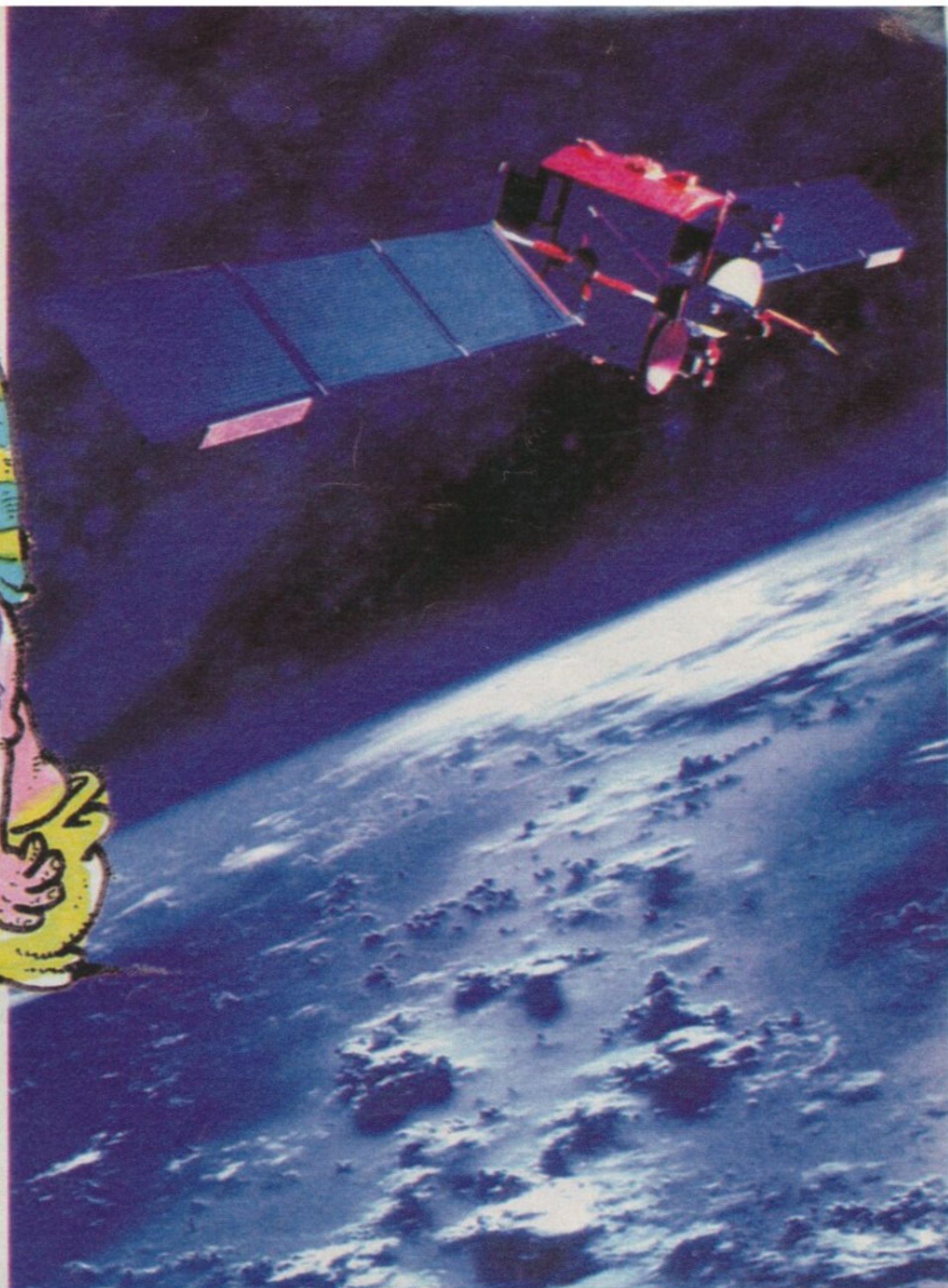
У Америци је 1881. године направљен први електрични апарат за тетовирање. Можда ниси знала да тетовирањем може да се пренесе вирусна жутица, у најгорем случају и да изазове рак коже■

P.S. За све којима треба друг нека ми пишу на адресу:

Тот крај Петра I 39/
29230 Хабад
(за Татјану Прикаров)

P.S.S. Герфила је најбољи!

JA VOLIM PTT VVV

НЕБО ПУНО САТЕЛИТА

Знаш да ми се све мање мили да уживам у звезданом небу јер, како ме све више пријатеља уверава, то што нам светлуца у ноћи нису звезде него сателити. Како могу да препознам ове „вештачке звезде“?

ВЕСНА – БЕСНА
Нови Сад

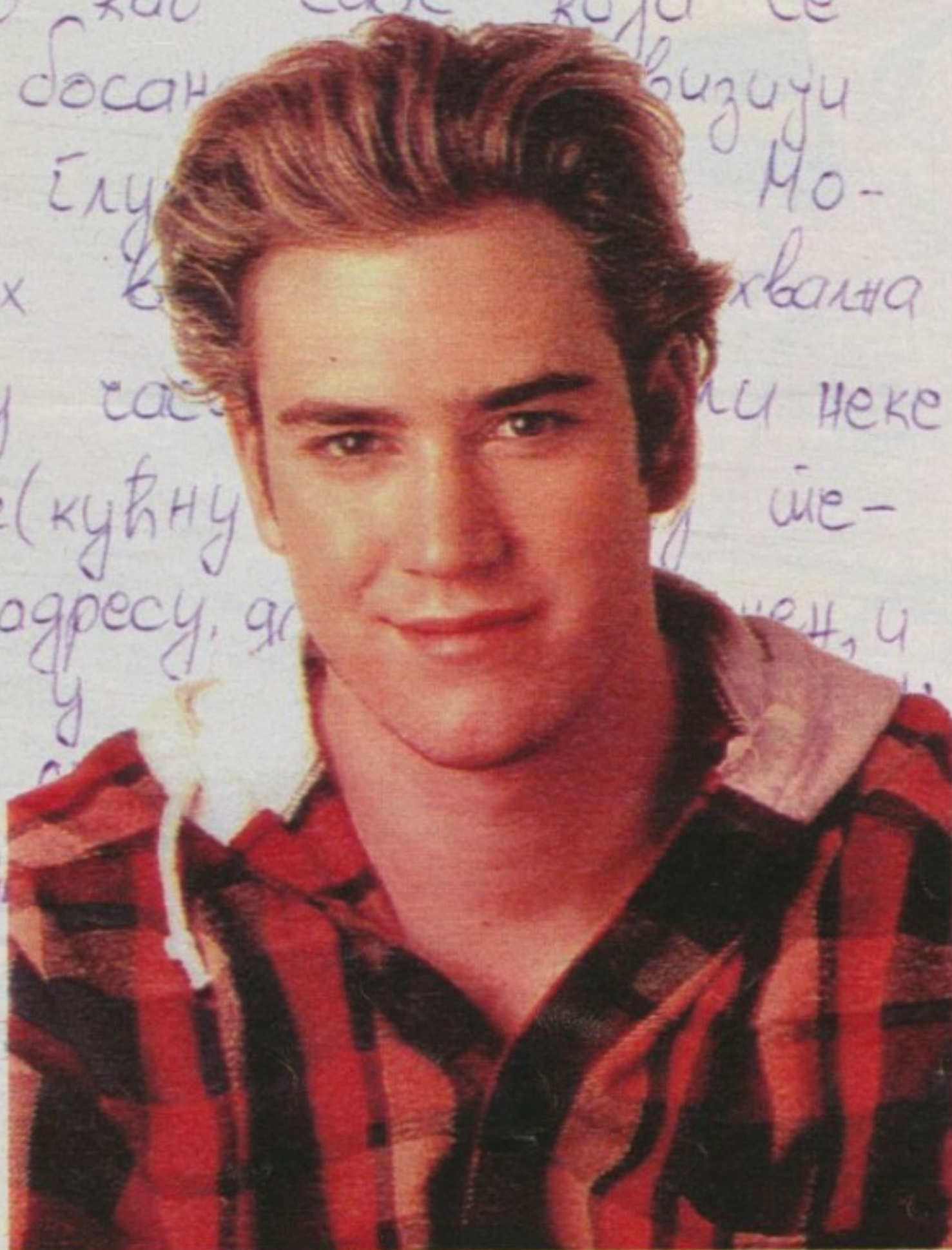
Тачно је да одсјај Сунца на једном од 26.000 сателита колико блиста светлошћу у Земљиној орбити лако може да превари људско око. Свакој од ових „вештачких звезда“ потребно је око 90 минута да обиђе око Земље, односно да испуни круг од 360 степени. Ево шта треба да урадиш:

испружи руку, управи кажипрст у правцу неке звезде која ти је сумњива и држи га непомично 25 секунди. Ако светлуцава тачка на небу пређе с једног краја јагодице кажипрста на други, што је раздаљина од отприлике 1,5 степени, то што гледаш један је од сателита ■

Драги забавници,

ДЕЧАК МАРК ЈЕ ПОРАСТАО

Зовем се Биљана из Ниша. Већ годину дана сам заљубљена у глумца Mark-Paul GosseLaar-a. Глуми у серији „Звоно као спас“ која се емитовала на Босанској телевизији ОВН. У серији глуми Мо-риса. Била бих веома срећна ако би сине у каси неке његове податке (кућну телефон, е-таил адресу, да ли глуми у филму). Знам да сине али шакоће за сјању да ми

Драга Биљана!

Нажалост, изгледа да си закаснила... Али, имај у виду да ниси једина која је безнадежно заљубљена! Марк Госелар је ожењен, и то од 1996. године, Лисом Ен Расел коју је одавно упознао. Венчали су се на Хавајима, живе у околини Лос Анђелеса, имају два пса и коња! То не значи да ти, из њему далеког Ниша, не треба да се дивиш. Разуме се, док се не појави неко ко ће теби бити и занимљивији и лепши...

Верујемо да би ти било драго да сазнаш неке податке о глумцу у кога си заљубљена. Марк Пол Хари Госелар рођен је 1. марта 1974. године у Панорама Ситију у Калифорнији. Он је најмлађе дете холандских досељеника и једини од четворице браће и сестара који је рођен у Сједињеним Америчким Државама. Отац га од милоште зове Ку-Ку, а међу пријатељима је познат по надимку Хумпи. Иако је још као дечак сањао да постане архитекта, почео је да глуми већ у десетој години и то у комичним телевизијским серијама. Први успех који је постигао био је у серији коју и ти помињеш – „Звоно као спас“. Марку је тада било петнаест година и то је онај дечак који се теби допао. Од 1988. године глуми у играним филмовима. До сада је снимно чак деветнаест. Један од најпознатијих је „Принцеза и маринач“ у режији Мајка Роба у коме Марк игра америчког маринач заљубљеног у бахамску принцезу.

Марк има смеђу косу, бадемасте очи, највише воли црну и белу боју, а његови омиљени глумци су Алан Аркин и Џек Николсон. Не воли ресторане, већ домаћу здраву храну и бави се спортом. Ако треба да путује, то најрадије чини својим мотоциклом ■

ЧИК ПОГОДИ! РЕШЕЊА:

Породица Полутановић

Нису могли да је дохвате. Сабирајући $1 + 1/2 + 1/4 + 1/8 \dots + 1/n$ потребно је да је n бесконачно да би се стигло до 2, а осим тога њих није могло да буде ни бесконачно нити су могли да буду нижи од одређене висине. Тегла са слатким била је један центиметар виша од два метра, па самим тим и ван домета ове породице ■

Рекорд у рачунању

Треба само приметити да је збир првог и последњег броја (1 и 100) 101 и да је једнак збиру другог и претпоследњег броја (2 и 99). Исто се може рећи и за трећи и трећи од краја (3 и 98) и тако даље. Таквих сума има 50 (последња је 50 и 51). Дакле, добија се:

$$50 \times 101 = 5050.$$

Да ли је то тешко доказати? Покушајте с бројевима од 1 до 10:

$$1 + 10 = 11$$

$$2 + 9 = 11$$

$$5 + 6 = 11$$

Потрага за медведом

Не
само
црвено

Реч је о белом медведу јер овако нешто може да се догоди само ако се крене са Северног пола ■

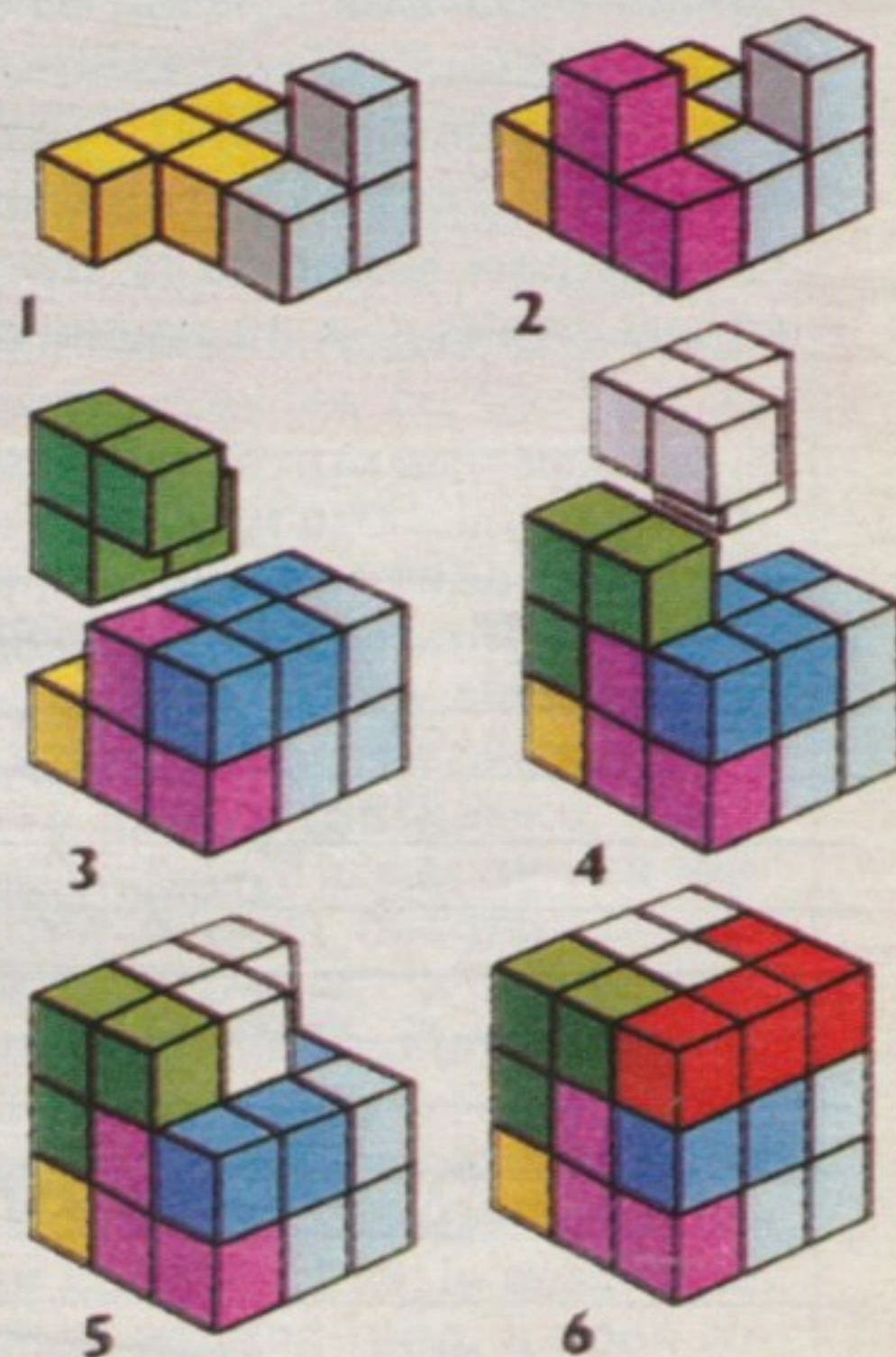
Талес и Кеопсова пирамида

Пирамида је непровидан предмет. Да би измерио део сенке која пада у пирамиду, Талес је сачекао да буде тачно подне када Сунчеви зраци падају усправно на осветљену површину будући да је лице пирамиде окренуто ка југу. Због тога је дужина сенке збир између дела сенке која се налази испред основе пирамиде, плус половина њене странице 3X. Прича се да је Талес чекао дан када су зраци били под углом од 45 степени, тако да дужина сенке са врха пирамиде буде једнака висини пирамиде (стварајући једнакокраки правоугаони троугао. По томе, пирамида је висока 147 метара ■

МОЗГАЛИЦЕ ЗА SOMA CUBE

РЕШЕЊА:

Идеја рођена на часу

ПОДРУЖНИК
ЗАБАВНИК
21. 2. 2003.

Дописујте се, људи!

Јована Шушиловић, Тадеуша Кошћушка 66/5, 11000 Београд – има 12 година, сакупља привеске и салвете, обожава музику и жели да се дописује с вршњацима ■

Марија Милошевић, 17, НОУ дивизије 43, 32300 Горњи Милановац – има 13 година и жели да се на српском и енглеском језику дописује с девојчицама и дечацима ■

Илија Мићковић, Војводе Мишића 16, 32300 Горњи Милановац – има 10 година, обожава видео-игре, шах и беоуе ■

Татјана Пушкар, Тр краља Петра Првог 39/1, 21230 Жабал – жели да се дописује са девојчицама и дечацима из целе земље ■

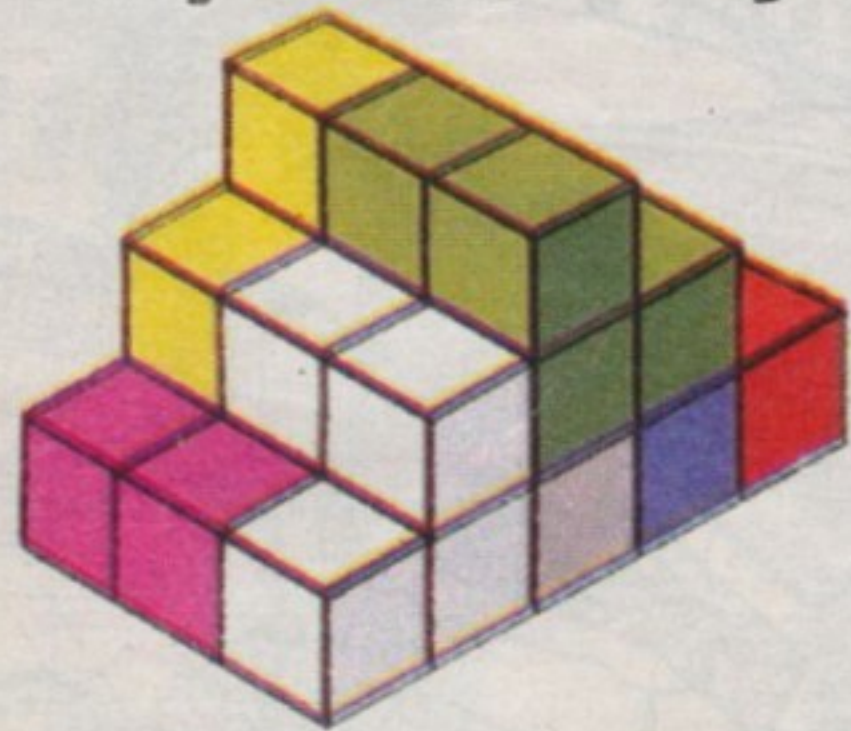
Марија Радусиновић, Кружни пут 10, 11309 Лештане – има 13 година, сакупља постере познатих личности, воли музику, игру и дружење ■

Бојан Васић, Филипа Вишњица 20, 76320 Бијељина – жели да се дописује са читаоцима „Политикиног Забавника“, без обзира на године, а воли књижевност, спорт, музику и пецање ■

Катарина Ковач, Народ-ног фронта 28, 21000 Нови Сад – ђак је првак, свира виолиону и жели да се дописује с вршњацима ■

Намештајући 7 форми на правиан начин, може се направити коцка. На цртежу видите једно од могућих решења, јер је 1961. године Џон Конвеј проценио да их има 240! Коначно решење је 3x3x3. То је soma cube. Пит Хајн је термин „сума“ узео из романа „Храбри нови свет“ Олдоуса Хакслија, који је у Енглеској први пут објављен 1932. У роману је „сума“ једна врста умирујуће дроге. Друга реч означава и куб, неки број подигнут на трећи степен, али и коцку ■

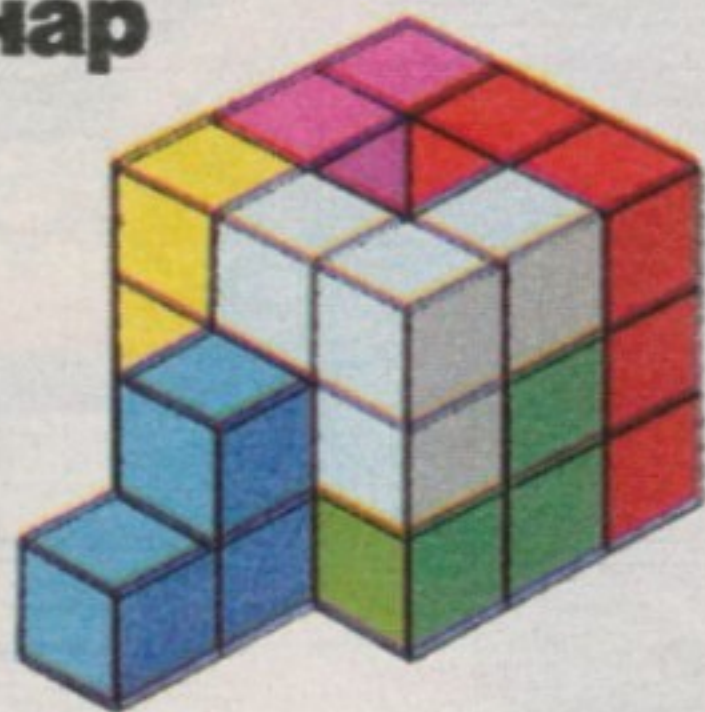
Степенице и пирамиде Маја

Примећује се да степенице чине три слоја: $3 \times 5 + 3 \times 3 + 3 \times 1$

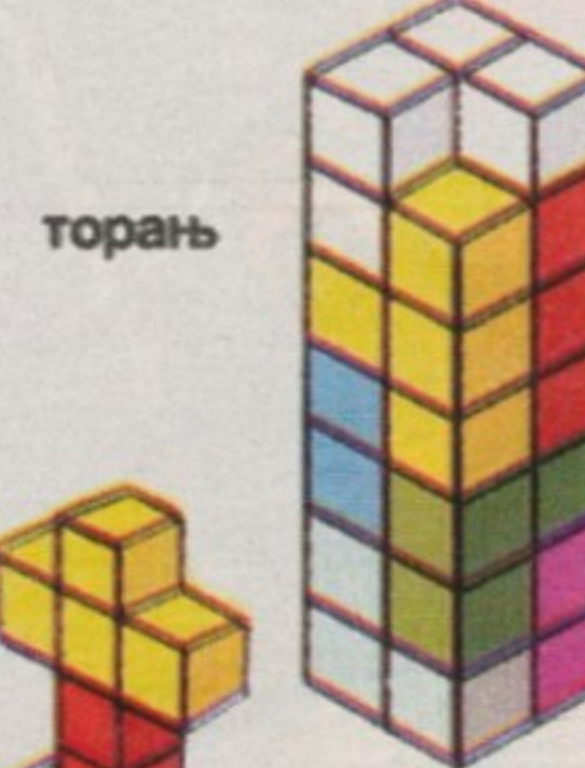
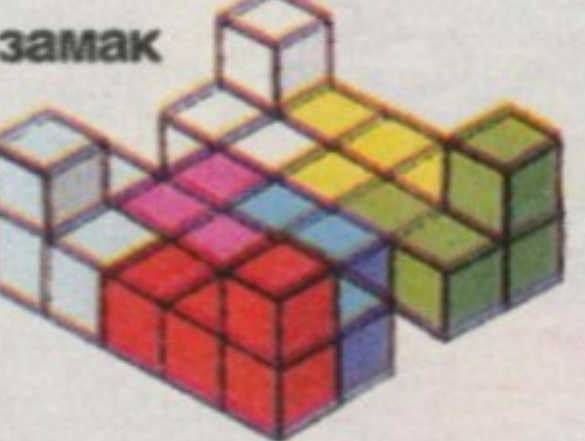
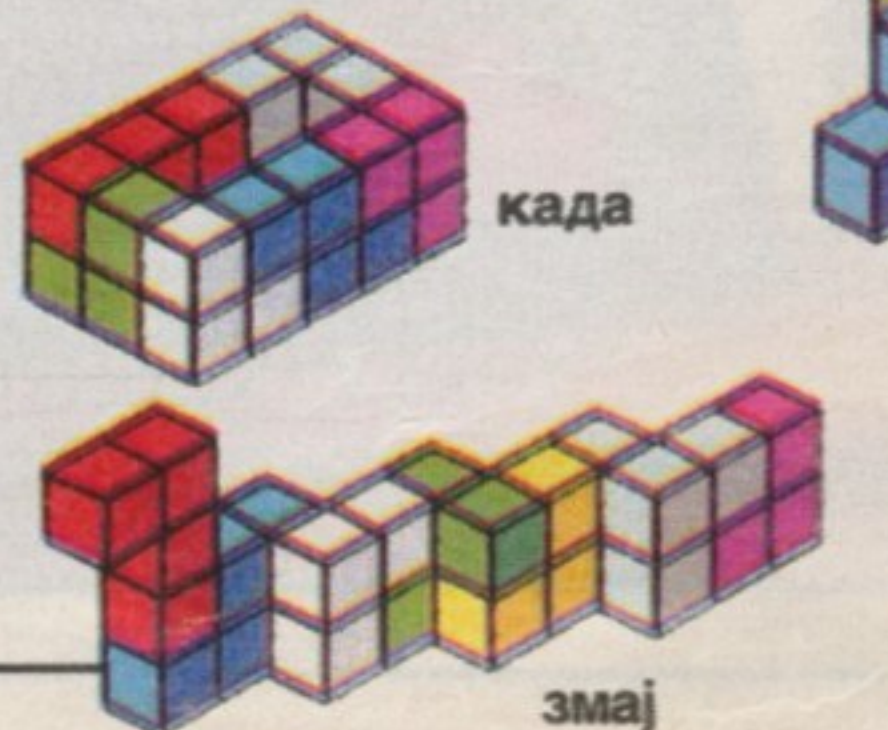
= 27 коцкица. Да бисте то разумели, показујемо решење. Пирамида Маја је засигурно немогућа грађевина, будући да је чине 35 коцкица ■

Колико је дубок бунар

Дубок је три коцке, јер је велика коцка $3 \times 3 \times 3 = 27$, из које су извађене три коцкице које праве степенице ■

Кауч од коцкица

Ево како треба складати предмете од седам делова soma cube. Форме у основи можете препознати по бојама: то су исте оне с почетка ове приче ■

РЕШЕЊА

СПОЈИТЕ ПАР

1. г, 2. ђ, 3. и, 4. з, 5. ж,
6. а, 7. д, 8. в, 9. б, 10. е.

АНАГРАМ

Пећка патријаршија

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

Американисти, офсет, моруна, Модест Мусоргски, телевизор, Присли, тако, токсини, рата, ен, татар, острвце, омори-на, рад, Морис, Ким, Иво, ута, Орд, рота-ријанац, оједеност, ор, о, Лаб, Зета, из-дерина, Триша, трапаво, иријан, неди-рак, ж, комадина, анаконда, алакање, авет, Радован, скица, Аладин ■

ЗОО УКРШТЕНИЦА

крадом, Лаура, а, Етна, ДЈ, Пао, кам, ТР, кану, тукан, раоник ■

МИТОЛОШКА ПИТАЛИЦА

103 (2 + 100 + 1)

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 2663

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор Дарко Рибникар

Издаје и штампа **ПОЛИТИКА**
Newspapers and Magazines (PNM) d.o.o.

Заменик главног и одговорног уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник стрипа Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрногић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Зоран Петканић
Митра Тилев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3373-249
Техничка редакција 3373-334
централа 3373-111 и 3373-191
претплата 3373-084

Маркетинг агенција Македонска 31/Л,
тел. 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 195,00 дин. 3 месеца 585,00 дин. 6 месеци 1170,00 дин.
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK
Југославија АД Београд је: 265-1100310000080-03 и
текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-32172-87

Претплату слати уз обавезну назнаку:
**ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“**

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 69 EUR или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група – Европа: 96 EUR. II група – Азија – Африка: 102 EUR. III група – Америка – Аустралија: 108 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ у EUR

за иностранство вршити преко:
(или противвредност осталих валута)

I RAIFFEISEN ZENTRAL BANK
Swift code: RZBAATWW-VIENNA Austria
Корисничка банка: 55.052.658
Raiffeisenbank Југославија АД Београд – Ресавска 22
Swift code: RZBJYUBG
Корисник: 540100-4117372424 (EUR) PNM-ДОО-Београд или

II DEUTSCHE BANK AG
Swift code: DEUTDEFF – Frankfurt/M
Корисничка банка: 100935966200 Комерцијална банка АД – Београд
Swift code: KOBVYUBG – BLZ 99900158
Корисник: 540100-17372424 (EUR) PNM – ДОО – Београд
Код уплате обавезно навести
Претплата на лист **ЗАБАВНИК**
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд.
29. новембра 24/1. Југославија или
на факс ++ 381 11 3373-084

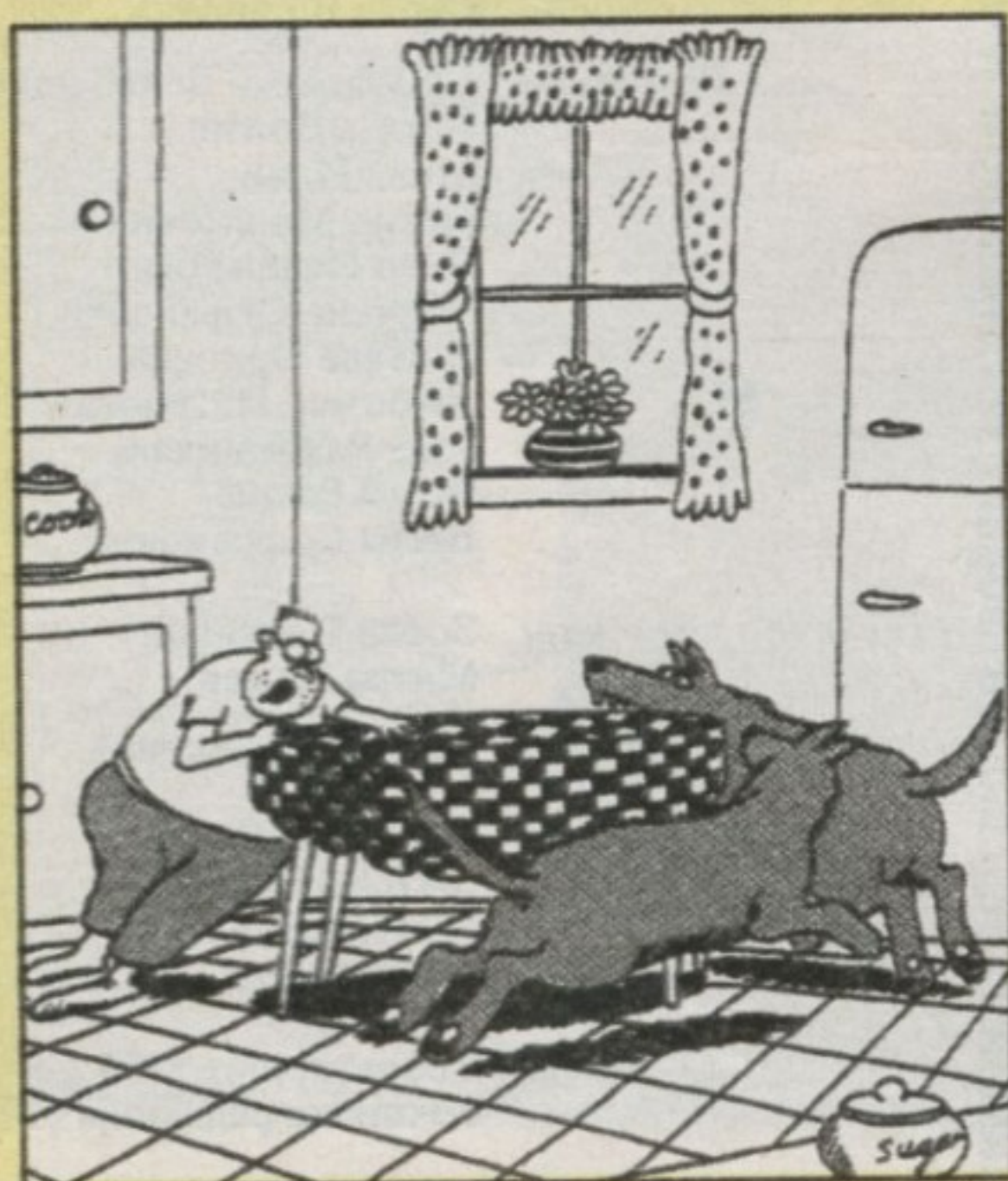
Годишњу претплату на лист не примамо.

Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА
Драгољуб Јањић

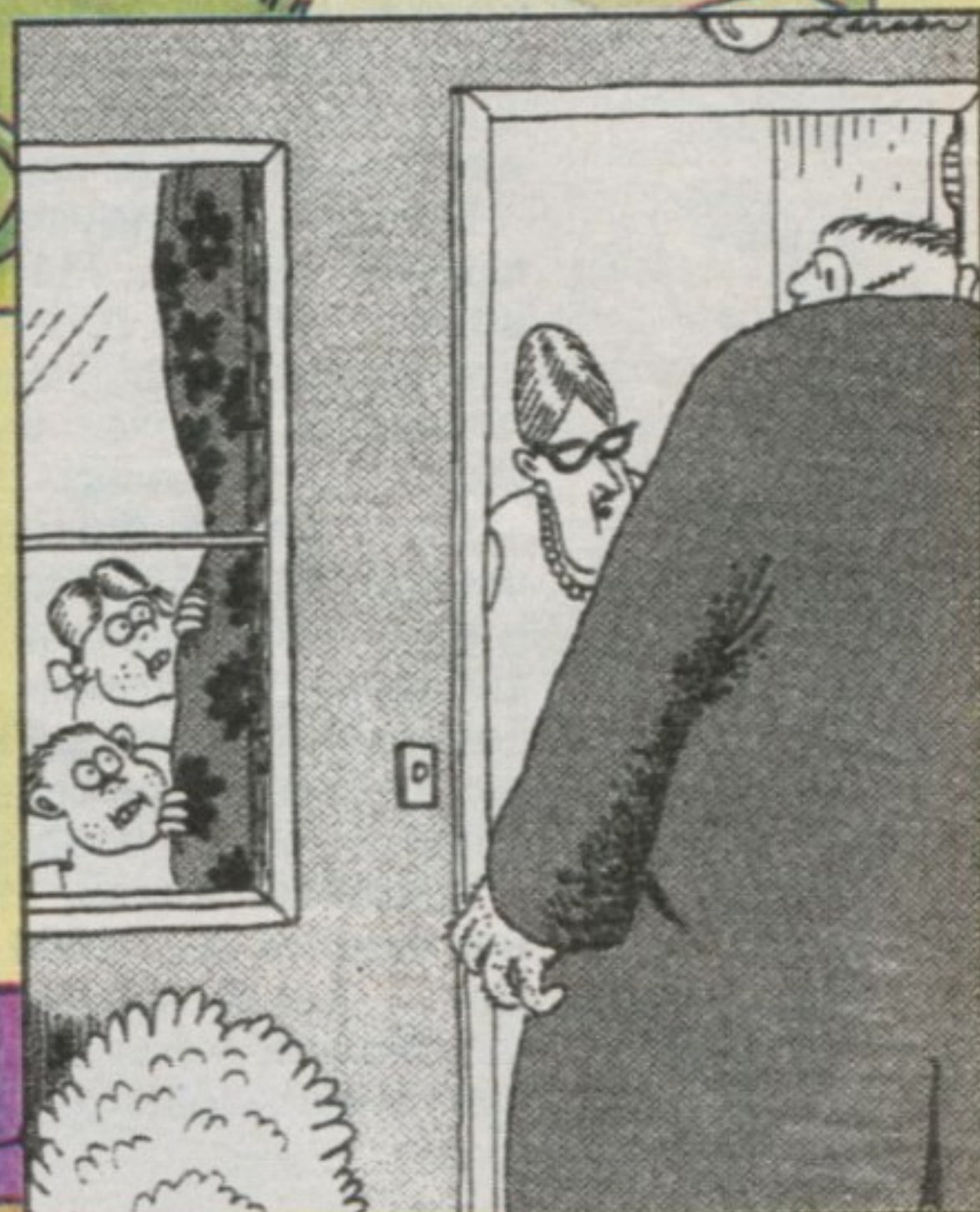
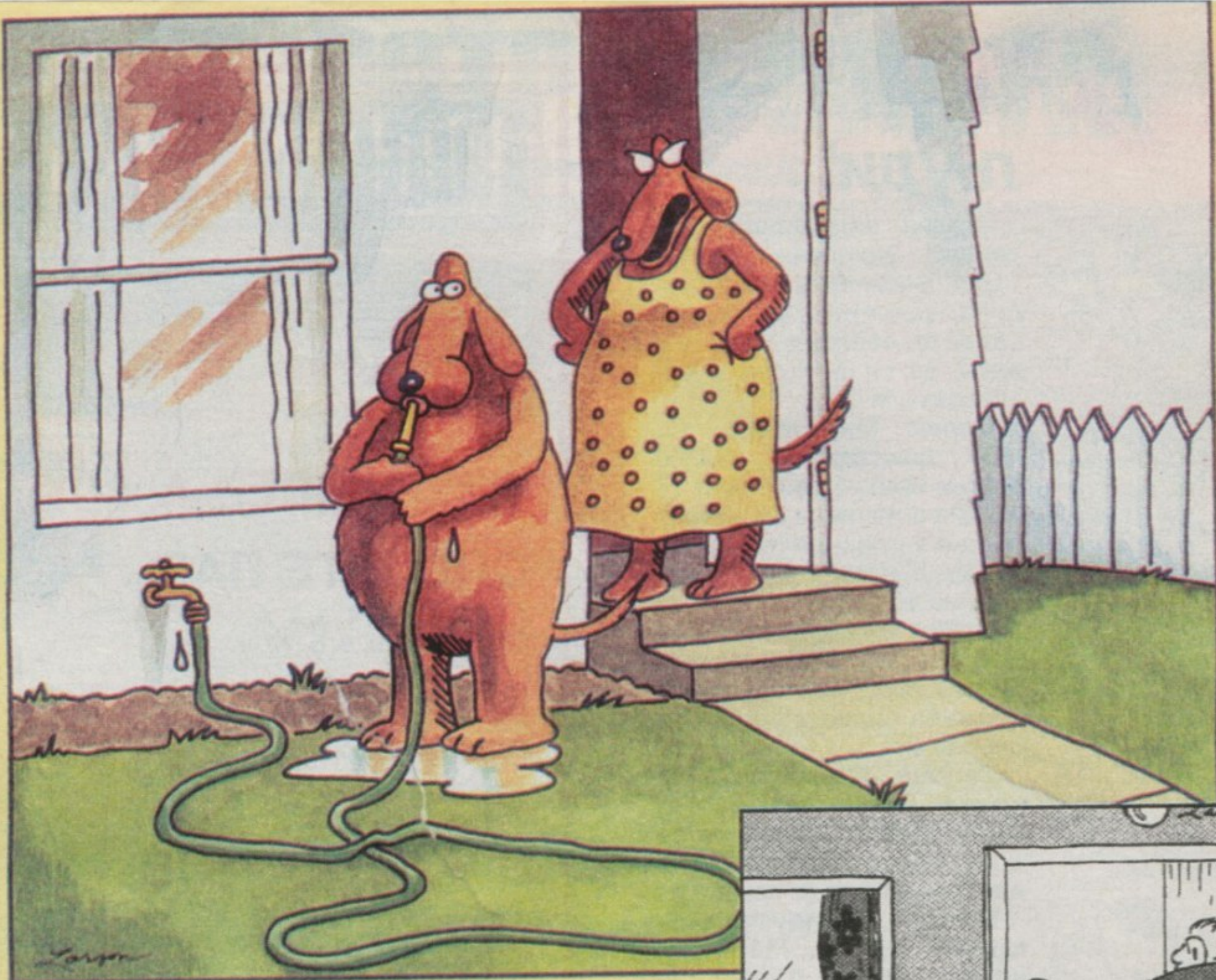
ЧУДЕСНИ СВЕТ

ТЕРИЈА ЛАРСОНА

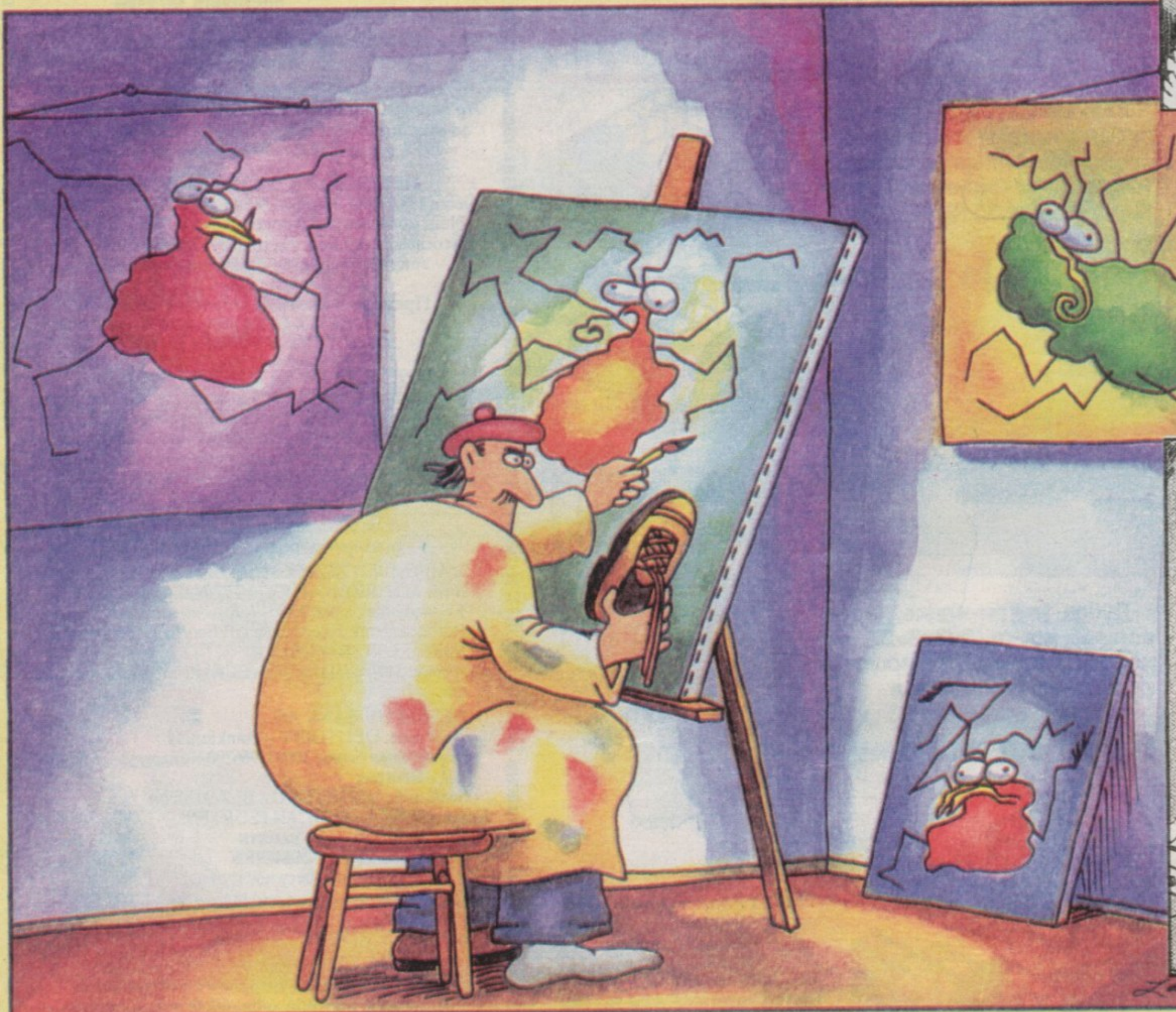
„ТАКО ДАКЛЕ, СПРЕМАШ СЕ ЗА
ВЕЧЕРЊИ ОБИЛАЗАК ЦЕЛОГ
КВАРТА С ТВОЈИМ ДРУШТВОМ!“

ЛУПОКЛИЗОФОБИЈА: БЕЗРАЗЛОЖАН СТРАХ
ОД ВУКОВА КОЈИ ВАС ПРОГОНЕ ОКО
КУХИЊСКОГ СТОЛА ДОК ВИ ПОКУШАВАТЕ
ДА У ВУНЕНИМ ЧАРАПАМА ПОБЕГНЕТЕ
ИАКО ЈЕ ПОД ТЕК УГЛАЧАН.

„ДА, ДА, МИ ИМАМО
ДВОЈЕ ДЕЦИЦЕ
КОЈА НЕКЕ ДА
ЈЕДУ ПОВРНЕ!“

„БРЗО, СКЛАЊАЈ
ТО! СТИЖУ
АНТРОПОЛОЗИ!“

РЕКЛИ

СУ

**НИЈЕДАН
ЗЛИКОВАЦ НИЈЕ
СРЕЋАН.**

Децимус
Јунијус Јувенал
римски говорник
и сатиричар
(60–140)

**ОНАЈ КО
ПОСЛУША САВЕТ
ХРАБРИЈИ ЈЕ
ОД ОНОГА
КО ГА ДАЈЕ.**

Карл Лудвиг
фон Кнебел
немачки песник
(1744–1834)

**ВЕРУЈЕМ ПРИРОДИ
ЗБОГ ЧВРСТИХ
ЗАКОНА, ЗБОГ
ЛЕПОТЕ И КОРИСТИ.
ПРОЛЕЋЕ САДИ,
А ЈЕСЕН СКУПЉА ЗА
КРАЈ ВРЕМЕНА.**

Роберт Браунинг
енглески песник
(1812–1889)

**АКО ПОЖЕЛИТЕ ДА
МЕ МУЧИТЕ, САМО
МЕ ВЕЖИТЕ
ЗА СТОЛИЦУ
И ПРИМОРАЈТЕ МЕ
ДА ОДГЛЕДАМ
ПРВИХ ПЕТ СПОТОВА
КОЈЕ САМ СНИМИО.**

Џон Бон Џови
бивши члан групе „Bon Jovi“
(рођен 2. марта 1962)

**МОЖЕМО ДА
ДАМО САВЕТ,
АЛИ НИСМО ЛУДИ
ДА ГА ПОСЛУШАМО.**

Франсоа ла Рошфуко
француски моралиста
(1613–1680)

**БОГАТИ УВЕК
САВЕТУЈУ
СИРОМАШНЕ,
А СИРОМАШНИ
ГОТОВО НИКАД НЕ
УЗВРАТЕ.**

Артур Хелпс
енглески историчар
и писац
(1813–1875)

**КАДА ТРАЖИМО
САВЕТ,
ОБИЧНО
ТРАЖИМО
САУЧЕСНИКА.**

Де ла Гранж
француски писац
(1664–1748)

**АКО СЕ ОБЛАЧИШ
СЕКСИ, ТО НЕ ЗНАЧИ
ДА СИ ЛОША
ДЕВОЈКА; ТО САМО
ЗНАЧИ ДА ЗНАШ ДА
СЕ ДОБРО ОБУЧЕШ.**

Џенифер Лопез
америчка глумица и певачица
(рођена 24. јула 1970)

**ТАЧНОСТ ЈЕ
НАЈБОЉИ ДОКАЗ
ДОБРОГ
ВАСПИТАЊА.**

Готхолд
Ефраим
Лесинг
немачки песник
(1729–1781)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД

GARFIELD

GARFIELD

GARFIELD

